

3/2007

10. ročník

cena 30 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

**Libavsko v letech 1945–1960
s přihlédnutím
k osudu církevního majetku**

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry,
ZO ČSOP Jeseník nad Odrou,

Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková,
Ing. Oldřich Usvald, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Výškovická 102, 700 30 Ostrava

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Zeman Art s. r. o., Mošnov

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR. Registrační číslo: MK ČR E 12812.

Vychází 4 čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 30 Kč, předplatné: 120 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

X. ročník, č. 3/2007

Titulní strana obálky: Bývalý farní kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé. Foto Jana Krejčová.

Tato strana: Část hřbitova v Kozlově. S jeho úpravou a údržbou osobně začal P. Jaroslav Machač krátce po svém nástupu do velkoujezdské farnosti v roce 1990.

4. strana obálky: Mapka Vojenského újezdu Libavá.

CENÍK REKLAMY V POODŘÍ

Umístění na 3. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5 000, Kč A6 – 2 500 Kč

Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Petřvald, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry
- Ministerstvu životního prostředí
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné

Libavsko v letech 1945–1960 s přihlédnutím k osudu církevního majetku

Jana Krejčová

Úvod

I osudy církevních objektů na Libavsku¹⁾ jsou svázány s osudy území, obcí, farností a obyvatelstva.

Pohybujeme se na území zabraném v roce 1946 pro Vojenský tábor Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé a od roku 1949 známém pod názvem Vojenský újezd Libavá. Proto je namístě vysvětlit následující pojmy:

Vojenský újezd (VÚ) je vymezená část území státu určená k zajišťování jeho obrany a k výcviku ozbrojených sil.

Újezdní úřad vojenského újezdu (ÚÚVÚ) vykonává činnosti státní správy na území vojenského újezdu a ve vztahu k obyvatelům újezdu vykonává činnosti, které by vykonávala obec. Na tomto území také dohlíží na ochranu půdního fondu a vodního hospodářství, chrání zájmy vojenské správy a zabezpečuje vypořádání škod vzniklých výcvikem vojsk. V čele újezdního úřadu je přednosta (dříve správce).

Vojenský výcvikový prostor (VVP) se nachází na území vojenského újezdu. Je to vojenské teritorium určené pro plnění úkolů obrany státu a s tím souvisejících potřeb výcviku ozbrojených sil. O zařízení VVP se stará středisko obsluhy výcvikového zařízení (SOVZ) v čele s náčelníkem.

V době, ve které žijeme, jsou v naší vlasti stovky kostelů, kaplí a drobných církevních památek v havarijním stavu a mnohé další již neexistují. Důvodem jejich tristního stavu či zániku bývá ponejvíce nedostatek financí na údržbu, ale stále častěji je jím rozšířené bezvěrectví, které ostatně s prvním důvodem úzce souvisí. Přesto se setkáváme s lidmi, které osud zaniklých obcí či církevních objektů zajímá.

Farností na Libavsku bylo do roku 1946 jedenáct (za dvojtečkou jsou uvedeny filiální obce):

Barnov (farní kostel Všech svatých, stavba z roku 1792, fara se připomíná k roku 1408).

Čermná na Moravě (farní kostel sv. Maří Magdalény, stavba z roku 1783): *Nová Ves nad Odrou* (kaple sv. Antonína Padovského, stavba z roku 1862).

Jestřabí (farní kostel Nejsvětější Trojice z roku 1755(?), fara se uvádí k roku 1353): *Nepřivaz* (kaple Božského Srdce Páně z roku 1924), *Varhošť* (kaple sv. Notburgy, k roku 1490 připomínán kostel i s farou, stavba pozdějšího kostela z roku 1888).

Luboměř pod Strážnou (farní kostel P. Marie Sněžné, připomíná se k roku 1408, stavba kostela i fary z roku 1794).

Město Libavá (farní kostel Povýšení sv. Kříže, připomínán k roku 1524, fara k roku 1528, stavba kostela z roku 1666): *Heroltovice* (kaple sv. Isidora z roku 1770), *Keprtovice* (kaple sv. Jiří z roku 1861), *Olejovice* (kostel sv. Jana Nepomuckého z roku 1831).

Milovany (farní kostel sv. Kateřiny, kostel i fara připomínány k roku 1408, stavba kostela z roku 1730, fara z roku 1784): *Zigartice* (kaple sv. Jana Nepomuckého, stavba z roku 1792).

Rudoltovice (farní kostel sv. Mikuláše, prvně připomínám k roku 1408, stavba z roku 1760, fara obnovena roku 1781).

Slavkov u Lipníka (farní kostel sv. Františka Serafinského, první zmínka o duchovní správě z roku 1592, kostel z roku 1763, fara z roku 1788): *Kozlov* (kaple sv. Josefa, Pěstouna Páně, z roku 1926) a *Ranošov* (neměl kostel ani kapli, jen zvoničku).

Smilov (farní kostel sv. Jana Křtitele, starý zmíněn k roku 1450, nový postaven roku 1595, fara roku 1883).

Stará Voda (farní kostel sv. Jakuba Většího a sv. Anny z roku 1688, fara-klášter z roku 1700, kostelík sv. Anny připomínán k roku 1529, ještě starší byl kostelík sv. Jakuba Většího): *Vojnovice* (kostel Nejsvětější Trojice z roku 1589).

Velká Střelná (farní kostel sv. Mikuláše, jako farní doložen k roku 1570, nová stavba z roku 1752, fara z roku 1856).

Obce, které se staly součástí Vojenského újezdu Libavá, ale před rokem 1946 patřily do mimolibavských farností:

Bělá (kaple sv. Alfonse z roku 1842, farnost Domašov nad Bystřicí).

Heřmánky (filiální kostel sv. Anny z roku 1928, farnost Potštát).

Nové Oldřůvky (též *Nová Ves*, kostel sv. Jana Křtitele, zmíněn již k roku 1591, nová stavba z roku 1854, farnost Staré Oldřůvky).

Poznámky

1) S výjimkou Staré Vody. Tamní situaci po roce 1945 je věnován příspěvek J. Krejčové: *Stará Voda. Osud poutního areálu po roce 1945, I. a II. část*, dokreslující poměry na celém sledovaném území. Publikováno v časopisu POODŘÍ, č. 1 a 2, roč. 2007. Podrobnější práce zabývající se nedávnou historií jednotlivých kostelů a kaplí s podrobnějším přehledem stavu církevního movitého i nemovitého majetku na území

Libavska budou postupně vycházet v tomtéž časopise.

1945

Čtvrtého a pátého května 1945 postupovala Rudá armáda, resp. předsunuté pravé křídlo 60. armády, od Budišova nad Budišovkou přes Dvorce na Moravě, Město Libavou a dále přes Domašov nad Bystřicí a Bělkovice směrem na Olomouc.¹⁾ Čtvrtého května hořel klášter oblátů Neposkvrněné P. Marie ve Staré Vodě²⁾ a kostel sv. Mikuláše v Šumvaldu u Budišova. Následující den v sedm hodin ráno byla leteckou zápalnou pumou zasažena farní budova v nedalekých Hraničních Petrovicích, která shořela do základů. Na místě tam zahynul poslední petrovický farář P. Gerhard Brix, OSC.³⁾ Ještě následující den se na Libavsku bojovalo, poškozeny byly mj. kostel v Rudoltovicích, kostel a fara ve Smilově (zásah granátem) a větrné mlýny ve Smilově a v nedaleké Staré Libavě. Olomouc byla osvobozena 8. května, týž den byla vydána první vyhláška nařizující ustavení národních výborů ve všech obcích. Národní⁴⁾ výbor pro město Olomouc a Okresní národní výbor pro Olomouc-venkov byl připraven již v podmínkách okupace, ale v obcích s německým („neslovanským“) obyvatelstvem byly za účelem prozatímní správy ustanovovány místní správní komise, složené někde z rozumných lidí, jinde i z nezkušených mladíků, dobrodruhů nebo dokonce kriminálních živlů, jak bude uvedeno níže.

Za posledních válečných dnů v květnu 1945 byly na různých místech arcidiecéze olomoucké mimo kostel nacházeny roztroušené bohoslužebné předměty, které se nálezcům stávaly při další cestě nepohodlnými. Některé z předmětů odevzdaných na konzistoři byly předány původním majitelům nebo přiděleny jiným potřebným farnostem.⁵⁾ V případě, že někde byl zabaven nějaký kostelní inventář a bylo o něm známo, kde se nalézá, měla se tato skutečnost nahlásit arcibiskupské konzistoři, aby tato mohla žádat o jeho vrácení.⁶⁾

Libavsko začali obsazovat novoosídlenci, v červnu správu oblasti od jednotek Rudé armády převzala Okresní správní komise (OSK) v Moravském Berouně. Její práci, a práci později vzniklého Okresního národního výboru (ONV) v Moravském Berouně, řídil Zemský národní výbor (ZNV) v Brně. OSK byla nadřízena všem místním správními komisím (MSK) a později místním národním výborům (MNV), které byly na zdejší okrese ustanovovány postupně dle přílivu českých osídlenců. Ti přicházeli nejvíce z okresů Zlín, Kroměříž a Přerov. Vedoucím úřadu, tj. Okresní správní komise, byl Dr. Juráš, předsedou František Pouzar,⁷⁾ místopředsedou Josef Janota a členy Derba, Dotřel, Jurda, Ing. Martinov, Vavrda a Zajíc. Tito komisaři jako jediní na Moravě pořádali schůze. Působnost OSK (ONV) Moravský Beroun se vztahovala na soudní

okresy Dvorce a Město Libavá až do konce roku 1948.⁸⁾ Okresní správní komise postupně prověřovala a dle výsledku i jmenovala i ty komisaře, kteří se původně do těchto postů najmenovali sami. Každému novému komisaři byl vždy k podpisu předložen slib a prohlášení.⁹⁾

Předsedou správní komise pro obec Smilov byl 18. června 1945 jmenován Bohumil Šianský, narozený 31. října 1908. Slib a prohlášení podepsal 9. července, 16. července bylo žádáno velitelství Národní bezpečnostní stráže (NBS) ve Velké Střelné o jeho posudek. Šianský se osvědčil jako úderník a měl partyzánskou legitimaci z roku 1941. Dne 6. září zaslal velitel stanice (v zastoupení) sboru národní bezpečnosti (SNB) ve Velké Střelné OSK výkaz trestního lístku Jana Kovaříka z Křelova, narozeného 14. prosince 1883, který byl dvanáctkrát trestán, posledně roku 1921, pak vedl řádný život. Všechny jeho tresty byly amnestií prezidenta republiky zahlazeny nebo se netýkaly zákona na ochranu republiky. Výkaz si pravděpodobně vyžádala OSK, neboť reagovala 13. září 1945 dopisem adresovaným k vlastním rukám předsedy MSK ve Smilově v tom smyslu, že se dověděla o tom, že Šianský ustanovil Jana Kovaříka členem MSK a snad dokonce i svým zástupcem. Požádala Šianského, aby Kovaříka odvolal ze členství či místopředsednictví a o splnění úkolu podal zprávu. O Kovaříkovi více nevíme, jméno komisaře Šianského je uvedeno ještě v přípisu Zemského národního výboru (ZNV) v Brně dne 10. března 1946, adresovaného do rukou předsedy ONV v Moravském Berouně. Týká se národní správy¹⁰⁾ firmy Ferdinand Polzer, pila ve Smilově. Funkci národního správce zde vykonával jistý Servác Pavlínka, proti čemuž ZNV v Brně protestoval, jelikož jeho jmenování odporovalo ve všech bodech dekretu prezidenta republiky. Připojenou revizní zprávu měl předseda okamžitě předat oblastní kriminální policii k doplnění šetření S. Pavlínka a B. Šianského, na nichž měl bezodkladně vymáhat veškeré náhrady dle revizní zprávy.

Ve Velké Střelné se týž den, tj. 18. června, stal předsedou MSK Stanislav Spáčil, narozený 20. září 1915 v Olomouci, bytem Resslerova ul. 10,¹¹⁾ poručík letectva, účetní, člen KSČ. Místopředsedou se najmenoval Jan Spáčil, narozený 19. března 1909 v Radíkově, úředník, nyní Velká Střelná čp. 74. Členy MSK se stali: Josef Cedidlo, narozený 28. prosince 1895 ve Lhotě, pensista, domovní příslušností v Liptále, bytem ve Velké Střelné čp. 98, člen KSČ; Jaroslav Dostál, narozený 6. září 1907 v Podolí, okres Přerov, mlynář, bytem Velká Střelná čp. 58, člen KSČ; Bohumil Hladík, narozený 17. června 1911, příslušný do Tvrdonic, okres Hodonín, národní správce pily ve Velké Střelné čp. 314, člen KSČ a Oldřich Spáčil, narozený 29. května 1917 v Olomouci, bytem tamtéž, nyní Velká Střelná čp. 71. Svě složení komise oznámila 9. září

1945 OSK v Moravském Berouně. Ta si obratem vyžádala informaci o tom, kdo komisi jmenoval a podrobnosti o jejich členech. Z odpovědi ze 26. září je patrné, že původní komise působila ve třech členech, tj. předseda Stanislav Spáčil, místopředseda Jan Spáčil a člen Josef Ceditlo.

Velká Střelná měla v té době téměř dva tisíce obyvatel a tato komise nebyla s to celou agendu vykonávat, proto předseda rozšířil komisi, která měla pracovat po dobu jeho nepřítomnosti vyvolané vojenskou povinností. Na předsedu Stanislava Spáčila bylo ředitelstvím NBS v Olomouci vystaven posudek dne 14. června 1945, slib a prohlášení podepsal 9. července, ale až 16. července bylo OSK vyzváno velitelství NBS ve Velké Střelné, aby se k jeho osobě vyjádřilo. Dle zprávy ZNV v Brně z 21. ledna 1946, adresované velitelství NBS ve Velké Střelné byl člověkem mravně zachovalým.

V Olejovicích byl předsedou správní komise jmenován Jaroslav Ochman, narozený 6. ledna 1914. Posudek na jeho osobu dodalo velitelství stanice v Dolanech. Ochman byl zproštěn funkce opatřením z 19. září s platností od 21. září a jmenován předsedou MSK ve Městě Libavé, viz níže. Jeho nástupcem v Olejovicích se stal Ladislav Rozsival, narozený 16. září 1921 v Laškově, příslušný do Dolan. Ten svou funkci komisaře předal z důvodu povolání k nastoupení prezenční služby Františku Kratochvílovi, který byl dekretem k zastávání této funkce pověřen s platností od 27. září 1945. Byl sepsán předávací protokol, ve kterém se např. uvádí, že „odběrních lístků také zde není proto, že zde není žádný obchod“.¹²⁾ Nový komisař František Kratochvíl, původním povoláním krejčí, se narodil 10. června 1914 v Náměšti na Hané, příslušný tamtéž (čp. 231). Slib a prohlášení podepsal Kratochvíl v den svého jmenování. Velitelství stanice NBS ve Velké Střelné se k jeho osobě vyjádřilo, že „jest dosud zachovalý. Jmenovaný činně nebojoval proti vetřelcům a zrádcům, avšak sabotoval po čas okupace a tím dokázal skutečně vlastenecké cítění a demokratické přesvědčení“. Od 15. října 1945 byl místopředsedou MSK v Olejovicích dosavadní tajemník obce Jindřich Vojáček.

Komisařem v Nové Vsi nad Odrou byl 19. června 1945 ustaven Antonín Řezníček, narozený 9. září 1919 ve Velké Bystřici, bytem tamtéž čp. 144. Trestán nebyl, partyzánem ale také ne, ani nepracoval v organizaci podzemního hnutí, jen „měl spojení s partyzány Rudolfem Polzerem, Josefem Jahnem, Františkem Švecem a Rudolfem Polzerem z Velké Bystřice, kterým dodal střelné zbraně a sice tři pistole, které obdržel od jistého německého vojína Alfreda Kretschmera, který tou dobou byl ve Velké Bystřici“.

V Čermné byl od stejného data předsedou MSK Jan Vítek, narozený 11. května 1919 v Nikolajevsku,

okres Omsk (Rusko), příslušný do Rudlic u Znojma, posledně bytem ve Velké Bystřici čp. 296, trestán roku 1936 pro lehké ublížení na těle třemi dny vězení. Dokumenty o jeho způsobilosti byly dlouho nedostupné, OSK je získala až v srpnu 1945.

Pro obec Milovany byl komisařem 19. června potvrzen Rudolf Novotný, narozený 1. dubna 1901 ve Velké Bystřici, bytem tamtéž čp. 466, který byl po stránce národní i státně politické plně spolehlivý. Stanice NBS se vyjádřila, že „v domovské obci má velmi dobrou pověst“. Zástupcem správního komisaře v Milovanech byl od 19. června 1945 František Kouřil, který tam denně dojížděl z Čermné („kde mám zařízený malý byt, protože v Milovanech není zdravého a vyhovujícího bytu“). Proto požádal v říjnu 1945 OSK, aby byl služebně přidělen jako zástupce správního komisaře do Čermné. „V obci Čermné není již delší čas zástupce správního komisaře a jest v Čermné nevyhnutelně zapotřebí toto místo okamžitě obsadit. Agenda v obci Čermné jest mnohem větší a také pokládám za svou národní povinnost se o toto místo ucházet. Náhradu(!) za uvolněné místo v Milovanech jsem ochoten zaopatřit osobou kvalifikovanou a národnostně naprosto spolehlivou.“¹³⁾

Situaci v Zigarticích vykresluje přípis prozatímního velitele stanice NBS v Zigarticích ze dne 20. června, podle kterého bydlí v obci dva Češi, a to Rudolf Pospíšil, 23letý dělník, bytem na čp. 47 a stejně starý Josef Kočtář, rolník, bydlící na čp. 58. Velitel prosil o dosazení správního komisaře, kterému by byli výše jmenovaní k ruce. Podle jeho názoru totiž není ani jeden z nich schopen vést obecní agendu. Ale již dva dny předtím, tj. 18. června jmenovala OSK komisařem pro Zigartice Jana Hamalu, narozeného 28. prosince 1905 v Rovensku, okres Zábřeh, příslušného do Olomouce, bytem posledně Olomouc-Lazce, Sládkova čp. 4. Ten 9. července podepsal slib i prohlášení, velitelství NBS v Milovanech vystavilo vysvědčení o jeho trestně-

Domek čp. 58 ve Varhošti. Jeho majitelem byl tesař a muzikant Wilhelm Hausner. (Převzato z publikace: *Varhošť – Haslicht. Olomouc, Společnost přátel vesnice a malého města 1994. Foto Julius Mück.*)

právní zachovalosti, ve kterém mu byla potvrzena dobrá pověst. V materiálech se nachází nejen obvyklá kopie, ale i originál jmenovacího dekretu Jana Hamaly, který je výrazně červeně škrtnutý. Nevylučuje se možnost, že ho sám vrátil. Nicméně dalším předsedou v Zigarticích byl 25. října 1945 ustaven Svatopluk Kynclman, který vykonával dosud funkci místopředsedy MSK. Jeho jmenovací dekret na rubu obsahuje též poznámku o zproštění Hamaly funkce komisaře.

Stanice SNB v Rudoltovicích ve svém přípisu adresovaném ONV v Moravském Berouně sděluje: „Na ústní příkaz oznamuji, že František Hanik, rolník z Rudoltovic čp. 29 převzal starostenství v osvobozené době. Je národnosti německé a pokud se podařilo zjistit, nezastával v německé době žádnou význačnou funkci. Jako němci(!) nelze mu však stoprocentně důvěřovat. Osoby české národnosti bez vadné minulosti zde není. Hanik mluví dobře česky, zná velmi dobře poměry v obci Rudoltovicích a podle výsledku dosavadní práce zdá se býti spolehlivým za komisaře do té doby, než-li bude tamním úřadem jmenován stálý a naprosto spolehlivý komisař české národnosti. Zdá se, že Hanik bude instrukce o zásobování dbáti a jimi se za pomoci spolupracovníků řídit.“ Pod tuto zprávu se podepsal prozatímní velitel stanice SNB prap. Hradečný.

Nový předseda MSK pro obec Rudoltovice byl jmenován již o dva dny později, tj. 22. června. Stal se jím Jaromír Lazar, narozený 31. prosince 1917 na Svatém Kopečku, bytem tamtéž čp. 65, původním povoláním stavěč strojů. Jeho českou národnost a jeho kladné chování za doby německé okupace písemně potvrdil předseda MNV na Svatém Kopečku 17. června. Prohlášení a slib podepsal J. Lazar 9. července, 30. července se k jeho osobě kladně vyjádřila stanice SNB na Svatém Kopečku.

Pro obec Vojnovice byl až 22. června 1945 komisařem jmenován Karel Žaluda, narozený 20. prosince 1921, bytem Svatý Kopeček čp. 133.

Stavení ve Velké Střelné, sloužící jako poštovní a telegrafní úřad. Fotoarchiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci.

Vzápětí vydal potvrzení o jeho bezúhonnosti MNV na Svatém Kopečku, slib a prohlášení podepsal Žaluda 9. července. Dne 26. června 1945 vydala OSK další dekret, kterým jmenovala místokomisařem Miroslava Procházku, narozeného 18. prosince 1921, bytem též na Svatém Kopečku. Podle sdělení NBS o jejich trestněprávní zachovalosti byli oba mravně zachovalí. Ovšem dle záznamu ONV v Moravském Berouně z 10. února 1947 bylo nutné na základě oznámení NBS v Rudoltovicích zbavit Karla Žaludu funkce předsedy MSK ve Vojnovicích, protože žil ve společné domácnosti s „osobou německé národnosti“. O převzetí obecní agendy byl požádán M. Procházka, dosavadní místopředseda. Ze Svatého Kopečka pocházel i komisař ve Staré Vodě Emil Močíčka.¹⁴⁾

Pro Město Libavou byl 7. června 1945 jmenován OSK v Moravském Berouně Vojtěch Čudovský, příslušný do Držovic. Narodil se 19. května 1908 v Koryčanech, okres Kyjov. Národní výbor (NV) v Držovicích potvrdil, že Čudovský, příslušný do Věrovan(!), okres Přerov bydlel v Držovicích od roku 1931 a byl za německé okupace po tři roky v káznici pro komunistickou činnost. Na jiném místě je u jeho jména poznamenáno: „Olomouc, Hodolany, Geislerova 13“. Místopředsedou byl jmenován 10. července Josef Hrstka, narozený 16. dubna 1895 v Zubří, okres Valašské Meziříčí. Již 16. srpna 1945 oznamovala MSK ve Městě Libavé okresní správní komisi své nové utvoření se žádostí o schválení, protože Čudovský byl k 28. červenci zproštěn funkce komisaře a odešel do svého bydliště v Mořicích. Předsedou byl navržen František Petr, narozený 23. května 1911 či 1912 v Olomouci, automechanik, člen KSČ, jmenován již 28. července (na starosti měl věci presidiální, osobní a obecní policie). Místopředsedou František Precechtěl, narozený 6. října 1903, poštovní zřízenec, člen KSČ (věci obecních podniků mimo lesa, stravovací a vývařovny). Dalšími členy byli navrženi: Božena Pospíšilová, narozena 23. února 1894, zaměstnankyně pošt, revidentka, členka KSČ (věci bytové péče); Jan Lench, narozen 29. června 1921, učitel, člen KSČ (věci školské, sociální a zdravotní správy); Jan Pospíšil, narozený 20. listopadu 1887, kontrolor pošt v.v., člen KSČ (věci zemědělské, stavební, silniční, honební); Dr. Josef Havelka, narozen 5. února 1912, soudce, člen KSČ (věci obecní samosprávy, finanční, vojenské); Tomáš Klusák, narozený 12. listopadu 1897, strážmistr SNB, bez politické příslušnosti. Nové obsazení sdělila MSK Okresní správní komisi 10. září.

František Petr se ve funkci komisaře dlouho neohřál, byl odvolán s okamžitou platností 18. září na návrh krajského sekretariátu KSČ v Olomouci. „Jmenovaný dopustil se údajně činu podle dekretu presidenta republiky o lidových soudech, je proto ve vyšetřování u vyšetřující komi-

se Lidového soudu v Olomouci.“ Na druhý den jmenovala Okresní správní komise komisařem ve Městě Libavě Jaroslava Ochmana, narozeného 6. ledna 1914 v Droždíně, příslušného do Droždína. Ten předepsaný slib složil 16. července coby předseda MSK v Olejovicích.

V Barnově vykonával funkci místopředsedy MSK od 28. června 1945 Rudolf Ondřej, jak vyplývá z úředního záznamu z 19. března 1946, kdy teprve byl do této funkce jmenován dekretem Okresní správní komise. „Jmenování Vás opravňuje ke všem pracem, souvisejícími s úředním vedením obce, pokud nejsou vykonávány jiným veřejným orgánem. Jako místopředseda MSK jste povinen složit do rukou předsedy MSK v Barnově předepsaný slib.“¹⁵⁾ Jmenovaný převzal dekret 25. března, ale 3. června zaslal OSK v Moravském Berouně následující návrh: „Já, níže podepsaný podávám tímto návrh o změně předsedy MSK v Barnově, kterým byl dne 3. 6. 1946 jmenován pan Jar. Faltýnek.¹⁶⁾ Tento můj návrh oddůvodňuji následovně: jsem již od 28. 6. 1945 jmenován místopředsedou MSK v Barnově. Z našich začátky spojenými s těžkými obtížemi v úplně německé obci vzali jsme si za úkol vésti obec správně a řádně. Přihlížeje k těmto okolnostem předpokládám že mám přednostní právo jsouce plně obeznámen se zdejšími poměry, na čemž závisí plynulé vedení obecní agendy, býti jmenován předsedou MSK. Vzhledem k úbytku obyvatelstva v naší obci který vzniknul brzkým odsunem Němců¹⁷⁾ navrhuji, že pro tento zbytek obyvatelstva není nutně zapotřebí dvou mužských vedoucích sil, z čehož na druhé straně by to znamenalo značné ulehčení finančního zatížení obce. Slibuji, že bude-li můj návrh kladně vyřízen, že všemi prostředky se vynasnažím o svědomité vedení mě svěřeného úřadu. V případě záporného vyřízení mého návrhu jsem odhodlán svou funkci místopředsedy okamžitě složit, jelikož se cítím tímto jednáním dotčen. Doufám, že bude k těmto okolnostem přihlédnuto a podle práva a spravedlnosti rozhodnuto, za což předem děkuji. S úctou Rudolf Ondřej, místopředseda MSK v Barnově“.

Funkci R. Ondřej pravděpodobně složil, protože již od 27. června byl zástupcem předsedy MSK v Barnově Josef Zubal, na kterého až 20. září postoupilo ředitelství Národní bezpečnosti v Olomouci OSK v Moravském Berouně posudek. Povoláním byl zedník, narodil se 18. března 1914 v Olomouci, ženatý, syn Viléma a Anděly, rozené Neklové, národnosti české, bytem v Olomouci-Chvalkovicích, Jakuba Šuby čp. 44, který „jest dle zdejší evidence osob soudně trestaných třikrát soudně trestán pro přestupky krádeže. Při jednom z trestů bylo uznáno na ztrátu volebního práva. Poslední trest byl v roce 1935. Od uvedené doby nedopustil se žádného trestného činu a choval se řádně. V okolí svého bydliště

má dobrou pověst. Po stránce národní a státně politické spolehlivosti nebylo proti němu nic závadného zjištěno“.

Předsedou v Luboměři pod Strážnou byl od 28. června 1945 do 28. září 1946 Jiří Skoumal, který byl funkce na vlastní žádost zproštěn. Narodil se 13. ledna 1925, jako novoosídlenec bydlel v Luboměři pod Strážnou. Zástupcem tam byl od 2. července 1945 Silvestr Faltýnek, narozený 31. prosince 1919 ve Chvalkovicích, bytem v Luboměři pod Strážnou. Funkce byl zbaven 26. října 1946.

Pravděpodobně Dekretem č. 27/1945 Sb., o jednotném vnitřním osídlení, vydaném 17. července 1945, podle kterého se má vnitřním osídlení „dosáhnouti navrácení všech oblastí Československé republiky původnímu slovanskému živlu“ se chtěl řídit Ferdinand Julin. Prozatímní velitel stanice SNB v Rudoltovicích prap. Hradečný oznámil totiž OSK v Moravském Berouně, že „dne 21. 7. 1945 o 17 hodině odvezl si Ferdinand Julin ze Slušovic, okres Zlín, z našeho staničního obvodu, jeden přívěsný vůz, který zde při ústupu zanechala německá branná moc. Zmíněný vůz ležel převrácený v lese podél okresní silnice vedoucí z Rudoltovic do Vojnovic a měl evidenční číslo WH-234.624. Vůz byl bez obručí. Ferdinand Julin přijel pro tento vůz nákladním autem a třemi pomocníky. Tito na vůz namontovali pneumatiky, vytáhli ho a potom odvezli. Julin byl zadržen dne 21. července 1945 hlídkou šštrážm. Františkem Chlebníčkem a šštrážm. Václavem Skálou když projížděli obcí Rudoltovicemi okres Moravský Beroun. Při kontrole se Julin prokázal povolením politické policejní správy NKVD ve Vyškově čís. skupiny 3.606 ze dne 20. 7. 1945. Podepsán byl policejní inspektor Kirken. Kulatým razítkem povolení opatřeno nebylo“.¹⁸⁾

Předseda správní komise ve Velké Střelné Špaček(?) zaslal 9. srpna 1945 Okresní správní komisi v Moravském Berouně „seznam veškerého majetku který čsl. armáda (por. Bláha z trofejního oddělení Olomouc) si z obce Velké Střelné odvezla: 1. 10 radiopřístrojů; 2. jeden motocykl; 3. jeden osobní vůz; 4. jeden nákladní vůz; 5. asi 15 loveckých pušek; 6. kompletní zařízení zubního technika; 7. operační stůl praktického lékaře; 8. jednu bednu léků; 9. horské slunce lékařské; 10. dva kancelářské psací stroje; 11. jeden koberec; 12. psací stůl; 13. rozmnožovací přístroj“. Podrobné informace o tom, co všechno si „pán poručík Blaha“ odvezl, podal OSK svého času i starovodský komisař E. Močíčka.

Jako poslední zaslala 22. října 1945 Okresní správní komisi ve Šternberku seznam svých členů MSK v Bělé: František Loveček, narozen 18. května 1897 v Majetíně, dřívější bydliště Olomouc, Sokolská 22, rolník, nyní Bělá čp. 14, předseda MSK, člen KSČ, národnost česká; Josef Bartoš,

narozen 1. července 1916 v Citově, dřívější bydliště Roštění, zedník, nyní Bělá čp. 26, národnost česká, sociální demokrat; Ladislav Stoklasa, narozen 27. listopadu 1909 ve Všetulech, dřívější bydliště Roštění, rolník, nyní Bělá čp. 6, národnost česká, sociální demokrat.¹⁹⁾ Tato komise „na jednotnou žádost občanskou obce Bělé“ z důvodů komunikačních a hospodářských požádala 23. listopadu OKS ve Šternberku o vynětí katastru obce Bělé z okresu Šternberského a připojení do okresu Moravskobereounského.²⁰⁾

K dokreslení tehdejší situace v nejbližším okolí Libavska uvádíme hlášení OSK v Moravském Berouně z 1. října 1945, adresované do rukou Dr. Babáka z Ředitelství národní bezpečnostní stráže v Brně: „Podávám Vám hlášení, že déle tři měsíců nastěhovali se do obce Křišťanovice, okres Mor. Beroun, ruští vojáci pod velením ruského kapitána a poručíka staršího. Mimo ruské vojáky bylo v této družině několik Ukrajinců a Poláků, ženského i mužského pohlaví. Tito zabrali si polovinu jmenované vesnice, do statků které zabrali nepustili žádnou civilní osobu a hospodařili. Pod tlakem a pohrůzkou dal jim místní správní komisař prohlášení, že 40 % úrody náleží jim. Marné byly zákroky okresní správní komise. Tento útvar má v majetku asi 1000 až 1500 kusů hovězího dobytka, 200 kusů koní a několik desítek ovcí. Podnikají zájezdy do katastrů okolních vesnic a zničí vše, co jim stojí v cestě. Několikrát již, za doprovodu velitele zdejší vojenské posádky kapitána Pillicha a Národní bezpečnostní stráže, pokoušela se okresní správní komise přimět tento útvar k opuštění jmenované obce, ale s pohrůzkou se zbraní v ruce byla nucena obec opustit. Předpokládáme, že útvar je částí, která se odpoutala od svého hlavního vojenského tělesa a hospodaří na svůj vrub. Požádali jsme p. Ing. Laurenko, aby svým vlivem zakročil na kompetentních místech. Žádám i Vás, abyste nám laskavě pomohli přimět zmíněný útvar k opuštění našeho okresu.“²¹⁾

Sudetští Němci označení písmenem „N“ a čeští novoosídlenci žili dosud na Libavsku společně, chystaly se ale horší časy. Postupimská konference schválila 1. srpna 1945 odsun²²⁾ německého obyvatelstva (s výjimkou antifašistů) z našeho území. Myšlenka masového vystěhování Němců se poprvé objevila v roce 1941, zpočátku byli Němci z našeho území vysídlováni nelegálně (tzv. divoký odsun). Kvóty odsunovaných Němců schválila spojenecká repatriční komise 20. listopadu 1945, ale již 25. července 1945 žádal vojenský pověřenec u OSK v Moravském Berouně P. Machát po OSK v Moravském Berouně s odvoláním na nařízení velitele 7. pěší divize, aby byl proveden soupis všech německých příslušníků v jednotlivých obcích okresu, a to v termínu do 1. srpna(!). OSK ihned obleslala všechny stanice SNB v obvodě, v soupisu všech příslušníků německé národnosti v obcích

měly být vyčísleny počty mužů, žen a dětí do 14 let. 30. července přišlo hlášení z Velké Střelné:

1. Velká Střelná, 351, 852, 564; 2. Smilov, 154, 308, 217; 3. Nová Ves, 36, 86, 65; 4. Olejovice, 29, 85, 40; úhrnem 570, 1331, 886.

O den později došlo hlášení z Města Libavé: 1. Město Libavá, 385, 886, 555; 2. Heroltovice, 53, 93, 35; 3. Keprtovice, 81, 125, 140; 4. Stará Voda, 77, 154, 80; 5. Norberčany, 47, 103, 81; 6. Trhavice, 27, 50, 27. Podepsán prozatímní velitel stanice SNB šstrám. Klusák.

A také z Rudoltovic: 1. Rudoltovice, 212, 461, 349 (celkem 1022 Němců); 2. Barnov, 62, 139, 108 (309); 3. Nové Oldřůvky, 60, 106, 64 (230); 4. Vojnovice, 59, 85, 90 (234), podepsán prozatímní velitel stanice SNB prap. Hradečný.

Týž den ještě přišlo i hlášení vrchního strážmistra z Milovan: 1. Milovany, 81, 110, 176; 2. Čermná, 90, 228, 176; 3. Luboměř pod Strážnou, 66, 148, 98; 4. Zígartice, 46, 112, 77; úhrnem 283, 598, 527.

Je známo, že byly sestavovány i seznamy Němců-antifašistů či Němců-odborníků a že se řešily jejich žádosti o přiznání československého občanství, z území Libavska se však takové seznamy nezachovaly. Jisté je, že po 8. květnu 1945 již nebyli němečtí obyvatelé považováni za československé státní občany.

Ústavní dekret presidenta republiky ze dne 2. srpna 1945, č. 33/1945 Sb., o úpravě československého státního občanství osob národnosti německé a maďarské, podle kterého pozbyli čeští Němci československé občanství 20. listopadu 1938 (tehdy nabyli říšskoněmeckou státní příslušnost) byl přetištěn v Actech arcibiskupské konzistoře v Olomouci a obsahoval dodatek o postupu kněží německé národnosti, kteří budou žádat o československé státní občanství.²³⁾ Oficiální Směrnice k provádění soustavného odsunu Němců z území Československé republiky schválila Československá vláda 14. prosince 1945. O tři dny později (17. prosince) ministerstvo vnitra rozhodlo svým dopisem, aby se pracovní klid zachovával ve všech internačních, pracovních a sběrných střediscích na Štědrý den odpoledne a na Boží hod vánoční po celý den, aby bylo k večeri poskytnuto přilepšení a vydány potřebným osobám části oděvu. „Duchovní správy jsou někdy vyhledávány Němci, přidělenými na práci do českých krajů a žádány o udělování svátostí. Protože české obyvatelstvo v některých případech hledí na tento styk kněze s přidělenými Němci s podezřením o národním smýšlení duchovního správce, buďte MNV poučeny vhodným způsobem o tom, že kněz podle náboženských povinností nemůže podobné žádosti odmítnouti.“

Úkoly duchovní správy ve sběrných a internačních táborech se zabýval také ZNV v Brně, který obleslal 20. prosince 1945 všechny národní výbory a správní komise²⁴⁾ a seznámil je se stanoviskem

ministerstva školství a osvěty ze 2. listopadu, kde se praví, že „nelze bránit tomu, aby duchovní mohli konati v internačních a sběrných táborech nutné církevní obřady“, ovšem mělo jít pouze o obřady tiché bez jakýchkoliv promluv(!).

Libavské farnosti spravovali povětšinou němečtí kněží, kteří samozřejmě měli být také odsunuti. Aby církevní majetek v pohraničí nezůstal bez kontroly, byl olomouckou konzistoří nejpozději v srpnu 1945 stanoven ordinariátní pověřenec pro správu církevního majetku, kterým se stal P. Stanislav Svoboda, revident arcibiskupské konzistoře.²⁵⁾ Ministerstvo školství a osvěty vydalo 30. října 1945 výnos ve věci ponechání (tj. dočasném) německých kněží na dosavadních působištích a 2. listopadu další výnos ve věci jazykové úpravy ve farnostech národnostně smíšených.²⁶⁾ Tím se také uvedlo na pravou míru mínění ministerstva spravedlnosti, že sňatky uzavřené před duchovními správci, kteří ztratili československé státní občanství, by byly z tohoto důvodu neplatné.

Zatím od 15. září 1945 vešel v platnost Dekret presidenta republiky č. 108/1945 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku²⁷⁾ a od 25. října 1945 Dekret č. 108(!)/1945, který odňal německým občanům movitý i nemovitý majetek i majetková práva (pohledávky, vklady, cenné papíry). Následně byly rozpuštěny německé spolky a zrušeny všechny německé školy, jejich majetek a písemnosti byly zajištěny.²⁸⁾ Obecně chuť po zábavě však zrušena nebyla, jak víme např. ze žádosti MSK ve Městě Libavé adresované OSK v Moravském Berouně dne 27. října 1945, ve které bylo žádáno o schválení oslavy 7. listopadu 1945 na téma Říjnová revoluce, podepsán Špaček(?). MSK ke své žádosti přiložila i návrh na plakát: „Program: Účinkuje MF²⁹⁾ Olomouc. Akce byla povolena a nahlášena velitelství stanice SNB ve Městě Libavé. Podepsán Slezák“.³⁰⁾

K civilnímu životu a správě ještě doplníme, že ve Městě Libavé se koncem roku obnovila činnost odboru Národní jednoty³¹⁾ a v samém závěru roku 1945 byla u OSK v Moravském Berouně zřízena vyšetřující komise, o jejíž činnosti jsou zmínky i v roce 1946.³²⁾

Ve Zprávách Státního úřadu statistického Republiky československé, řada D, č. 17–22, r. XXVII (1946) byl zveřejněn Seznam obcí v zemi Moravskoslezské podle stavu z prosince 1945, vyjímáme z něj obce příslušné do námi sledovaného území. Za názvem následuje rozloha a počet obyvatel v letech 1930 a 1945: Bělá, 697 ha, 260, 279; Barnov, 848 ha, 353, 380; Čermná na Moravě, 1431 ha, 674, 713; Heroltovice, 631 ha, 250, 239; Keprtovice, 577 ha, 299, 337; Město Libavá, 2512 ha, 2113, 2116; Luboměř pod Strážnou, 1037 ha, 375, 351; Milovany, 1191 ha, 424, 450; Nové Oldřůvky, 594, 248, 249; Olejovice, 246 ha, 163, 161; Rudoltovice, 2432 ha, 1063, 1076; Smilov, 1354 ha, 691, 873;

Velká Střelná, 1843 ha, 1927, 1931; Nová Ves nad Odrou, 1605 ha, 255, 276; Stará Voda, 755 ha, 327, 313; Vojnovice, 535 ha, 222, 255; Zigartice, 636 ha, 300, 244; Nepřivaz, 1333 ha, 403, 437; Jestřábí, 533 ha, 359, 512; Varhošť, 1365 ha, 349, 186; Heřmánky, 448 ha, 120, 128.³³⁾

Konec války oznamovaly zvony, pokud ovšem visely na svých místech, množství jich totiž bylo zrekvírováno. Zpráva o zvonech se objevila 8. září 1945, kdy Hlavní město Olomouc sdělilo arcibiskupské konzistoři, že dle Státního památkového úřadu v Praze si mohou farnosti vyzvednout své zvony kategorie B a C ze sběrného místa. Zabavené zvony kategorie A byly odvezeny do Hamburku, snad měly být v neporušeném stavu a o jejich odvozu se vyjednávalo. V této věci bylo dále jednáno i po roce 1989, ovšem s malým výsledkem. Zvonů z Libavska se však navrácení již nemohlo týkat.

Poznámky

1) Více viz Bartoš.

2) Škody způsobené válkou na památkově chráněných církevních objektech se zjišťovaly prostřednictvím olomoucké konzistoře a postupovaly dále Státnímu památkovému úřadu v Brně, viz Acta ACO, 1945, č. 1, 8. ledna 1945; č. 4, 9. dubna 1945. Viz též Postup při provádění oprav na církevních objektech poškozených válkou, Acta ACO, 1946, č. 12, 10. října 1946. Škody vzniklé na civilních budovách se znovu přešetřovaly v roce 1947, kdy měly budovy již nové majitele z řad osídlenců.

3) P. Gerhard Brix, řádový kněz-křížovník, narozen 1904, ordinován 1929, do Petrovic přišel z Násile (Nassiedel) v bránickém děkanátu, kde byl kooperátorem.

4) Velká písmena u národních výborů všech úrovní, správních komisí, ministerstev, aj. institucí se psaly v různých letech různě, zde pravopis zjednodušíme.

Město Libavá, nové sídlo Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá, bývalá budova Novojičinské spořitelny. 80. léta 20. století. Foto Jindřich Machala.

5) Bieberle uvádí, že v německých lokalitách bylo povoleno několikadenní beztrestné plenění.

6) Acta ACO, 1945, č. 4, 9. dubna 1945; 1946, č. 4, 15. března 1946. – Acta ACO, 1945, č. 10, 31. října 1945.

7) František Pouzar byl původně učitelem v Hlubočkách. Glonek uvádí, že v době jeho předsedování v Moravském Berouně vykázal z jednoho jednání německé antifašisty.

8) SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949.

9) Slib: „Slibuji na svou čest a svědomí, že budu vždy věren Československé republice, že budu zachovávat všechny zákony a nařízení, plnit jako předseda místní správní komise podle nejlepšího vědomí a svědomí své povinnosti

a že se budu řídit rozhodnutími správní komise.

Slibuji, že se nikdy nezpronevřím lidu a zásadám demokracie(!) a že budu ve všem svém jednání dbát jen prospěchu a zájmu lidu.“ – Prohlášení:

„Prohlašuji na svoji čest a svědomí, že jsem nebyl členem Vlajky, Rodobrany, Úderných oddílů Hlinkovy gardy, funkcionářem Svazu pro spolupráci s Němci, České ligy proti bolševismu, Kuratoria pro výchovu české mládež, Národní odborové ústředny zaměstnanecké, Svazu zemědělství a lesnictví, Německo-slovenské společnosti a jiných fašistických organizací podobné povahy. Dále prohlašuji, že jsem za německé nadvlády nebo maďarské okupace vědomě a záměrně nepomáhal v bankovních, průmyslových, obchodních, zemědělských a jiných podnicích, hospodářských organizacích a ústavech všeho druhu německému nebo maďarskému vedení války nebo fašistickým a nacistickým účelům. Posléze prohlašuji, že jsem nebyl funkcionářem bývalé strany agrární a její odnože tzv. strany živnostenské, strany Národního sjednocení a strany fašistické.“ – Dále se předklá-

dalo vysvědčení zachovalosti (vystavovala domovská obec) a životopis. Ke kandidátům na funkce se vyjadřovala Národní bezpečnost.

Sídlo Střediska obsluhy výcvikových zařízení Libavá. 80. léta 20. století. Foto Jindřich Machala.

10) O likvidaci národních správ viz SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, inv. č. 50, Revizní zpráva o likvidaci národních správ, Město Libavá a Rudoltovice, 1946, karton 113. – Národním správcem měl být poctivý schopný a prověřený odborník, který zastupoval stát. Bohužel takových bylo málo, obvykle šance získat přidělenou živnost do svého vlastnictví využili ti méně poctiví.

– Viz též Dekret presidenta republiky č. 5/1945 Sb., o neplatnosti některých majetkově právních jednání z doby nesvobody a o národní správě majetkových hodnot Němců, Maďarů, zrádců a kolaborantů a některých organizací a ústavů, kterým se přikázalo vložit pod „národní správu“ majetek osob státně nespolehlivých z 19. května 1945; viz též Dekret presidenta republiky ze dne 21. června 1945 č. 12/1945 o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož

i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Přetištěno v Acta ACO, 1945, č. 6, 12. července 1945.

11) Vlastnoručně psaný životopis přiložen.

12) Citace jsou úmyslně ponechány v původním tvaru, tj. s jazykovými zvláštnostmi i pravopisnými chybami. Nejsou pouhou informací, ale obrazem doby, ze které pocházejí a charakterizují určitý typ pisatele i jeho kulturu.

13) SOKA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204. I dále.

14) Krejčová, Jana: *Stará Voda. Osud poutního areálu po roce 1945*. – Vojnovice patřily do staro- vodské farnosti.

15) Poslední dvě věty byly uváděny na všechny dekrety vystavené OSK v Moravském Berouně. Některé přípisy z té doby byly psány rukou, jiné na psacím stroji, k psaní byla používána i nepotištěná strana německých formulářů z období okupace. – Název obce Olověná z roku 1949 se neujal.

16) Do 3. května 1946 byl místopředsedou MSK v Nových Oldřůvkách.

17) Tato formulace naznačuje, že v Barnově šlo o tzv. divoký odsun.

18) K tomu lze přidat fragment hlášení z 30. červenec 1945, odeslaného na velitelství 4. pěší divize-intendance Olomouc: „V mém obvodu nezůstal žádný majetek uniformovaných složek bývalého Německa, nebo tento byl vesměs jako válečná kořist běžně odebrán a odvážen procházejícími případně projíždějícími jednotkami ruského vojska. Pokud snad místní posádka čsl. branné moci zajistila za spolupůsobení místních správních komisí majetek bez pána a majetek,

jehož vlastník je sporný, vyžádám si o tom informace a výsledek sdělím dodatečně“. – Vše SOkA Bruntál, nezpracovaný fond písemností z let 1946–1948, kdy byly spisovány škody způsobené sovětskou a americkou armádou (odebrané Rudou armádou bez zaplacení). I dále.

19) SOkA Olomouc, ONV ve Šternberku, inv. č. 267, Ustanovování Místních správních komisí a MNV, 1945–1946, karton 8.

20) SOkA Olomouc, ONV ve Šternberku, inv. č. 266, Pracovní program obcí na rok 1946, karton 8.

21) SOkA Bruntál, nezpracovaný fond písemností z let 1946–1948, kdy byly spisovány škody způsobené sovětskou a americkou armádou (odebrané Rudou armádou bez zaplacení). Zde i Město Libavá.

22) Užívají se výrazy odsun, vyhnání a transfer.

23) Acta ACO, 1945, č. 8, 12. září 1945.

24) Acta ACO, 1946, č. 1, 15. ledna 1946.

I dále.

25) Viz přípis konzistoře ve věci správy klášterního jmění ve Staré Vodě ze 17. srpna 1945.

Arcibiskupský archiv, karton A 247. – P. Stanislav Svoboda, narozen 16. dubna 1913 v Čelčicích (farnost Klenovice na Hané), ordinován 1938, v letech 1945–1951 byl revidentem arcibiskupské konzistoře, zemřel 26. března

1975. Jeho jmenovec působil v letech 1936–1937 ve Slavkově u Lipníka (Slavkov se také později stal součástí VÚ Libavá).

26) Acta ACO, 1946, č. 1, 15. ledna 1946.

27) Přetištěn v Acta ACO, 1946, č. 6, 12. července 1945.

28) SOkA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 132, sign. IV, Zastavení činnosti německých spolků a zajištění jejich majetku a písemností, 1945–1948, karton 231. Jednotlivé obce viz dále.

29) MF, tj. Moravská filharmonie Olomouc.

30) SOkA Bruntál, ONV Moravský Beroun, inv. č. 30, sign. IV, Věci spolků a organizací, 1945–1948, karton 61.

31) Sdělení předsedy MSK zaslané 5. prosince OSK v Moravském Berouně. Viz SOkA Bruntál, ONV Moravský Beroun, inv. č. 30, sign. IV, Věci spolků a organizací, 1945–1948, karton 61.

32) 11. prosince 1945. SOkA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949.

33) SOkA Olomouc, ONV ve Šternberku, inv. č. 265, OSK ve Šternberku, 1945–1946, karton 8. – Ve výčtu pochopitelně zatím chybí obce Slavkov u Lipníka, Kozlov a Ranošov.

1946

Okresní správní komise v Moravském Berouně rozšiřovala svůj aparát, v lednu 1946 např. byla ustavena prověřovací komise a antifašistický výbor.¹⁾

„Četné stížnosti o nepřístojnostech, páchaných zvláště v pohraničních okresích nezodpovědnými živly“ začaly docházet Zemskému národnímu výboru v Brně. „Stížnosti zejména poukazují na drancování bytů a domů, neoprávněné zabavování šatstva a prádla, obuvi, nábytku, domácího nářadí, přístrojů, potravin a domácího zvířectva, na svévolné zabavování bytů a nelidské odstranění německých uživatelů a též na to, že jest s Němci zacházeno při osidlování jejich majetku nelidsky. Němci bývají vyháněni z bytů a při nemožnosti nalézt jiné přístřeší, ponecháni sami sobě nebo hromadně tísňeni do malých, zdravotně závadných místností. Při domovních prohlídkách bývají bití.“ Protože takové nepřístojnosti „jsou využívány k nepřátelské propagaci“, usnesla se rada ZNV, aby byly za součinnosti Sboru národní bezpečnosti (SNB) napříště znemožněny a aby proti pachatelům a škůdcům bylo se vši přísností zakročeno. Její oběžník vydaný v tomto smyslu přetiskla brněnská biskupská kurie a dodávala: „Dbejte o to, aby němečtí příslušníci mohli užívat obydlí a nemovitosti v klidu a v pokoji, mohli bezpečně a bez obavy před násilnostmi žít ve svých bydlíštích a aby jejich osobní svoboda nebyla omezována nad míru, přípustnou právním řádem.“²⁾

Složení místních správních komisí, které jsme sledovali v průběhu roku 1945, bylo nestabilní. Proto např. MSK ve Městě Libavé po rozšíření na paritní zastoupení předložila 13. února 1946 Okresní správní komisi v Moravském Berouně ke schválení novou kandidátku a požádala o její urychlené schválení a vyřízení: komisař, předseda Jaroslav Ochman; místopředseda František Anders, bezpartijní (bytové otázky), šofér ČSD(!), člen KSČ. Členové: František Kovařík (zemědělské a osidlovací otázky), zemědělec, člen KSČ; Josef Mader (zásobovací), řídící učitel, člen sociální demokracie; František Višenko (právník), továrník, národní socialista; Josef Kouřil (zajišťovací), nadlesní, lidovec; Josef Derka (finanční), vrchní tajemník berního úřadu, lidovec; Ladislav Prášil (kulturní), odborný učitel, člen sociální demokracie; Josef Švec (sociální), správce měšťanské školy, národní socialista. Politická příslušnost musela být dodatečně doplněna u každého kandidáta. Změna nastala již 21. března, kdy místní organizace Čsl. strany lidové delegovala namísto Františka Višenky (národního správce fy Hallwachs & syn ve Městě Libavé, který nastoupil 1. dubna 1946 vojenskou službu) Vladimíra Bublíka, národního správce fy Aloise Polzera syn ve Městě Libavé, narozeného 17. června 1909 v Hnojicích, okres Šternberk, příslušného do Poličné, okres Valašské Meziříčí, bytem ve Městě Libavé-Dřemovicích čp. 11. Jako náhradnice byla 22. května vybrána Marie Citovská, choť národního správce velkoskladu piva ve Městě Libavé, narozená 23. března 1905, povoláním v domácnosti. Z místní správní komise byl 7. června

1946 odvolán Metoděj Kouřil, lesní správce, kterého nahradil František Bouchal, rolník z Města Libavé čp. 13, narozený 17. dubna 1915.³⁾ Rozhodnutí OSK v Moravském Berouně bylo odesláno 25. dubna 1946 a adresováno Národní frontě čtyř politických stran ve Městě Libavé. Návrh na rozšíření MSK z osmi na dvanáct členů byl zamítnut.⁴⁾

Zatím Arcibiskupská konzistoř v Olomouci vyzvala kněze české národnosti k výpomoci v pohraničí na místech, odkud byli němečtí kněží odsunuti, nebo kde ještě zůstali, ale nemohou kázat česky z důvodu neznalosti jazyka a nemohou vyučovat katechismu na českých školách, jelikož mají německé občanství.⁵⁾ Zanedlouho povolilo předsednictvo vlády, aby zařízení farních budov po odsunutých německých kněžích zůstalo pro potřebu českého duchovenstva, které na uprázdněných farách nastoupí. Zároveň bylo přikázáno vyhotovit soupis inventáře a zabránit jakémukoliv disponování s církevním majetkem ze strany MNV nebo ONV, resp. jejich komisí.⁶⁾

O měsíc později, tj. 17. června 1946 informovalo ministerstvo vnitra všechny stupně národních výborů o tom, že vláda povolila vyhnáním německým kněžím vzít s sebou osobní zavazadlo do 100 kg (ostatní jen do hmotnosti 50 kg), případně i více a že mohou vyvézt také osobní předměty, které potřebují k výkonu svého povolání. Arcibiskupská konzistoř toto dala na vědomí všem farním úřadům s tím, aby o tom byli vyrozuměni všichni kněží německé národnosti bydlící ve farnosti.⁷⁾

S jarem se jako velmi aktivní projevila Místní správní komise v Bělé, když OSK ve Šternberku postoupila ke schválení svůj pracovní program na rok 1946: „Oprava tří nádrží (vodních) při(!) poskytnutí požáru, 2. přestavení dřevěného mostu přes řeku Bystřičku, 3. oprava zdejšího kostelíčku, 4. dokončení oprav na školní budově, 5. úprava školního hřiště, 6. odstranění veškerých překážek v obci, 7. úprava potůčku, který teče přes vesnici, 8. přepravení(!) veřejné cesty“. Podepsán Stoklasa, předseda.⁸⁾

Ve Velké Střelné měli trochu jiné starosti. Novoosídlenec Josef Moler požádal OSK v Moravském Berouně o ustavení tehdy ještě pořád populárního Skauta. Toho se, snad ze strachu o svou funkci, zalekl Boh. Hladík, předseda(?) MSK a oznámil do Berouna, že Molerovu žádost bere zpět jako bezpředmětnou.⁹⁾ Ve Městě Libavé se činí k 17. červenci 1946 zmínka o jiném spolku, a to o Sportovním klubu Město Libavá, který se rozešel až 5. listopadu 1948. Již 11. září se sešel ve Městě Libavé přípravný výbor pro ustavení tělovýchovné jednoty Sokol, schůze se měla konat 18. září v restauraci pana Kvapila. Akce byla OSK povolena a oznámení o povolení bylo postoupeno velitelství stanice SNB ve Městě Libavé.

Novoosídlenců na Libavsku přibývalo, jak vyplývá ze zprávy osídlovací komise ministerstva

zemědělství pro politický okres Moravský Beroun. Na jaře roku 1946 se v tomto okrese usadilo „šestapadesát rodin Slovanů, vracejících se z Rumunska“, a to v šesti různých obcích, mj. šestnáct v Čermné. „Osídlencům bylo při příjezdu do M. Berouna poskytnuto občerstvení O. S. K., která těmto všestranně vyšla vstříc.“¹⁰⁾

Třetího května se také v Barnově měnil předseda, byl jím jmenován Jaroslav Faltýnek z Nových Oldřůvek, který tam vykonával funkci místopředsedy MSK, nový dekret převzal o měsíc později a nahradil Rudolfa Honyše, který byl zproštěn této funkce 6. května z důvodu nastoupení prezenční služby s tím, že 31. května měl předat veškerou obecní agendu týkající se vedení obecních záležitostí nově ustanovenému předsedovi MSK. Rudolf Honyš, narozený 11. února 1920 v Luboměři, bytem Luboměř čp. 106, zámečník, nebyl trestán. „Za doby německé okupace byl ve spojení se záškodníky v okolních lesích u obcí Spálova a Luboměře.“¹¹⁾

Dne **17. května 1946** se konala schůze vlády, na které bylo projednáváno zřízení vojenských výcvikových táborů (VVT). Upřesnění projednala 21. schůze třetí vlády na svém zasedání **17. září 1946**. Tehdy bylo rozhodnuto o zřízení nových požadovaných vojenských výcvikových táborů, kterými měly být Císařský les, Český Krumlov, Bezděz a Praděd. Poslední návrh neprošel z důvodu protestů obcí v okolí Pradědu, a tak nakonec bylo rozhodnuto zřídit Vojenský tábor Moravský Beroun.¹²⁾ Zatím ale nepředbíhejme událostem, změny se děly i na jiných úrovních.

Od 23. června převzal pravomoci Okresní správní komise nově vzniklý Okresní národní výbor v Moravském Berouně a jeho předsedou byl zvolen František Gil. Polovinu referátů vedli členové KSČ: bezpečnostní (Jar. Gries, I. náměstek), zemědělský, osídlovací (Alois Král, člen rady ONV), živnostenský, průmyslový, obchodní a konfiskační (Josef Zajíc, člen rady ONV). Dopravní, technický a finanční referát vedl člen Čsl. strany lidové František Lakomý (II. náměstek), referát zdravotní, sociální, vyživovací a zásobovací člen Čs. sociálně demokratické strany Čeněk Rýznar. Referát školský a kulturní člen Čs. národně socialistické Leopold Kundera (III. náměstek).

Ke změně došlo i v Čermné, kde byl dosud předsedou MSK Jan Vítek, který zapsal výsledky voleb konaných 26. června takto: předsedou MNV se stal Josef Venclík, rolník z čp. 13, člen KSČ; I. náměstkem byl František Študent, rolník z čp. 62, člen KSČ, členy MNV byli zvoleni: Josef Calábek, rolník z čp. 43, člen KSČ; Miloslav Lysák, řezník z čp. 146, člen KSČ; Jaroslav Černý, učitel, čp. 150, člen KSČ; Hynek Zedek, rolník z čp. 10, člen KSČ; Hynek Kužílek, rolník z čp. 24, člen KSČ; Jakub Čuda, rolník z čp. 15, člen KSČ; Alois Makovička, penzista, čp. 40, člen KSČ; Tomáš

Gregor, rolník z čp. 38, člen ČSL; Hynek Matyáš, rolník z čp. 54, člen ČSD a Čeněk Kozák, rolník z čp. 8, člen ČSNS.

V Rudoltovicích se rozběhla akce na odvolání dosavadních komisařů a ustavení nové šestičlenné správní komise, jak po dohodě se zástupci jiných politických stran žádal tamní předseda Čsl. strany lidové Alois Bokůvka. Tehdy, 21. července 1946, se tam konala schůze MSK za účasti nadpoloviční většiny obyvatelstva. Jednání zahájil zástupce MSK Karel Stehlíček, narozený 21. ledna 1911. ČSL navrhla tyto členy: Alois Bokůvka, Alena Piterková, Adolf Krčma, Karel Zuzaník, KSČ navrhla Františka Machalu, Antonína Složila a Jaroslava Srovnala. Strany Čs. sociálně demokratická a Čsl. národně socialistická kandidátní listiny nepodaly. Předsedou nové MSK byl zvolen Alois Bokůvka, členy Alena Piterková (referentka zásobovací a policejní), Adolf Krčma (zemědělský referent), Karel Zuzaník (konfiskační referent), František Machala (bezpečnostní referent) a Antonín Složil (pokladník). Jednatel Čsl. národně socialistické strany v Rudoltovicích Mojmír Morávek se 16. září 1946 obrátil na ONV v Moravském Berouně se žádostí o zastoupení jeho strany v MSK (ta měla v obci jen dva členy) a navrhoval Václava Pazderu. Na rubu žádosti je poznámka datovaná 30. září: „Založit jako bezpředmětné, jelikož Rudoltovice patří do obvodu střelnice“.

ONV v Moravském Berouně byl doručen přípis Krajského soudu v Olomouci ze dne 19. února 1947. Podepsaný vyšetřující soudce sdělil, že proti J. Lazarovi, Karlu Stehlíčkoví, narozenému 29. ledna 1911, bytem Sv. Kopeček čp. 4 a Josefu Dvořákovi, narozenému 26. dubna 1912 v Náměšti na Hané, bytem tamtéž čp. 244 se vede trestní řízení pro zločiny krádeže, kterou měli spáchat v době, kdy J. Lazar byl správním komisařem v Rudoltovicích a Stehlíček s Dvořákem členy jeho správní komise. „Tito tři totiž samovolně si přivlastnili mnoho různých věcí a nevyžádali si přidělovací dekrety od Vašeho úřadu a věci ty nepřihlásili Fondu národní obnovy, takže se stává, že věci si přivlastnili v úmyslu je zatajiti a tím čsl. erár poškoditi. Obvinění se hájí, že prý na schůzích komisařů okresu jim bylo sděleno (předseda ONV Pouzar), že prý si mohou cokoli přivlastniti z německého majetku, pokud to potřebují pro sebe a členy svojí rodiny a že prý nemusejí o přidělení žádati a že to nemusejí ani přihlašovati. Dále se hájí Lazar tím, že prý předal Vašemu úřadu (konfiskační referent Janota), seznam věcí, které on jako správní komisař prodal různým lidem v Rudoltovicích. Dále se hájí všichni tři tím, že prý nebyli řádně poučeni o svých právech a povinnostech.“ Podle poznámek na okraji přípisu se některými přestupky v přípisu uváděnými zabývala i rada, ovšem na přípis nebylo reagováno, takže urgence Krajského soudu následovala 23. dubna a vyjádření ONV až 28.

dubna 1947. V něm je reagováno na všechny body, z nichž vyjímáme: „J. Lazar a spol. byli řádně poučováni na měsíčních schůzích komisařů v Mor. Berouně o svých právech a povinnostech“. Z dopisu dále vyplývá, že „členy MSK si přibírali tzv. komisaři v době, o kterou jde, jako spolupracovníky a členové tito nedostávali od zdejšího úřadu zvláštní dekret, jak tomu bylo u komisařů samých a jejich zástupců. Tato praxe úřední byla zde v pohraničí v této době ještě neuspořádané, obvyklá. Komisaři oznamovali sem pouze jména osob, které byly takto přibrány k správě věcí veřejných v obci. Řádný záznam o ustanovení MSK v Rudoltovicích pochází až ze dne 21. června 1945, kdy v obecní kanceláři za řízení Karla Stehlíčka ustavila se řádná MSK. Karla Stehlíčka je tudíž nutno považovati za osobu úřední, poněvadž se uvázal hoře(!) jmenovaným způsobem do správy věcí veřejných v obci. Jméno Josef Dvořák se v spise obce Rudoltovice vůbec nevyskytuje a neoznámil-li J. Lazar ho jako člena MSK zdejšímu úřadu (ve spise o tom záznam není), pak uvázal se J. Dvořák do řízení věcí veřejných neoprávněně a nelze mu přiznati charakter úřední. Tehdejší předseda OSK Pouzar nedal bývalým tzv. komisařům na schůzi našeho okresu poučení takové, že si mohou z německého majetku přivlastniti vše, co potřebují pro sebe, aniž by na to potřebovali doklad od zdejšího úřadu. Povolil jim pouze výjimku pokud se týče vyživování potravinami. V tehdejší době ještě neuspořádané neprobíhalo zásobování obyvatelstva v obcích zdejšího pohraničního okresu ještě zcela plynule a proto byla trpěna praxe, že členové MSK, kteří zhusta bývali jedinými českými osídlenci v obci, nemuseli dodržovati vyživovací předpisy (systém potravinových lístků apod.) a vyžívali sebe a své rodiny v rámci dávek stanovených zásobovacími předpisy z místních zdrojů. Vše, co si tímto způsobem z místních zdrojů přivlastnili jmenované osoby nad rámec normální lidské denní spotřeby potravin (odvážení potravin do vnitrozemí, zabíjení dobytka a drůbeže nad normální lístkovou spotřebu apod.)

Město Libavá, již neexistující kasárna tankovního pluku Sovětské armády. Foto Jindřich Machala.

bylo nezákonné a jmenované osoby jsou za tento nezákonný postup zcela zodpovědní. Konfiskační referent“. Co k tomu dodat.

V Keprtovicích byl zvolen MNV 12. srpna v tomto složení: Alois Karas, člen KSČ; Alois Pokorný, člen KSČ; František Řehák, starosta, člen KSČ; Martin Švenda, člen KSČ; Josef Kozáček, člen KSČ; Jan Landěl, člen KSČ; náhradníci: František Janečka a Ondřej Tončík. Za sociálně demokratickou stranu: Antonín Škrobala, Keprtovice čp. 18, Alois Kratochvíl, tamtéž, čp. 19; Antonín Kubeša, tamtéž, čp. 15. Náhradníci: František Bryx, Keprtovice čp. 24 a Štěpán Klánych, tamtéž čp. 16. O týden později byl na předsedu navržen Josef Pokorný z čp. 4, který funkci přijal. Místopředsedou se stal Antonín Škrobala, pokladníkem František Řehák z čp. 26, hospodářským referentem Josef Kozáček z čp. 9, bezpečnostním referentem Martin Švenda z čp. 10, osidlovacím referentem Alois Kratochvíl z čp. 19 a zásobovacím referentem Alois Karas z čp. 50. Poradními členy se stali Antonín Kubeša, čp. 15 a Jan Landěl, čp. 35 a tajemníkem František Spáčil, čp. 46. Do nové rolnické komise byli zvoleni: předseda František Pokorný, čp. 2; Antonín Kubeša, čp. 15; František Janečka, čp. 44 a Juraj Ivanec, čp. 14. Do odhadní komise byli zvoleni předseda František Minarčík, čp. 58, Antonín Škrobala, čp. 18, František Řehák, čp. 26 a Jan Landěl, čp. 35. Do 15. srpna 1946 byl hlavní osobou v obci předseda MSK František Machálek (od 12. října 1945 místopředseda v Keprtovicích, předtím člen MSK ve Městě Libavé, kde bydlel na Hranické ul. čp. 243), který požádal tímto dnem o zproštění funkce. Do funkce nového předsedy navrhl Františka Kopčila, narozeného 14. července 1923 v Přerově, příslušného do Tlumačova, poslední bydliště Machová čp. 40, okr. Holešov, nyní Keprtovice čp. 46. Prvním předsedou MSK byl od 11. října 1945 František Bryx, narozený 31. ledna 1924 v Dolanech. Po válce se prvním komisařem v obci stal Karel Musil, narozený 29. října 1900, jmenovaný 18. června 1945. Svou funkci vykonával jen jeden tý-

Město Libavá, typické stavení. Zbouráno v 90. letech 20. století.
Foto Jindřich Machala.

den v červenci 1945. V tomtéž měsíci odešel do Olomouce, kde převzal správu benzinové pumpy. Na jeho místo byl jako komisař od 28. července 1945 dosazen Josef Petr z Olomouce, narozený 14. října 1915 tamtéž.

Až do vyhnání německých obyvatel¹³⁾ běžel život na Libavsku více méně v normálních kolejích, věřící navštěvovali své kostely tak, jak byli zvyklí. Odsun obyvatelstva a samozřejmě i německých kněží zde probíhal přibližně od července do října roku 1946.¹⁴⁾ Zvyky se zde začaly měnit až s přílivem novoosídlenců.

V době, kdy již většina obyvatelstva i kněží byla odsunuta, vyšel výnos ministerstva školství a osvěty upravující Opatření k zabezpečení far po odsunutých německých kněžích.¹⁵⁾ O každém připravovaném transferu duchovního (do ukončení odsunu zbývaly jen tři měsíce, akce byla rozběhnutá) se měla informovat příslušná konzistoř, měl být sepsán veškerý církevní i soukromý majetek kněze, který měl být ponechán na místě pro potřeby českého duchovního. „Pokud po odchodu německého duchovenstva nebude příslušný objekt (kostel, klášter apod.) ihned trvale spravován přímo osobně českým duchovním, musí se příslušné bezpečnostní úřady postarati o neztenčené zachování veškerého církevního jmění movitého i nemovitého, patřícího onomu církevnímu subjektu i toho majetku, jenž byl vlastnictvím odsunutých německých kněží.“

Žádosti německých kněží o osvědčení státní spolehlivosti vyřizovala Církevní očištná komise, jejímž předsedou byl Msgre ThDr. Rudolf Nejezchleba¹⁶⁾ a notářem Stanislav Penka.¹⁷⁾ K tomu, aby osvědčení dostal, musel kněz znát českou řeč, nesměl se provinit proti republice a českému národu, byl v době války proti režimu a trpěl pod ním a zúčastnil se akce za osvobození republiky.¹⁸⁾

Vláda na svém zasedání 17. září 1946 rozhodla, že z části okresu má být s platností od 1. října zřízen vojenský výcvikový prostor. O den později čteme v materiálech ONV Moravský Beroun, že „na okrese Moravský Beroun se snad pod vlivem vytváření vojenského výcvikového prostoru a poplašných zpráv o likvidaci okresu neděly žádné podstatné změny“.¹⁹⁾ Ovšem ještě se řešilo technické provedení přesídlení asi čtrnácti tisíc německých obyvatel politických okresů Hranice, Moravský Beroun, Olomouc a Šternberk. Jednání proběhlo v Moravském Berouně 24. září.²⁰⁾

Tehdy se v tomto prostoru mimo novoosídlenců pohybovala také mládež, která pomáhala v zemědělství a při zalesňování. Pořádek tam ale nepanoval, protože např. 19. října 1946 si na ONV v Moravském Berouně stěžoval JUDr. W. Urbánek, profesor z Přerova, toho času pravděpodobně vedoucí studentské pracovní brigády, na to, že MSK v Rudoltovicích nevyslalo do místní komise pro péči o účastníky pomoci mládeže v země-

dělství svého zástupce a navíc nedodrжуje své úřední hodiny. Na totéž si stěžoval i správce místní školy.²¹⁾

Vojenský tábor Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé byl zřízen k **15. říjnu 1946**, jeho velitelem se stal plk. pěch. Jan Kotrs, náčelníkem štábu št. mjr. pěch. Josef Horáček.²²⁾ Tábor byl podřízený 4. armádnímu sboru v Brně. Postupně se začaly pořizovat soupisy nabízeného majetku a vojenské správě v oblasti Města Libavé byly přidělovány nemovitosti.²³⁾ S proniknutím vědomosti o zřízení vojenského prostoru a následným „rušením kostelů v pohraničí“ na veřejnost nastala v církevním životě na Libavsku největší změna. Ale o tom, že má být na Libavsku zřízen vojenský výcvikový tábor, neměla dosud arcibiskupská konzistoř v Olomouci žádnou úřední zprávu. Proto 21. října požádala P. Karla Kolsdorfa,²⁴⁾ libavského faráře a budišovského děkana, aby „u informovaných veřejných úřadů zjistil, které obce resp. farnosti spadají do vyklizovacího pásma, v němž má být zřízeno vojenské cvičiště. Jedná se o to, aby včas bylo postaráno o zabezpečení kostelních a farních inventářů. Račte nám poslati zprávu o tom, co zjistíte a současně navrhněte, kde by bylo možno uschovati inventáře kostelů a far z postižených farností“.²⁵⁾ Ten obratem konzistoři sdělil: „V nejhlubší úctě podepsaný si zašel v záležitosti far a kostelů ve vyklizeném území pro informace k místnímu vojenskému velitelství. Jelikož pan podplukovník byl na inspekční cestě, slíbil jeden důstojník kanceláře, že asi bude dotyčná informace po návratu p. podplukovníka odevzdána. Informaci hned zašlu“. Zároveň navrhl řešení, co dělat s církevním majetkem: „Inventáře opuštěných kostelů by se mohly rozdělití potřebným kostelům, farské inventáře by se mohly nabídnout kněžím ke koupi a z výtěžku by se mohl nějaký potřebný fond arcidiecéšní založit“.

O den později, tj. 24. října, podal následující zprávu: „Pan podplukovník byl tak laskav, že se osobně dostavil na faru a udal jména obcí, které budou vysídleny. Jsou to následující: Město Libavá (Keprtovice, Olejovice), Stará Voda (Vojnovice), Rudoltovice, Barnov, Luboměř p. S., Milovany (Zigartice) Čermná na Mor. (Nová Ves n. O.), Smilov, Velká Střelná, Jestřabí (Varhošť, Nepřivaz), Kozlov, Ranošov, Slavkov u Lipníka. O Ranošově připadajícím do Velkého Újezdu a o Slavkově se ještě vyjednává se sousedním okresem hranickým“. Konzistoř se v dalším snažila zachovat úřední postup a 5. listopadu se obrátila na Zemský národní výbor v Brně s tím, že docházejí zprávy o tom, že řada obcí bude z vojenských důvodů vyklizena, aniž by ona měla o tom úřední informaci. Požádala o sdělení, které obce mají být vysídleny a o pokyny, co se má zařídit s matrikami a inventářem kostelů, zda má zůstat ve vysídleném území či má být vystěhován.²⁶⁾ Současně, tj. 31. října, se

konzistoř obrátila i na ÚŘAS v Kroměříži, který, jak se ukázalo, byl důvěrným dopisem MNO ze 30. října upozorněn na to, že vláda schválila 17. září zřízení Vojenského tábora Moravský Beroun.

Zde je již na místě přikročit k podání důkazů o tom, jak se olomoucká konzistoř snažila zachránit z rušených kostelů na Libavsku, co se dalo. Byli jí v tom nápomocni žadatelé z blízkých i vzdálených farností, v některých případech ovšem přesunutý majetek podlehl zkáze i na novém místě. V době, kdy se prostor Libavska transformoval do prostoru vojenského, armáda se odvozu církevního majetku nebránila a v některých případech poskytovala i pomoc vlastními nákladními automobily.

Jako první o povolení k odvozu kostelního inventáře z některého z kostelů na Libavsku požádal 24. října 1946 olomouckou arcibiskupskou konzistoř²⁷⁾ farní úřad v Novém Hrozenkově: „Nadepsaný farní úřad prosí o laskavé sdělení, co je na tom pravdy, že v pohraničí se vyklizuje z vojenských důvodů větší počet obcí jako Město Libavá, Jestřabí a podobně. Právě založená Kostelní Jednota pro zbudování filiálního kostela „u huti“ probírala ve své výborové schůzi 18. 10. tuto záležitost, a hodlá příští týden vypravit se do pohraničí a shlédnout a zajistit si nějakým způsobem zařízení kostelní pro náš filiální kostel. Ale až po Vašem sdělení. Nadepsaný farní úřad prosí uctivě o radu, pomoc, direktivy a veškerou pomoc. V hluboké úctě oddaný P. Aug. Spurný,²⁸⁾ farář“.

Konzistoř reagovala 29. října následovně: „Není dosud přesných zpráv, které farnosti na Moravskobeskydubsku budou vysídleny. Nečiní však námitek proti tomu, aby si členové Kostelní jednoty pro zbudování kostela U huti prohlédli soukromě zařízení kostelů, jež by mohly být ve vysídlené oblasti. Neplýne z toho ovšem žádný závazek arcibiskupské konzistoře, že by vyhlédnuté zařízení musela dotyčné kostelní jednotě přidělit“.

Již 8. listopadu sdělila konzistoř P. Spurnému, že mu dává plnou moc k zajištění všeho církevního majetku na farnosti Barnov, Smilov, Velká Střelná a Jestřabí. Libavský farář a budišovský děkan P. Karel Kolsdorf předání celkového chrámového zařízení pro stavbu filiálního kostela v Hrozenkově konzistoři 6. listopadu sice vřele doporučil, ale učinil tak na žádost zástupců Kostelní jednoty v Hrozenkově. Plnou moc P. Spurný pravděpodobně nedostal, protože ještě 20. listopadu se snažil získat povolení „k zajištění církevního majetku ve vysídlované oblasti Mor. Berouna, aby měl první(!) právo na tyto předměty“. Toto přednostní právo mu písemně sdělila konzistoř ještě týž den, nakonec ale obě(!) obdržené plné moci k odvozu věcí odevzdal konzistoři již 28. listopadu.

Z poznámky konzistoře z května 1947 je patrné, že P. Spurný tehdy odvezl věci z Čermné, předtím 17. dubna převzal část inventáře kostela v Jestřabí, kterou ale musel z rozhodnutí konzistoře vrátit

zpět.²⁹⁾ Ve věci odvezených zvonů se obrátil dopisem na světícího biskupa Stanislava Zelu.³⁰⁾ Dopis vnáší světlo do některých nejasností popisované doby: „Nejbližší neděli jsem po kázání farníkům oznámil, jak nám P. Bůh žehná. Podotknul jsem, že zvony zůstanou v Jestřabí tak dlouho, dokud tam budou farníci. V postři jsem oznámil, že zvony ponechám v Jestřabí i na velikonoce, protože Hrozenkovjané tam ještě jsou. Nevěděl jsem, že od Květné neděle tam nepříjde kněz, ani o Svátcích. Po Velikonocích vojsko začalo stěhovat tamější obyvatele – a čtyři rodiny se vrátily zpět do Hrozenkova. Tyto rozvířily naši klidnou hladinu, abych rychle jel pro zvony, že je různí lidé chtějí, že se po nich ptají a podobně. A když i zdejší občané mne vybízeli a vzkazy vyřizovali, poslechl jsem a jel pro zvony s klidným svědomím a v dobré víře. Od pondělí až do čtvrtka v poledne jsem s mnohými pracoval. Na Vsetíně stavitel p. Horság, který snímal za války zvony, mně nemohl dát ani lidi ani potřebný materiál. Vrátil jsem se do Hrozenkova a na pile vypůjčil přetěžký kladkostroj. V Mariánském údolí v továrně jsem sháněl lana, zdviž a podobně. Ale marně. Šel jsme do Velké Bystřice k p. staviteli. Ten přišel až večer z pole a půjčil mně 16m lana. Kdo v Jestřabí byl doma, každý pomáhal a tak jsem šťastně ve čtvrtek po obědě měl zvony naložené a šťastně je přivezl do Nov. Hrozenkova s mnohými Jestřábškými,³¹⁾ kteří chtěli být svědky večerní slavnosti. Ze Vsetína jsem telefonoval sem dp. kaplanovi, že zvony vezu. Obecní úřad tuto novinu rozhlásil obecním rozhlasem. Po celé cestě Hrozenkovem jsme projížděli zástupy farníků a viděli jsme, jak hudebníci s plechy spěchají ke kostelu. A my všichni ve voze jsme z plna plic cestou volali na obě strany: Zvony! Zvony! U kostela už byli hospodáři s hrany a prkny a než byly zvony dolů, už hrála hudba. Do 10 hod. večer byl koncert. Jaké vydání bylo od pondělí do pátku, jistě není třeba říkat. V pátek pln radosti jsem spěchal do Kapit. konsistoře. Co tam jsem slyšel, Vaše Milost zná. Pokorně doznávám, že si dodatečně uvědomuji, že jsem nezachoval správný postup. Formálně jsem udělal chybu, měl jsem napřed oznámit Vaší Milosti, kdy hodlám zvony odvézt. Prohlašuji, že na základě vydaného mně příslibu jsem jednal v nejlepším vědomí a svědomí, že jednám správně i oprávněně. Odejmutím zvonů byla by hluboce otřesena vážnost v mé slovo i víra farníků. Vše by mělo neblahé následky. Prosím vroucně, aby vaše Milost po uvážení všech okolností rozhodla v náš prospěch a zvony nám ponechala. V nehlubší úctě oddaný P. Aug. Spurný, farář“.

Ještě 7. listopadu bylo odesláno P. Spurnému povolení k zajištění všeho movitého církevního majetku ve farnosti Rudoltovice, popř. i v Čermné na Moravě, Luboměři pod Strážnou a Staré Vodě (dopsáno rukou). Koncem roku oznámila kon-

zistoř P. Spurnému, že sama přejímá organizaci odvozu církevního majetku z vysídlovaného území a opakovaně ho žádala o vrácení všech dosud mu vydaných pověření, což P. Spurný pro zaneprázdnění neučinil. Až 11. července 1947 dodal seznam převezených věcí z Rudoltovic a mimo jiné sdělil, že převezený majetek „je pojištěn u Hasičské pojišťovny v Brně na 1/4 mil. Kčs. Uložen byl všechen ve škole U huti zde a ve sklárnách a ve skladišti parní pily Orságovy“. V seznamu jsou uvedeny mj. lavice, zvon, křtitelnice, hodiny a další.³²⁾

Jak vyplývá z další korespondence, vyžadovalo se vrácení kostelního zařízení zpět na Libavsko ještě i v dubnu 1947 proto, že se uvažovalo o zřízení vojenské duchovní správy v Jestřabí, Smilově a Velké Střelné. Povolení vydaná konzistoří se z tohoto důvodu prohlásila za zrušená a stahovala se zpět.

Od počátku transferu církevního inventáře všechna povolení vydaná konzistoří končila formulací: „O přestěhování majetku budiž pořízen přesný seznam, v němž budiž mimo jiné uvedeno, odkud který předmět pochází, kde je uložen a jaký je jeho stav. Přestěhovaných předmětů smí být užíváno, uživatel však je povinen udržovati jej v dobrém stavu“. Ojedinele se vyskytovalo i toto ponaučení: „Jednotlivé předměty se neprodávají, protože v případě obnovy příslušného kostela nebo kaple by tam musely býti vráceny“. Poctivý přístup konzistoře byl značně optimistický. Připomínal myšlenky mnohých odsouvaných Němců, že se za pár týdnů vrátí zpět do svých, jen dočasně opuštěných, domovů. O pár měsíců později, přesně 27. června 1947, byl tento optimismus značně nahodán: „Zapůjčený zvon by musel býti vrácen, kdyby byla obnovena farnost Jestřabí. K obnově však asi nedojde“.

Jeden z největších převozů církevního majetku z Libavska se uskutečnil 4. – 6. a potom 8. listopadu 1946. Dle soupisu inventáře (46 položek) farního kostela v Milovanech z 29. října, převezeného odtud do Drahotuš³³⁾ péčí tamního faráře P. Josefa Brhela, lze soudit, že byl odvezen téměř celý, vyjma snad nádobek na oleje, varhan a hodin, o které později projevil zájem farář z Polkovic. Po hrozenkovské farnosti byly Drahotuští nejrychlejší. Předměty odvezl pětitunovým vozem z Milovan a přifařených Zigartic (58 kusů a 30 kusů nástěnných obrazů svatých, které odsunutí obyvatelé složili v kostele na hlavní oltář) do Drahotuš František Sedlák, konc. nákladní doprava v Milenově.³⁴⁾ Obraz z bývalého hlavního oltáře v Milovanech chtěl nechat P. Brhel odborně restaurovat, vyjádřil se o něm, že „zde velmi překáží a ve vlhké kapli podléhá rychle zkáze“. Při takovém uložení se snad ani nedá mluvit o zachránění církevního majetku. Na obraz se v květnu 1947 přijel podívat církevní památkář P. Petr Křivák,³⁵⁾ výsledek jeho expertízy ale není znám.

Pohotově projevíli zájem o inventář z vysídlované oblasti také v Chudobíně, kteří již 11. listopadu 1946 dostali povolení konzistoře k odvozu movitého církevního majetku z farností Jestřabí, Smilov a Velká Střelná do úschovy na jiné místo(!). Pokud by tohoto povolení nevyužili, měli ho vrátit konzistoři, jelikož ta byla nucena odvolat jeho platnost. K transferu skutečně nedošlo, P. Jan Kunovský³⁶⁾ totiž z nějakého důvodu nedotáhl věc do konce a nezajistil auto.

Vzápětí, tj. 18. listopadu, dostal od arcibiskupské konzistoře plnou moc k zajištění přestěhování církevního majetku z farnosti Milovany, Čermná na Moravě, Luboměř pod Strážnou a Barnov do své farnosti farní úřad v Klenovicích na Hané, kde tehdy byl duchovním správcem P. Oldřich Beránek.³⁷⁾ Věci byly přestěhovány 21. ledna 1947, 14. února psal P. Beránek na konzistoř, že „sice dostal už právo přestěhovat majetek z některých kostelů severomoravských, ale před započítím sněhové zimy podařilo se mu jen dostat se do Milovan a odtud něco odvézt. Až sníh roztaje a bude možno na sever jeti, myslím, že při poctivosti pohraničí v oněch farnostech nic kloudného nebude. Smilovský církevní majetek má u sebe zajištěný zdejší klenovický rodák dp. Nakládal,³⁸⁾ takže tu by byla naděje, že nás válkou ochuzený kostel by k něčemu přišel. Dp. Nakládal jest totiž administrátorem shora uvedeného Smilova, v němž nyní jsou, jak jsem se dověděl od samého dp. Nakládala, zastaveny bohoslužby“.

P. Beránek prosil 23. července 1947 konzistoř o prominutí poplatku 1.500,- Kčs, který měl zaplatit za kostelní předměty přidělené klenovickému kostelu, vyhořelému 23. února 1947. „Zdejší farní kostel nemá finančních rezerv a tak zdejší duchovní správce byl by nucen se obrátit na Kostelní Konkurenční výbor o finanční výpomoc ku zaplacení vyměřeného poplatku. To by znamenalo zveřejnění finančního požadavku nejdůstojnější Kapitální konzistoře a nepřineslo by to dobrého ovoce. Když totiž jsem konal hned po nešťastném požáru našeho kostela sbírky pro farnostní dům od domu, v mnohých místech byl mi dán dotaz: kolik dala už Arcibiskupská konzistoř. Upokojoval jsem své ovečky poukazem na slovo Jeho Milosti Kapitálního vikáře, pana biskupa Stanislava Zely, že Klenovice dostanou nějaké zařízení z kostela v Pohraničí, které se právě zrušují. Proto, když přišel od Nejdůstojnější kapitální konzistoře výnos čj. 3.107 ze dne 22. 3. 1947, jimž se nám přidělují některé předměty z Pohraničí pro náš kostel, oznámil jsem toto Vaše rozhodnutí lidu a jakmile roztál sníh, sami jsme jeli si pro předměty a u lidu byla spokojenost. Zase tatáž nespokojenost se u lidu projevovala, když na základě výnosu, shora citovaného (č. 3.107 dtto 22. 3.) jsme se chystali na druhou cestu do Pohraničí a odvoz dalších předmětů a při-

šlo rozhodnutí kapit. konzistoře ze dne 18. 4. č. 6.877, jimž se nám další odvoz zakazuje. Váš výnos přišel právě v předvečer naší druhé výpravy do Pohraničí. Musel jsem dobrovolníky odkázat a lidu vysvětlit, ať se nebouří, že nejdůstojnější konzistoř nás neopustí. Když pak sama dala konzistoř sem dovésti lavice a kazatelnu, bylo konec řečem, že nám na obnovu kostela nic nechce dáti. Nyní, kdybych se musel obrátit na Kostelní konkurenční výbor o zaplacení nejdůstojnější konzistoř požadovaných 1.500,- Kčs jiného východiska nevidím, ježto farní úřad volných peněz nemá – zase by byly všelijaké řeči proti nejdůstojnější konzistoři a jsem opravdu rád, že se mi s pomocí Boží podařilo vytvořit v myslích farníků představu: kapitální konzistoř jest naše dobroditelka.“

Farnímu úřadu zaplacení odpuštěno nebylo, protože poplatek byl stanoven za kostelní zařízení statistické hodnoty, které si Klenovičtí odvezli na devíti nákladních autech. Navíc předměty, které si odvezl P. Beránek sám, do poplatku zahrnuté nebyly, jelikož vůbec nedodal jejich seznam. Kostelní lavice Klenovickým zůstaly, ještě 4. července 1947 byl farář konzistoři upomínán o zaplacení poplatku za lavice ve výši 1.500,- Kčs.

Připomeňme, že P. Stanislav Svoboda, který korespondenci na konzistoři vedl, byl rodákem od Klenovic na Hané. Chtěl zůstat nestranným, a proto se 25. srpna 1947 vyjádřil takto: „O žádosti se nemohu vyjádřit, protože běží o mou rodnou farnost“.

Vyklizené budovy přecházely pod kontrolu správy budov, zřízené ve Městě Libavé 21. listopadu. Od této chvíle mohly být využívány armádou. Čeští novousedlíci museli nyní nově vzniklý vojenský prostor opustit. Civilní majetek nebyl zkonfiskován, novousedlíkům byla poskytnuta náhrada.³⁹⁾

Týž den, tj. 21. listopadu, sdělovala konzistoř farnímu úřadu v Hustopečích nad Bečvou svůj souhlas k transferu předmětů určených do kaple v Porubě,⁴⁰⁾ v přípisu mj. uvedla, že „obec Heřmánky vystěhovává asi nebude. Kdyby se

Město Libavá, původně německý společenský dům, který v 50. letech 20. století sloužil jako kino. Demolován v 90. letech 20. století. Foto Jindřich Machala.

tak však skutečně stalo, můžete se souhlasem FÚ v Potštátě převést inventář tamní kaple do Poruby“. Totéž datum nese potvrzení o volném disponování veškerým církevním majetkem farnosti starovodské, adresované P. Janu Václavu Strakovi, OMI, provinciálu řádu oblátů v ČSR.⁴¹⁾

Zlom ve stěhování inventářů se zdál nastat 25. listopadu, kdy konzistoř sdělila farnímu úřadu v Novém Hrozenkově, že v zájmu řádné kontroly převozu inventáře z vysídlené oblasti přebírá sama dohled a organizaci této akce a všechna dosud vydaná pověření pozbývají platnosti. Navíc nastupovala zima, doprovázená sněhovými bouřemi a silným větrem, která komplikovala i vysídlování českých novoosídlenců. Pravomoc k odstěhování movitého církevního majetku z farnosti Rudoltovice P. Spurnému konzistoř kupodivu ponechala.

Dne 2. prosince získala povolení ještě sousední farnost šumvaldská (Podlesí). P. Jaroslav Franc, budišovský provisor, měl přestěhovat movitý církevní majetek z Barnova a z Vojnovic. Zda se přesun realizoval, není známo. Farní kostel sv. Mikuláše v Šumvaldu vyhořel po náletu 4. května 1945, později byl srovnán se zemí. Z Vojnovic byly ještě v červnu 1947 stěhovány některé věci také(?) do Palačova.

Mezi prvními, kdo se o zařízení rušených kostelů na Libavě začal zajímat, byli občané Velkých Karlovic, jejichž část se na Libavsko přesídlila, a proto tamní situaci znali. A tak již 12. prosince 1946 se P. František Hamrala⁴²⁾ dotazoval konzistoře: „V hluboké úctě podepsaný se teprve nyní dozvěděl, že v pohraničí, hlavně v okrese berounském, bude v důsledku zřízení velké vojenské střelnice zrušeno několik kostelů, z nichž zařízení vnitřní, bohoslužebná roucha apod. se dává nebo prodává jiným kostelům, i ve vnitrozemí. Ve zdejší farnosti již 50 let trvá Jednota na vybudování nového katolického chrámu Páně, aby vybudovala v této rozsáhlé farnosti nový kostel. Přesto, že

Město Libavá. Tato původní stavení a jejich zázemí sloužila pro pomocné zemědělské hospodářství Československé armády. Dnes taková zákoutí již neexistují. Foto Jindřich Machala.

za 50 let trvání shromáždila jmenovaná Jednota určitý kapitál, nestačil by dosud ani úplně na postavení kostela. A přesto stále více se ozývají hlasy farníků, z nichž někteří mají do farního, excentricky položeného kostela až 3–4 hodiny cesty, po novém kostele. Jakmile se poměry, hlavně peněžní, ustálí, přijde přece ke stavbě. A proto se obrací podepsaný jménem svých farníků na nejdůstojnější arcibiskupskou konzistoř s uctívou žádostí, zda by pro naši chudou, horskou farnost neuvolnila něco z vnitřního zařízení rušených kostelů. Mohlo by to být cokoliv, oltář, kazatelna, paramenta, zvony, koberce, bohoslužebné náčiní apod. Snad by byly k uvolnění i malé zvony do kapličky. V ráztokách zdejší farnosti jsou všude postaveny kapličky nebo zvonice, z nichž za války musely být odevzdány i malé zvony. Podepsaný prosí o laskavou zprávu a ještě jednou prosí jménem farníků“.

Koncem listopadu tršický farář P. Ferdinand Jiříčný⁴³⁾ psal nejmenovanému proboštovi ve věci nabídky čtyř soch, které se měly převést z Jestřabí do Tršic. Šlo o původní sochy tršického kostela Narození P. Marie, které byly darovány kostelu jestřábskému v době, kdy si Tršičtí postavili nový kostel (1905/1906) a vybavili ho novými sochami. K transferu do Tršic došlo v dubnu 1947. V květnu roku 1947 ještě požádal o další předměty z Jestřabí, např. korouhve.

O uložení matrik z rušených kostelů se začal zajímat i Okresní soud v Olomouci, naprosto nezorientován se např. 3. prosince dotazoval konzistoře, kam matriční agenda těchto kostelů přešla.⁴⁴⁾ Konzistoř mu poskytla seznam rušených farností a jména jejich provizorů, ale přesto Okresní soud ještě podvakrát svůj dotaz opakoval.

Vyhnaní němečtí katolíci stačili ještě v roce 1946 v Německu založit spolek Ackermann-Gemeinde, u nás vzniklo obdobné Sdružení Ackermann-Gemeinde teprve v roce 1999. V Německu poměrně brzy začala vznikat krajanská sdružení a spolky, bylo jich na 115, vycházely krajanské časopisy (např. Bärner Ländchen nebo od roku 1953 měsíčník Němců odsunutých z Olomouce Olmützer-Blätter), vznikaly Heimatstube, organizovala se setkání na nejrůznějších úrovních apod. Aktivně a obětavě se projevovali kněží odsunutí z území Libavska, mezi nimi vynikal především ThDr. Štěpán Krušina, bývalý farář z Jestřabí.⁴⁵⁾

Poznámky

1) SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949.

2) Acta ACO, 1946 č. 4, 15. března 1946.

3) SOKA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov,

Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204.

4) „Podotýkám, že Správní komise a Národní výbor jsou dvě různé instituce s jednou funkcí. Správní komise je institucí jmenovanou a tudíž předseda tam musí býti silou placenou. Národní výbor, protože je volen, je institucí s čestnými funkcemi, kde i předsednictví – za úhradu příjmů výloh – je funkcí čestnou. Dále OSK upozorňuje, že nebylo postupováno podle řádu a nařízení ministerstva vnitra. Aby mohla býti jmenována nová Správní komise musí Národní fronta čtyř politických stran předem, než dá návrh na novou MSK, dáti odůvodněný návrh na zproštění dosavadní komise. OSK současně žádá, abyste se zahleděli do minulosti Vašeho města od prvých dnů republiky a shledáte-li, že by tato změna byla již šestou, musíte přiznati, že by Správní komise i občanstvo města upadlo do nevážnosti. Žádám, aby místní činitelé polit. stran se dostavili do mé kanceláře

a zde vysvětlili, proč zaujali toto nové stanovisko. Předseda.“ Dodejme, že na předsedu MNV ve Městě Libavé byl navržen Karel Kratochvíl, klempíř a instalatér ve Městě Libavé. Více viz SOKA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204.

5) Acta ACO, 1946, č. 4, 15. března 1946.

6) Acta ACO, 1946, č. 9, 12. července 1946.

Usnesení předsednictva vlády ze 14. května 1946.

7) Totéž, dle MV ze dne 17. června 1946.

– 18. června 1946 prosil nepodepsaný německý farář konzistoř o sdělení, které věci, tj. knihy, šaty atd. si smí do váhy 50 kg vzíti s sebou.

8) SOKA Olomouc, ONV ve Šternberku, inv. č. 266, Pracovní program obcí na rok 1946, karton 8. Datováno 5. březen 1946. – Bělá byla do Vojenského újezdu Libavá zabrána až v roce 1952, viz dále.

9) SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, inv. č. 30, sign. IV, Věci spolků a organizací, 1945–1948, karton 61, datováno 25. března 1946. – Pramen i dále.

10) Totéž, datováno 17. dubna 1946.

11) SOKA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204. I dále.

12) Konečný. Bohužel jeho práce obsahuje prameny nepodložené údaje.

13) Naše německé spoluobčany neminuly lágry na našem území, Bieberle uvádí, že mnozí Němci z Jestřabí a Varhoště byli internováni v táboře v Olomouci-Nových Hodolanech, ale také od srpna 1945 docházelo k přesunu obyvatelstva Nepřivazi, Jestřabí a Varhoště do vnitrozemí, protože na jejich místo se tlačili přistěhovalci z Valašska. Vyhnaní Němci prošli i lágry v Německu či Rakousku, v nichž ještě v roce 1949 přebývalo na sto tisíc osob. V Německu je čekala zničená země, špatné zásobování a nenávisť starousedlíků. Ti sudetské Němce považovali za viníky války, kteří jim přišli ujídat z jejich válkou ztenčeného chleba. Trvalo léta, než sudetští Němci asimilovali do nového prostředí. Někteří si na novou vlast nikdy nezvykli a co je nejhorší – jejich tam narozené děti citový vztah k domovině rodičů nenašly, což je zkušenost nepochybně nejbolestnější. – Více viz SOKA Olomouc, M 1–32, Internační středisko Olomouc-Nové Hodolany a odsuvné středisko Lutín-Olšany, 1945–1948. Jiný internační tábor pro Němce byl např. v Moravském Berouně aj.

14) Podrobněji se problematikou spojenou s odsunem Sudetských Němců z území blízkého Libavska zabývá např. Glonek, viz literatura.

15) Výnos č. B-43.152/46-V/1 z 5. září 1946, přetištěn v Actech ACO, 1946, č. 13, 4. listopadu 1946, kdy už bylo na vše pozdě. – Víme, že 29. ledna 1947 zaslal P. Josef Brhel, farář v Drahotuších, olomoucké konzistoři soupis soukromého majetku P. Karla Zinka, odsunutého z Milovan. Je to jediná zachovalá zpráva tohoto druhu. – P. Josef Brhel, narozen 1912, ordinován 1936, zemřel 30. září 1971. – P. Karel Zink, narozen 7. února 1901 ve Šternberku, ordinován 1925, farářem v Milovanech byl od roku 1938, též kurátorem v Čermné, zemřel 4. září 1966 v diecézi Rottenburg.

16) Msgre ThDr. Rudolf Nejezchleba, narozen 1873, ordinován 1897, zemřel 22. května 1961.

17) P. Stanislav Penka, narozen 1889, ordinován 1913, zemřel 1. října 1956.

18) SOKA Olomouc, FÚ Stará Voda, karton 6, Korespondence s konzistoří, 1927–1946.

– Připomeňme, že na příkaz vlády až 28. prosince 1946 byla Němcům, kteří ještě zůstali na našem území, zrušena povinnost nosit pásku s potupným písmenem „N“.

19) SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949.

20) Konečný s odvoláním na archiv pplk. Ing. Milana Valoviče, č. 1.

21) SOKA Olomouc, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov,

Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204.

22) Konečný.

23) ZAO, pobočka Olomouc, fond KNV, inv. č. 3060, Příděly nemovitostí vojenské správě v oblasti Města Libavé, soupisy nabízeného majetku, I, 1946–1951, karton 2709. – Materiály z fondu KNV byly označeny jako důvěrné nebo tajné.

24) Msgre. P. Karel Kolsdorf, narozen 1. července 1870 v Bojkovicích, ordinován 1892, v roce 1949 byl souzen za zločin velezrady (vyvěsil dekret sv. Stolice), zemřel v Norberčanech 5. března 1954, pohřben je v Moravském Berouně.

25) Arcibiskupský archiv, karton A 234/8. I dále.

26) Více viz dopis konzistoře vojenskému útvaru 5304 z 10. ledna 1947. Arcibiskupský archiv, karton 234 A/8.

27) Konzistorní archiv. Fakta týkající se přesunu církevního majetku pocházejí z materiálů olomoucké konzistoře. Vzhledem k množství citovaných písemností se tento pramen dále nebude v poznámkách opakovat.

28) P. Augustin Spurný, arcibiskupský rada, narozen 12. července 1903 v Třebčíně (farnost Slatinice), ordinován 5. července 1929, v Novém Hrozenkově působil od roku 1940 až nejméně do roku 1973, zemřel 9. října 1993 v Kněžském domově na Moravci.

29) Tehdy odvezl z Jestřabí tři zvony a umíráček a drobný inventář, mezi jiným i 12 lustrových žárovek, protože „nejsou nikde k dostání“. – Někdy kolem roku 1990 nabízel k odprodeji oltář z Jestřabí olomoucký starožitník Zdeněk Petřela.

30) Msgre Stanislav Zela, světící biskup, generální vikář, narozen 12. července 1893 v Nových Netčicích (farnost Soběchleby), ordinován 1917, vězněn v Dachau, konsekrován 1941, v roce 1950 obviněn z velezrady a ve vykonstruovaném procesu odsouzen na 25 let, vězněn 1950–1963, zemřel 6. prosince 1969 v Radvanově u Tábora.

31) Rozuměj Hrozenkovskými, kteří dočasně osídlili Jestřabí.

32) Zvon a hodiny (a velká část inventáře) nakonec zůstaly ve Velké Střelné až do roku 1951, více viz rok 1951.

33) V Drahotuších je farní kostel zasvěcený sv. Vavřinci. – P. Josef Brhel, narozen 1912, ordinován 1936, zemřel 30. září 1971.

34) Farnost Drahotuše.

35) P. Petr Křivák, farář u sv. Václava v Olomouci, pracoval v arcidiecézní památkové komisi, sběratel starožitností, narozen 1885 ve Starém Městě u Uherského Hradiště, ordinován 1909, v roce 1918 byl kooperátorem ve Městě Libavé, zemřel 30. června 1953 v Olomouci.

36) P. Jan Kunovský, narozen 11. května 1905 v Domaslavicích, ordinován 1930, v Chudobíně

působil v letech 1930–1948, zemřel 4. května 1977.

37) P. Oldřich Beránek, narozen v Prostějově 17. února 1912, působil jako kaplan v Tovačově, byl katechetou v Prostějově, kaplanem v Šumperku, v padesátých letech duchovním správcem v Klenovicích. V roce 1950 zde byl zatčen a obviněn z protistátní činnosti a odsouzen. Po propuštění v roce 1953 spravoval farnost Křelov, kde se mu nepodařilo zabránit demolici tamního kostela sv. Jiljí, poté působil ve Štěpánově (do farnosti spadala Moravská Huzová, Hnojice a Štarnov), kde se začal věnovat regionální historii. Zemřel ve Šternberku 13. června 1998, pohřben je v Olomouci. Jeho literární pozůstalost čítá asi 60 rukopisů. – V Klenovicích na Hané je farní kostel zasvěcen sv. Bartoloměji.

38) P. Josef Nakládal, t.č. farář ve Městě Libavé, narozen 27. prosince 1912, ordinován 1937. Ve Městě Libavé působil od roku 1946, v Domašově nad Bystřicí od ledna 1952, v červenci 1947 byl jmenován provisorem v Jívové. Posledním jeho působištěm byl Uničov, zemřel 28. února 1975. – P. Nakládal bude v této práci nejčastěji zmiňovaným knězem. – Dne 22. srpna 1947 dostal farní úřad ve Městě Libavé přidělen automobil.

39) Konečný.

40) Farářem v Hustopečích nad Bečvou, kam obec Poruba farností patřila, byl tehdy P. Vladimír Bednařík, narozen 1892, ordinován 1914, zemřel 4. ledna 1959.

41) Arcibiskupský archiv, karton 118 A/4. – P. Jan Václav Straka, OMI, narozen 1916(?), byl posledním českým provinciálním vikářem, za jeho působení byl po roce 1946 v Kájově na krátkou dobu zřízen noviciát (do roku 1949). Po roce 1948 byl jediným oblátem u nás. Zemřel 2. ledna 1970 ve věku 54 let v Kájově u Českého Krumlova, kde je také pohřben.

42) P. František Hamrala, narozen 1908, ordinován 1933, zemřel 9. června 1958.

43) P. Ferdinand Jiříčný, narozen 9. července 1874 ve Starých Tvorovicích, ordinován 1900, zemřel 15. července 1950.

44) Arcibiskupský archiv, karton A 234/8. I dále.

45) ThDr. Štěpán Krušina (Stephan Kruschina), narozen 8. února 1912 v Pomezí (Limberk, děk. Svitavy), ordinován 1938, po odsunu působil v diecézi Rottenburg, od roku 1965 rektor koleje sv. Alberta v Königsteinu a roku 1967 tamtéž profesorem pastorální teologie. Obětavě pomáhal našim farnostem a Arcibiskupskému kněžskému semináři v Olomouci.

1947

Velitel vojenského útvaru 5304 Město Libavá plk. pěch. Jan Kotrs¹⁾ hned 4. ledna vyvinul iniciativu a pozval k jednání zástupce konzistoře. Projednávat se měl nemovitý církevní majetek („kostelů, hřbitovů, kaplí a posvátných míst“), který usnesením ze 17. září 1946 přešel do vlastnictví vojenské správy. K jednání měl být přizván i přednosta vojenské římskokatolické duchovní správy v Olomouci, zástupce konzistoře měl připravit přesné soupisy s vyznačením druhu majetku a jeho popisem, pozemnostní archy apod. podklady. Termín měl být stanoven konzistoří co nejdříve. Konzistoř, resp. P. Svoboda, 10. ledna veliteli Kotrsovi potvrdila „s díky příjem Vašeho listu. Je to první úřední zpráva k vystěhování Moravskoberského. Až do dneška byla arc. konsistoř bez autentické zprávy o chystaném vysídlení. Třebaže v této věci zaslala dotaz ZNV v Brně, dostalo se jí jen krátké telefonické zprávy bez jakýchkoliv dalších směrnic. Vaše zpráva dává arc. konsistoři pevný podklad pro další jednání. Poněvadž však nyní v zimě je spojení s vysídlenou oblastí naprosto nemožné, je také arc. konsistoři znemožněno obstarat si potřebný materiál k projednání všech záležitostí. Tento materiál není v arc. konsistoři, nýbrž na jednotlivých z větší části opuštěných farnostech. Žádám Vás proto zdvořile, abyste laskavě posečkali se soupisem církevního majetku ve vysídlené oblasti až do doby, kdy bude arc. konsistoři možno získati spojení s jednotlivými farami. Dále se k Vám obracíme se zdvořilým dotazem, zda by bylo možno, aby nám vojenská správa dala k dispozici vojenskou nákladní auto, které by mohlo přestěhovatí movitý církevní z vysídlené oblasti.“²⁾ Opis tohoto dopisu byl zaslán na vědomí i Metropolitní kapitule u sv. Václava v Olomouci. Plukovník Kotrs vzal 22. února zprávu konzistoře na vědomí a vyjádřil se jen stran zapůjčení automobilu: „Pokud jde o Vaši žádost stran přistavení vojenského nákladního automobilu k přestěhování movitého církevního majetku z vysídlené oblasti, mohu Vám toto dáti k dispozici, žádám však, abyste při každé jízdě využili nosnosti vozidla a převozy organisovali tak, aby při nich byla co nejmenší spotřeba pohonných hmot“.

K řešení právních otázek nově vzniklých vojenských výcvikových táborů se v Praze 14. ledna sešli zástupci ministerstev národní obrany, financí, školství, techniky, spravedlnosti, pošt, průmyslu, Národního pozemkového fondu, Osídlovacího úřadu, hlavního velitele SNB a Arcibiskupské konzistoře v Praze. Bylo dohodnuto, že VVT mají fungovat již v jarních měsících, „každé území musí být přičleněno k určité politické obci a nemůže zůstat bez civilní správy (jako místní policie, evidence narození, úmrtí a sňatků, volby, sčítání lidu, voličské seznamy, zdravotnictví, ochrana rostlin apod.)“. Počítalo se s tím, že by se patrně utvořila jedna fiktivní obec

pro každé celé území VVT, která by se přičlenila jednomu politickému okresu. Dokonce bylo poukázáno na to, že „okupanti při zřizování vojenských cvičišť řešili obdobnou otázku pomocí tzv. statkových obvodů“, proto se pro informaci četla i jednotlivá ustanovení nařízení říšského protektora z 13. prosince 1943. Bylo rozhodnuto, že na území VVT bude zrušeno domovské právo. Zástupce ministerstva vnitra uvedl, že orgány civilní správy budou směrnicemi vedeny tak, „aby se vyhnuly kolísání s orgány vojenské správy“. Zástupce pražské konzistoře žádal, „aby bylo sděleno všem příslušným konsistořím, kterých obcí se zřízení VVT týká, aby byl proveden soupis jmění kostelů a far a rozhodnuto o tom, zda či které hřbitovy budou uzavřeny či zrušeny a také, aby za církevní majetek byly poskytnuty rovnocenné náhrady in natura“. Řešeny byly též otázky školství, dopravy železniční, letecké i silniční, otázky vodohospodářské a také např. otázky náhrad starousedlíkům (míněno národnosti české).

Ke zrušení farních úřadů na Libavsku se vztahuje dopis konzistoře Okresnímu soudu v Olomouci z 10. února, ve kterém se vyjma opakovaného seznamu rušených farností uvádí: „K vyklizení obcí dojde většinou až na jaře, do té doby bude nutno upravit přestěhování matrik a úředních knih do větších míst. Zatím jsou uschovány matriky z Čermné na Mor., z Rudoltovic a ze Staré Vody na farním úřadu ve Městě Libavé. Předběžné jednání o církevním majetku a tedy i o archivech, matrikách atd. v této oblasti bude teprve zahájeno a konečné uspořádání poměrů nebude(!) provedeno do jara.“³⁾

Teprve 3. března olomoucké konsistoři podal ZNV v Brně na základě vládní vyhlášky č. 11/1947 žádanou informaci, tj. potvrdil názvy obcí, které budou rušeny, protože již na jaře začne VVT vyvíjet svou činnost a proto bude nutné připravit vše pro přenesení matričních úřadů v dohodě s ministerstvem školství a osvěty a MNO. V odpovědi konzistoř uvedla seznam vyklizených farních úřadů

Město Libavá. Domky na Berounské ulici byly strženy v letech 2004–2005. V době sovětské okupace sloužily k bydlení sovětským důstojníkům a jejich rodinám. Foto Jindřich Machala.

s návrhem místa, kam by mohly být matriky přeneseny.

ONV Olomouc-venkov v březnu obesílal farní úřady a vyžadoval si zprávy o rozestavěných církevních stavbách. Příložený formulář zasláný na farní úřad ve Městě Libavé postoupil P. Kolsdorf konzistori, jelikož na Libavsku žádná taková stavba nebyla vyjma rekonstrukce kláštera sv. Anny ve Staré Vodě, o jejíž průběh se staralo Ústřední ředitelství arcibiskupských statků (ÚŘAS) v Kroměříži.

Zatím pokračoval transfer církevního majetku z rušených farností. Jako první se v roce 1947 vyřizovala žádost P. Stanislava Trnavského,⁴⁾ faráře ve Špičkách, který měl zájem získat oltáře a obrazy pro dosud neexistující kapli v Heřmanicích: „Totiž přífařená obec Heřmanice, kde jsou lidé ještě trochu zachovalí, mne prosili, že by si chtěli postavit kapli a že se dozvěděli od lidí ze Starého Jičína o tom, že se něco prodává nebo jak se to dělá, že přesně nevědí, z těch kostelů, co se ruší“. V dopisu ze 4. ledna dodal na vysvětlenou, že lidé „si myslí, že by bylo možno při rušení kostelů dostat i též nějaký materiál, by jich stavba nepřišla tak drahá. Teď je volno s prací a potahy (tj. povozy) by se tak spíše uvolnily a tak by v rámci dvouletky mohla obec něco dobrého vykonat. Totiž se nám tam podařilo zvolit dobrého člověka za předsedu MNV, který by rád tu věc provedl a prosadil“. Další korespondence v záležitosti Špiček chybí, k vyřízení pravděpodobně nedošlo.

Cestu do Milovan pro „přidělené“ věžní hodiny podnikl 8. ledna P. František Nerad,⁵⁾ farář v Polkovicích, a dojemně ji konzistori popsal takto: „Po velkých obtížích (auto uvázlo nedaleko Milovan v závějích) došel podepsaný do Milovan a zjistil, že na kostele v Milovanech není ani ciferníku, ani ručiček věžních hodin, ba ani otvoru, kterým prochází železná tyč, na níž jsou ručičky hodinové připevněny. Na zpáteční cestě zjistil v Čermné na kostele věžní hodiny. Dle výpovědi slečny z fary v Čermné je prý stroj těchto hodin

Stará Voda, rekonstrukce kláštera oblátů Neposkvrněného Početí P. Marie v roce 1946. Fotoarchiv Národního památkového ústavu, odborného pracoviště v Brně.

prastarý, který už po dlouhá léta nevyhovoval. Jen opravený ciferník a ručičky dělaly navenek parádu. Táž slečna z fary pravila, že dobré věžní kostelní hodiny jsou na kostele ve Velké Střelné. Tam už pro závěje a pro nedostatek času jsem se nedostal. V účtě podepsaný prosí o laskavou zprávu, které kostely v okrese Berounském neb na Potštátu jsou neb budou opuštěny, a které věžní hodiny z těchto kostelů, pokud by byly opravy schopné, by mu mohly býti pro kostel v Polkovicích dobrotivě přiděleny“. Ještě se odvážil osobně požádat konzistori o hodiny, ale neuspěl, 14. ledna 1947 mu konzistori sdělila, že nová povolení se prozatím nevydávají a odkázala ho na pozdější dobu. Povolení dostal 4. dubna.

Žádosti o přesun církevního majetku z vysídlovaného území Libavska do vnitrozemí podávaly konzistori nejen farní úřady, ale i představitelé orgánů místní správy, jako např. MNV ve Lhotce nad Bečvou, jehož předseda Josef Kývala se na konzistori obrátil 12. ledna 1947 na doporučení P. J. Absolona,⁶⁾ faráře v Lešné, kam patřila i Lhotka. P. Absolon působil v Milovanech v letech 1923–1936 a kostely na Libavsku znal. Předseda MNV končil svou žádost takto: „Rádi bychom měli naši svatyni v pořádku. Děkujeme Vám za Vaše zprávy a poroučíme se Vám v účtě a oddanosti“. Jak patrně, byl ještě ze staré školy. Protože v lednu nebylo spojení s územím Libavska možné, povolení konzistori nevydávala a odkázala J. Kývalu na pozdější dobu. Ten se ozval 18. května, konzistori odpověděla 27. května, kdy už byla jiná situace, protože „církevní inventář z části vysídlené oblasti musel býti narychlo vystěhován a je nyní uložen v Olomouci. Kapitulní konzistori je ochotna vydati Vám do úschovy a k užívání vhodný oltář pro tamní kapli. Jednotlivé předměty se neprodávají, protože v případě obnovy příslušného kostela nebo kaple by tam musely býti vráceny“. O měsíc později se připomínal P. Stanislavu Svobodovi z konzistori, protože jeho příbuzný P. Josef Hruška⁷⁾ bude promován na doktora teologie a Kývala si chtěl při této příležitosti odvézt ještě prádlo na oltář, což se skutečně zrealizovalo. Koncem května dostal MNV ve Lhotce nad Bečvou zprávu, že si může přijet pro oltář. Lhotští získali předměty z kaple v Olejovicích včetně oltáře, v červenci 1947 z neznámého kostela na Libavsku bohoslužebná roucha a v říjnu 1947 kalich bez patény a kaditelnici.

K dohodě o rozmístění střelnic došlo ve Městě Libavé 31. ledna, kdy se sešli zástupci ministerstva národní obrany s představiteli VVT. Pěchotní střelnice byla určena do prostoru Nepřivazi, dělostřelecká do prostoru Rudoltovic, Barnova a Milovan a tanková zahrnovala území Smilova, Slepíčího vrchu a Olejovic.⁸⁾

V únoru získal farní úřad v Čehovicích⁹⁾ pro svůj kostel sv. Prokopa lavice z tvrdého dřeva, kostel sv. Markéty v Čermné ve Slezsku snad nějaký

zvon. V obou případech místo, odkud byly lavice převezeny, není uvedeno. Čehovice ještě v červenci 1947 dostaly čtyři mosazné svícny ze Zigartic.

Do farních úřadů ve Velké Střelné a ve Smilově bylo v únoru učiněno vloupání. Ve Střelné byla odcizena částka 1.654,- Kč, ve Smilově škoda činila dva tisíce korun. Ke vloupání došlo i přesto, že řádně zabezpečené budovy obcházela vojenská stráž. Událost i škodu nahlásil P. Nakládal, provisor v obou zrušených farnostech, konzistoři i stanici SNB ve Velké Střelné. Konzistoř proto nařídila přenést cenné věci na faru do Města Libavé. Z obou jmenovaných kostelů měl být inventář přidělen do Klenovic na Hané, jen co se cesty stanou sjízdnými. Tamní farář P. Beránek si měl v březnu odvézt z farnosti smilovské kostelní lavice, zvon, sochy svatých dle vlastního výběru a osvětlovací tělesa, ze střelenského kostela oltáře a kazatelnu. Dle seznamu, který konečně v červnu postoupil konzistoři, bylo věcí daleko více. Jeden ze zvonů předal farnímu úřadu do Lobodic, tamní farář P. František Pelíšek¹⁰⁾ o něj konzistoř požádal 16. května 1947.

Přes krutou zimu, která na Libavsku panovala, pokračovalo také vysídlování novoosídlenců, snad i z důvodu zimy „stěhující je vojáky častují alkoholem“.¹¹⁾

O varhany ze Smilova požádal P. Inocenc Bátorla,¹²⁾ farář v Želči, svou žádost vzápětí stáhl, ale 3. března vstoupil do jednání tamní předseda MNV Kvapil. Varhany nakonec byly Želečským předány 7. dubna, o dva dny později i menší smilovský zvon.¹³⁾ Tehdy ještě byl kostel ve Smilově vybaven takřka celým mobiliářem. Z dopisu P. Nakládala z 26. února, kterým žádal konzistoř o povolení převézt inventář smilovského kostela do Klenovic na Hané vyplývá, že obec byla z devadesáti procent vysídlena, bohoslužby zastaveny, škola likvidována a zbylí farníci byli odkázáni na bohoslužby ve Městě Libavé. V dubnu dostal bílý ornát s příslušenstvím a jedno cingulum ze smilovského kostela farní úřad v Moravském Kočově, kde tehdy byl administrátorem P. Vincenc Vaněk,¹⁴⁾ někdejší farář ve Slavkově u Lipníku. Další kostelní roucha z některého ze zrušených kostelů převzal pro Moravský Kočov ještě v červenci 1948 P. Jan Strak.¹⁵⁾ Některá bohoslužebná roucha ze smilovského kostela pak v dubnu 1947 převzal farář ThDr. František Hrdlička ze Strílek pro tamní farní kostel Nanebevzetí P. Marie.¹⁶⁾

Starost o osud církevního majetku projevovali i věřící. Učitel František Chytil z Podhradní Lhoty,¹⁷⁾ pošta Rajnochovice, který donedávna vyučoval v Nové Vsi nad Odrou, upozornil konzistoř 3. března na to, že „jest třeba provést co nejdříve evakuaci zařízení z rušených chrámů, nemá-li toto zařízení přijít nazmar. Evakuaci obyvatel těchto vesnic provádí vojenská správa, jejíž sídlo jest v Městě Libavé a ve Velké Střelné, vojenskými

auty zdarma“. Konzistoř mu poděkovala za zájem a sdělila, že „má celou záležitost v patrnosti a podle svých možností zařizuje včasné přestěhování církevního majetku, aby tento neutrpěl škodu“.

Plnou moc k přestěhování církevního majetku z kostelů ve Slavkově u Lipníka a Kozlově dostal od konzistoře 26. března také major P. Josef Macík¹⁸⁾ z Posádkové duchovní správy v Olomouci, transfer měl stihnout v termínu do 30. dubna. Vojenská akademie v Hranicích získala v červnu 1947 hudební nástroje z kůru kostela v Čermné na Moravě. Též farní úřad v Drahanovicích dostal přidělena bohoslužebná roucha, jejich původ však není jasný. O baldachýn se hlásil farář z Herčivaldu P. František Precechtěl,¹⁹⁾ nádoby na svaté oleje získal P. Bohdan Lang,²⁰⁾ farář v Moravském Karlově, tehdejší provisor v Červené Vodě, o křížmo prosil též ThDr. Jan Blaschke,²¹⁾ farář v Rudolticích. V srpnu ještě požádal o oltářní prádlo a bohoslužebná roucha, které o měsíc později také dostal. V té době, resp. od 14. března 1947, byl velitelem VVT pplk. děl. Josef Veselý.²²⁾

Dle sdělení „příslušných míst“ mají být zachovány kostely ve Smilově a Velké Střelné pro vojenskou duchovní správu, jak sdělila 18. dubna konzistoř P. Nakládalovi, tč. kaplanovi ve Městě Libavé. „Žádám Vás proto, abyste z inventáře těchto kostelů nic nevydával těm, kdož snad dostali pověření pro odvoz tohoto inventáře. Uvedená povolení se prohlašují za neplatná.“ Zde je první zmínka o tom, že výdeji církevního majetku z kostelů na Libavsku býval přítomen P. Nakládal. Ve věci zachování uvedených kostelů pro vojenskou duchovní správu konzistoř i dále korespondovala s Vojenským útvarem Město Libavá. Zachoval se nedatovaný seznam smilovského vesměs drobného inventáře, uloženého na konzistoři v počtu 259 kusů, který napovídá tomu, že později byly drobné předměty, mešní roucha a ostatní textilie smilovského kostela přesunuty.

Zájem farností pokračoval. O zvony z pohraničí se hlásil farní úřad v Horní Bečvě, kde byl duchovním správcem P. Bedřich Hoffmann.²³⁾ Protože žadatelů bylo více než zvonů, neuspěl. Drobné předměty žádal i farní úřad ve Šternberku.

V dubnu 1947 byli správou farností na Libavsku pověřeni provisoři. Pro farnost Jestřabí (Jestřabí, Varhošť, Nepřivaz) to byl P. Jan Kleveta,²⁴⁾ katecheta v.v. ve Velké Bystřici; pro farnost Velká Střelná: P. Josef Nakládal, kaplan ve Městě Libavé; pro farnost Smilov: týž; pro farnost Město Libavá (Město Libavá, Keprtovice, Olejovice, dosud nevysídleno): Msgre. Karel Kolsdorf, děkan ve Městě Libavé; pro farnost Stará Voda (Stará Voda, Vojnovice): týž; pro farnost Rudoltovice: P. Jaroslav Franc,²⁵⁾ provisor v Budišově nad Budišovkou; pro farnost Barnov: týž; pro farnost Luboměř pod Strážnou: P. Pavel Smolka,²⁶⁾ administrátor ve Spálově; pro

farnost Milovany (Milovany, Zigartice): P. Rudolf Weintritt,²⁷⁾ farář v Potštátě; pro farnost Čermná na Moravě (Čermná na Moravě, Nová Ves): Msgre Karel Kolsdorf; pro farnost Slavkov u Lipníka: P. Josef Beneš,²⁸⁾ farář v Lipníku nad Bečvou; Kozlov a Ranošov patřily v té době k farnosti Velký Újezd, kde byl farářem P. František Fučík;²⁹⁾ Heřmánky patřily k farnosti potštátské, tudíž provisorem se stal P. Rudolf Weintritt. Matriky z Milovan byly prozatím uloženy na farním úřadu v Drahotuších u Hranic, matriky rudoltovické na farním úřadu ve Městě Libavé.³⁰⁾ Dle poznámky konzistoře z 23. dubna 1947 vyplývá, že „v Jestřábí má být zřízená vojenská duchovní správa, takže některé zařízení musí zůstat na místě“.

Dne 2. března 1947 zemřel olomoucký arcibiskup Leopold Prečan. Nový arcibiskup Msgre ThDr. PhDr. Josef Karel Matocha se ujal řízení arcidiecéze až 31. března 1948. Za pár týdnů potom, resp. v červnu, byli zatčeni ředitel pastoračního referátu P. Bruno Sklenovský a arcibiskupův sekretář Msgre ThDr. Josef Moštěk, během měsíce arcibiskupovi další nejbližší spolupracovníci. Jeho postavení se postupně zhoršovalo až byl dokonale izolován od vnějšího světa.³¹⁾

Zemský národní výbor v Brně povolil 5. května zapsat do spolkového rejstříku Místní odbor Národní jednoty pro východní Moravu pro Město Libavou. Již 27. června byl spolek u ONV vymazán ze spolkového katastru. Dle výnosu ministerstva vnitra byl 16. května vymazán též spolek ve Velké Střelné.³²⁾

Vojenský výcvikový tábor měl od 15. května nového velitele, do funkce byl jmenován pplk. pěch. Josef Filous, náčelníkem štábu se stal mjr. pěch. Jan Hejtman.³³⁾

Zásadní důvěrná zpráva pochází z poznámky konzistoře z 15. července 1947. „Dle sdělení vlivné osobnosti z ministerstva obrany by bylo zapotřebí: 1) ustanovit generálního zástupce církevních subjektů ve vysídlené oblasti (navrhuje vldp. radu Sigmunda). 2) pořídit soupis církevního majetku nemovitého a žádati zaň náhradu, zejména za nemovitý majetek obroční. 3) žádat opravdové šetření hřbitovů, určití dobu, po kterou musí býti zachovány žádosti, aby byly přístupné zejména o Dušičkách všem věřícím. 4) zahájit jednání o systemizovaných místech ve vysídlené oblasti, zachovati je však jako systemizovaná místa „putovní“, tj. aby kněz, který je váže, mohl býti ustanoven na kterémkoliv místě arc. olomoucké. 5) projednat definitivně záležitost matrik a farních archivů, ustanoviti jejich správce.“ Níže je tato poznámka: „1. ministerstvo národní obrany: Dr. Caha, sekční šéf polit. 2. cesta k němu: prostředník Dr. Pecháček z kabinetu min. Šrámka“. Na vědomí vzal a další návrhy očekával kapitulní vikář ThDr. Zela, P. Svoboda navrhl jako zástupce konzistoře radu P. Sigmunda a požádal ho o sou-

hlas, který 8. července obdržel. Na základě toho mu 12. července vikář Zela vystavil jmenovací dekret, v němž ho zvláště pověřuje tím, aby „integritu tohoto majetku resp. spravedlivou náhradu za něj u státních úřadů hájil a zastával“.³⁴⁾ P. Sigmund se po více než měsíci konzistoře dotazoval, „na které farnosti se jeho funkce vztahuje a kde jsou lustra a pozemnostní archy předmětného církevního majetku“. Úkolu před něj postavenému se nakonec zalekl a 30. října prosil konzistoř, aby se jeho funkce vztahovala pouze na nemovitý církevní majetek, na jeho soupis a žádost o náhradu. S tím vikář Zela souhlasil a záležitosti nadační a matriční převedl na patřičná oddělení konzistoře. Ukázalo se, že soupis nemovitého majetku v této oblasti po ruce nebyl, kapitulní konzistoř měla k dispozici jen seznam z roku 1910, lustra a pozemnostní archy bylo třeba si vyžádat od příslušných státních úřadů.

Zájem o přesun církevního majetku projevil také Klement Anders, předseda MNV v Ústí, farnost Hranice na Moravě, který se na konzistoř dostavil osobně. Původně žádal pro kapli v Ústí o vybavení kostela z Čermné na Moravě, ale tehdy tam byly již jen lavice a kazatelna. Proto dostal povolení k přestěhování bohoslužebných rouch ze Slavkova u Lipníka, i když již dříve nechal převést z blíže neuvedeného kostela varhany, lavice a věžní hodiny a nějaký oltář ze Smilova.³⁵⁾ Povolení platilo jen do 15. června, proto předseda MNV žádal o jeho prodloužení. Nyní měli zájem převést ze Slavkova u Lipníka lavice, varhany, roucha a náčiní, což skutečně provedli. O tom, že ve slavkovském kostele se každou neděli konají bohoslužby pro vojenskou posádku informoval předsedu tamního národního výboru P. J. Beneš, farář v Lipníku nad Bečvou, který v té době vedl duchovní správu ve Slavkově.

S prosbou o přidělení varhan z vysídlené farnosti Luboměř pod Strážnou se na konzistoř obrátil P. Josef Hymer,³⁶⁾ farář z Partutovic u Hranic. Luboměřské varhany se na kůr kostela v Partutovicích nevešly, proto byly přiděleny Hrubčicím, filiálním ke Kralicím na Hané, kde byl farářem P. Gabriel Vlček.³⁷⁾ Bohoslužebná roucha získal kostel v Opavě-Kylešovicích 4. července 1947, zvon z Jestřábí si měl odvézt 21. července 1947 P. Ignác Lakomý,³⁸⁾ administrátor z Drahan, ovšem ještě k 15. září je z nějakého důvodu datum vyřízení škrtnuté. Záznam konzistoře v knize přijaté korespondence ve věci použití farní budovy ve Smilově nás upozorňuje na skutečnost, že se v tomto smyslu vedla korespondence s vojenským útvarem, bližší podrobnosti se ale nedochovaly.

Konzistorní revident P. Svoboda se 4. června osobně vypravil do vojenského prostoru a navštívil kostel v Luboměři pod Strážnou, kde zjistil, že objekt je celkem v pořádku a drobný inventář je odstěhován do Spálova. V kostele zůstal hlavní oltář, velký lustr, lavice, křížová cesta, dalších

šest obrazů, čtyři větší sochy, kazatelna, šest krouhví, zpovědnice, věžní hodiny, asi 150 kg zvon a jeden zvonek ze sanktusové věžičky. V kostele v Rudoltovicích našel svatostánek na hlavním oltáři, jednu chatrnou zpovědnici a dobrý kotel na vytápění kostela. Vše ostatní již měli v Karolinině Huti. Věci z vojnovického kostela byly odstěhovány do Palačova, poslední kusy se měly odvést 6. června.

Z kostela v Jestřabí byly odvezeny 11. června do Moravského Berouna monstrance, snad betlém, pluviály a komže, o převozu asi 300 kg zvonu se jednalo ještě 4. července. Jestřabský zvon je skutečně zavěšen ve věži kostela Nanebevzetí P. Marie a je památkově chráněn.

Olomoucká konzistoř ve svých Actech upozornila, že „osidlovací úřad a Fond národní obnovy v Praze zjistil, že některými farními úřady, zejména v pohraničí, jsou odprodávány hřbitovní pomníky po Němcích bez souhlasu Fondu národní obnovy (FNO), ačkoliv jde o konfiskovaný majetek podle dekretu č. 108/45 Sb., podléhající dispozicím a správě konfiskovaného majetku FNO v Praze“. Následovalo upozornění o trestních následcích při nezachování správného postupu.³⁹⁾ Máme zato, že námi sledovaného území se toto zjištění netýkalo a že k devastaci a odvozu kamenů došlo v pozdějších letech.

Pravděpodobně v souvislosti s penzionováním⁴⁰⁾ bývalého budišovského děkana a libavského faráře P. Karla Kolsdorfa, který se usídlil v Norberčanech přifařených k Městu Libavé, se v červnu konzistoř rozhodovala o tamním zřízení samostatné duchovní správy, k čemuž nakonec nedošlo, i když konzistoř měla zájem oznámit to ZNV v Brně ještě 4. června.⁴¹⁾ Dokumentem doby jsou i zachovalá prohlášení obyvatel Nové Vésky a Staré Libavé (které správně patřily a patří do Norberčan) z 13. května 1947, ve kterých žádají zřízení samostatné farnosti v Norberčanech a přifaření jejich obcí do této nové farnosti. V Nové Věsce žádost podepsalo 16 a ve Staré Libavé 11 obyvatel, v obou případech připojili razítko i podpis přednostové MSK.

Z knihy přijaté korespondence olomoucké konzistoře víme, že se 6. června o varhany libavských kostelů zajímal kolaudátor varhan a ředitel dómského kůru v Olomouci Gustav Pivoňka.⁴²⁾ Dne 12. června 1947 poznamenala si konzistoř „Zigartice: o prodeji dobrých částí by mohl jednat sám p. ředitel Pivoňka“. A dále: „Jestřabí,⁴³⁾ varhany jsou zatím mimo přímé nebezpečí zničení. Ostatně, platí zde totéž, co v Luboměři“, tj. nelze ovšem zaručit, že nebudou poškozeny od samozvaných „varhaníků“ z řad vojska“. Nakonec byly varhany přiděleny do Hukovic, i když o ně projeví zájem i ve Spálově. O varhánkách z Nové Vsi nad Odrou si 20. června poznamenal biskup Zela: „Jsem si jist, že pro malinké starobylé varhánky se v Olomouci místo najde. Když nikde jinde, tedy v arcibiskupské re-

sidenci. Tedy je dopravit do Olomouce“. Varhany z Rudoltovic byly již tehdy uloženy v Karolinině Huti.⁴⁴⁾ O varhanách z Barnova máme zprávu, že byly přiděleny do Velkých Hoštic, vyřízeno bylo 24. července 1947.⁴⁵⁾

První známé jednání ve věci vytýčení hranic vojenského výcvikového tábora se konalo 7. června mezi Okresním národním výborem v Hranicích, ONV Moravský Beroun a ONV Olomouc.⁴⁶⁾ Od června také známe jméno generálního zástupce konzistoře pro vysídlené území, byl jím jmenován P. Jan Sigmund, doporučený konzistoří ministerstvu národní obrany.⁴⁷⁾ Jedinou zprávu o zapojení se ONV Moravský Beroun do úschovy církevního majetku, a to jen z knihy přijaté korespondence, máme ze 17. června. Ještě koncem června znovu z konzistoře vyšla pochybnost o tom, že by někdy mohla být obnovena farnost Jestřabí. Tato obava se týkala celého území zabraného armádou.

Ojedinělý zájem projevil v červnu předseda MNV Příluky u Valašského Meziříčí Jar. David, který žádal konzistoř mj. o „jeden celý kříž kamenný i se soškou ve výši okrouhle čtyři metry výšky, který by mohl býti postaven na návsi u kaple“. Svou žádost konzistoř opakoval 2. července a 6. srpna, důraz kladl na kamenný kříž, protože jejich je ve zchátralém stavu, „takže cestující cizinci na to poukazují, proč se o to nestaráme“. Dle odpovědi konzistoře z 11. srpna 1947 víme, že si Přílučtí mohli odvézt kamenný kříž od kostela buď v Luboměři pod Strážnou nebo od kostela v Barnově. Předseda David projevil také zájem o obrazovou křížovou cestu a dále dlaždice do kaple v rozměru asi 60 m². Křížovou cestu dostaly Příluky z konzistorního archivu zdarma.

P. František Vykopal,⁴⁸⁾ farář ve Spálově, naléhal 14. července 1947 na rychlé rozhodnutí P. Josefa

Stará Voda, zdevastovaný interiér kostela sv. Jakuba Většího a sv. Anny, stav v roce 1964. Fotoarchiv Národního památkového ústavu, odborného pracoviště v Ostravě.

Bittnera, T.J.⁴⁹⁾ faráře u sv. Jiří v Opavě, který měl zájem odvézt nějaké kostelní věci z Luboměře pod Strážnou: „Jedněte rychle, už se blíží ke konci termín, kdy vojenská správa nedá nákladní auta k dispozici pro tyto účely“. Dosud a snad ještě nějakou dobu vojsko pomáhalo při rozvozu církevního majetku do náhradních farností. Opavský kostel byl 30. března 1945 těžce poškozen náletem (stejně i kostely např. v Klenovicích na Hané a Čehovicích). Pro obnovu slezských kostelů byla vysána v Actech ACO 10. dubna 1946 sbírka.

Nezmínili jsme prozatím Hranice, kde byl farářem P. Antonín Bartošik.⁵⁰⁾ Ten koncem července dostal přiděleny nějaké oltářní textilie a bohoslužebné oděvy, které pravděpodobně pocházely ze Smilova.

Farář P. Josef Lón,⁵¹⁾ který měl ve správce Loučku u Valašského Meziříčí, požádal 5. srpna 1947 o věžní hodiny z Velké Střelné. Bylo mu sděleno, že kostel ve Velké Střelné je používán vojenskou duchovní správou jako posádkový kostel, a proto z jeho zařízení nemůže být nic odvezeno.⁵²⁾ Totéž již v březnu bylo sděleno žadatelům z Nedašova,⁵³⁾ kteří projevíli zájem o velkostřelenskou hudební ná-

Filiální kostel sv. Josefa v Kozlově z roku 1926 byl opraven zásluhou P. Jaroslava Machače a s finanční pomocí kozlovských a okolních rodáků. První mši svatou v opraveném kostele sloužil 8. září 2001 generální vikář olomoucké arcidiecéze Mons. Mgr. Milán Kouba. Foto Jana Krejčová.

stroje. Prokazatelně také v tomto případě informaci o nástrojích podali vystěhovalci, kteří se vrátili zpět do nedašovské mateřské farnosti. O nějaké hodiny byl zájem i ze strany jiných farností, např. tršické pro filiální kostel v Suchonicích.⁵⁴⁾

Posledními podělenými farními úřady byly Hukovice (textilie), Moravice (totéž), Oldřišov (lavice), Jiříkov (křížová cesta), Mokré Lazce (svícny, klekátko, soška P. Marie), v těchto i následujících případech šlo o věci neznámého původu. V polovině října byl zaslán menší zvon z Varhoště do Korytné, konzistoři poděkování vyjádřil tehdejší farář P. Josef Rybka.⁵⁵⁾ Filiální kostel v Zavadě, farnosti Bohuslavice u Hlučína, získal svícny, oltářní zvonek, kropenku s kropáčem a černý pluviál. Kaple v Heřmanicích získala blíže neurčený hlavní oltář, obrazy, skříň na paramenta, kostelní prádlo a paramenta, farní úřad v Provodově získal bílý ornát.

Dosud mezi kostely, ze kterých se odvážel církevní majetek, nebyl jmenován kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé. Tam totiž byla farnost zrušena až v roce 1951,⁵⁶⁾ po jejím zrušení byl písemný materiál farního úřadu po určité době přemístěn z Města Libavé do Domašova nad Bystřicí a tam uložen v budově fary, spravované exkurendo farářem z Jívové.

Obce Bělá, Heroltovice a Nové Oldřůvky (Nová Ves) byly zařazeny do vojenského prostoru až v roce 1952, tehdy konzistoř neměla na transfer již pražádný vliv a také se žádné dokumenty nedochovaly. Z neznámých důvodů nejsou známy ani písemnosti týkající se transferu z filiálního kostela sv. Josefa v Kozlově a z kaple Božského Srdce Páně v Nepřivazi, dále chybí zmínka také o kaplích v Nové Vsi nad Odrou a Nových Oldřůvkách.

V různých seznamech konzistoře jsou zachyceny přesuny části inventářů libavských kostelů, jejichž místo původu není specifikováno. Známe jen místa, ze kterých byl projevěn zájem o předání věcí, tj. Bílovec, Bohušov,⁵⁷⁾ Boršice u Buchlovic, Brantice, Čehovice, Daskabát, Dolní Studénky,⁵⁸⁾ Drahanovice, Drysice,⁵⁹⁾ Háj-Chabičov,⁶⁰⁾ Heřmanice u Polomi, Hrubčice, Hukovice u Nového Jičína, Jilešovice, Kozlovice, Kylešovice (nyní Opava--Kylešovice), Lipník nad Bečvou, Moravice, Nedašov u Valašských Klobouků, Nové Valteřice (nyní místní část Moravského Berouna), Ohrozim, Osoblaha,⁶¹⁾ Pivín, Provodov, Puklice,⁶²⁾ Slatinice, Starý Jičín, Šternberk, Těšetice, Třemešná,⁶³⁾ Újezdec u Luhačovic, Ústí u Hranic, Valašská Bystřice, Velká Bystřice, Velké Karlovice, Véska u Oder, Vícov u Konice, Závada a Želeč u Prostějova. Pokud k transferu věcí došlo, jednalo se vesměs o drobný běžný inventář⁶⁴⁾ či paramenta.

Zmíňme se ještě o farnostech, kam byl přesunut církevní majetek většinou z neznámých farností na Libavsku: Bernartice nad Odrou, kde je zmíněn kamenný oltář, Čermná ve Slezsku, kde

farář žádal o zvon pro kostel sv. Markéty, Dolní Benešov získal mj. zповědnicí, Boží hrob „staršího typu z ozdobných skel“, oltář P. Marie Lurdské (bez sochy) a obrazy křížové cesty, poutní kostel Očišťování P. Marie v Dubu nad Moravou namísto žádaných ostatků sv. Kříže či bl. Jana Sarkandera získal jeden ze zvonů z Jestřabí,⁶⁵⁾ salesiáni v Hodoňovicích dostali nějaký relikviář, poutnímu kostelu Nanebevzetí P. Marie v Hrabyni byly přiděleny mj. dvě zповědnice z tvrdého dřeva, betlém s jednou chýší a devíti figurkami a snad také věžní hodiny, velká socha sv. Antonína a monstrance.⁶⁶⁾ Farní kostel sv. Jana Křtitele v Jedlí získal mimo drobných předmětů i nějaký lustr, farní kostel sv. Archanděla Michaela v Jiříkově, který dnes je v havarijním stavu, dostal obrazy křížové cesty. Pět lavic a jeden osmdesátikilový zvon dostali přiděleny krnovští minorité spravující poutní kostel Narození P. Marie na Cvilíně, o lavice žádal P. František Kubíček z Mladějovic, blíže neurčená soška P. Marie byla přidělena farnímu kostelu sv. Jana Křtitele v Mokřých Lazcích, dvacet kostelních lavic z měkkého nenatřeného dřeva snad získal kostel Narození P. Marie v Oldřišově spolu s křížovou cestou, pocházející z archivu kapitulní konzistoře, salesiáni z Přestavlk si odvezli mimo jiné nějaký relikviář a oltář se sochou Božského Srdce Páně, charitní domov v Rokytnici u Přerova přijal mj. tři skříně, „šuplakostn“, lavici a sošky P. Marie Lurdské a sv. Antonína, kaplička v Těšově⁶⁷⁾ sochu Božského Srdce Páně, sochy sv. Anny, sv. Antonína a dvou andělů a také svatostánek.

Některé předměty⁶⁸⁾ byly předány kapitulnímu děkanství, jiné poutnímu kostelu Navštívení P. Marie na Sv. Kopečku, další Stojanově studentské koleji (13 kusů lavic, monstrance, relikviář, paramenta a náčiní) a kapličce P. Marie na Václavském náměstí v Olomouci.⁶⁹⁾ Některé předměty byly odvezeny i do katedrály sv. Václava v Olomouci, např. dva koberce.⁷⁰⁾ Nejcennější věci z libavských kostelů tam uschované pocházely ze Staré Vody.

Z tzv. košilky víme, že kapitulní konzistoř v Olomouci pověřila 23. června 1947 ThDr. Emila Pluhaře,⁷¹⁾ tehdy asistenta Cyrilometodějské bohoslovecké fakulty v Olomouci, aby převezl knihy z far v oblasti Vojenského výcvikového tábora Libavá do Olomouce. Revizor arcibiskupské konzistoře P. Stanislav Svoboda, revident kostelních účtů z vnitrozemí žádal tehdejšího generálního vikáře ThDr. Stanislava Zelu, světicího biskupa, aby ThDr. Pluhařovi a jeho průvodci byla vydána propustka k průchodu tímto územím. Jak kausa dopadla, není bohužel známo.

Žádosti o zvony (Brantice, Kozlovice, Moravice), lavice z tvrdého dřeva (Čehovice,⁷²⁾ Moravice, Valašská Bystřice), věžní hodiny (Jilešovice, kde tamní kaple byla při přechodu fronty kompletně vykradena), varhany (Moravice, Oldřišov, Véska

u Oder) či lustr (Moravice) nemohly být vyřízeny, zájemci o ně se našli již dříve a tudíž byli přednostně uspokojeni.

Některá mešní roucha či jiné textilie byly opatřeny německým nápisem, proto v těchto případech bylo při předávání věcí novým správcům konzistoří nařizováno německý nápis na textiliích vypárat nebo zakrýt příšitím sametového či jiného ozdobného pásu.

Podrobněji se ještě zmiňme o transferu do Heřmanic u Polomi. Tamní duchovní správce P. Stanislav Trnavský prosil již 27. prosince 1946 konzistoř o informace o zrušených kostelech, na které ho upozornili jeho farníci, kteří si chtěli postavit kapli. Jeho prosba byla zamítnuta právě z toho důvodu, že v Heřmanicích zatím žádná kaple nestála. P. Trnavský se znovu 4. ledna 1947 obrátil na „Nejdůstojnější knížecí Arcibiskupskou konsistoř“ s vysvětlením: „V nehlubší úctě podepsaný k č. 28.370 sděluje, že se asi dobře nevyjádřil ve své žádosti ze dne 27. 12. 1946, čj. 996 a totiž v kapli(!) v Heřmanicích je dosti místa pro umístění oltáře i obrazů, ale oni si myslí, že by bylo možno při rušení kostelů dostat též nějaký materiál, by jich stavba nepřišla tak draho. Teď je volno s prací a potahy by se tak spíše uvolnily a tak by v rámci dvouletky mohla obec něco dobrého vykonati. Totiž se nám tam podařilo zvoliti dobrého našeho člověka za předsedu MNV, který by rád tu věc provedl a prosadil. Skutečně vroucně doporučuji jejich prosbu“. Konzistoř obratem odpověděla: „K tamnímu přípisu sdělujeme, že podání vdp. faráře záležitost nevysvětlilo, nýbrž právě naopak zkomplikovalo. Nechápeme, jak je možno žádati nějaký materiál, aby stavba nepřišla tak draho. Když je kaple již postavena a je v ní dost místa. Budiž nám proto sděleno, zda kaple v Heřmanicích je již postavena a kdy. Dál budiž sděleno, o jaký materiál mají občané zájem a nač jej potřebují (přesné označení dostavované nebo opravované části kaple apod.). Konečně budiž sděleno, které inventární předměty by kaple potřebovala. Dodáváme k tomu, že provolení k převozu církv. majetku nebude dáno, dokud nebude mít arc. konzistoř přesný přehled o tomto majetku, což bude trvati delší dobu“. P. Trnavský konzistoři sdělil, že obec Heřmanice má malou kapli (zasvěcenou sv. Anně) již mnoho let, chtěla by ji ale rozšířit a také nemá žádné vybavení. Až z konceptu dopisu konzistoře z 15. října 1947 víme, že kaple v Heřmanicích mohla získat „jeden hlavní oltář, některé obrazy dle Vaší volby, skříně na paramenta a několik málo kusů z kostelního prádla a paramentů“, což nakonec nebylo zrovna málo.

Žádost P. Gabriela Vlčka z Kralic na Hané, který se u konzistoře přimlouval za občany Hrubčic, prosící o přidělení nějakých varhan, k uspokojení nedošlo, neboť 16. června 1947 mu konzistoř sdě-

lila pro nás důležitou informaci: „Vhodných varhan nemáme. Téměř všechny varhany vysídlených kostelů jsou tak staré, že ani materiálově nejsou k potřebě“. O varhany měly zájem i farní úřady v Hošťálkové a Pozdřechově,⁷³⁾ ze stejného důvodu však uspokojeny nebyly.

ThDr. Antonín Šuránek,⁷⁴⁾ zakladatel Díla sv. Antonína pro arcidiecézi olomouckou, potvrdil 20. října 1947, že přijal pro zamýšlenou stavbu kaple sv. Antonína na Kosíři u Olomouce obraz sv. Antonína, který měl být prozatím umístěn v kapli Stojanovy studentské koleje.

U vojenské nemocnice, resp. jejího chirurgického oddělení v Pasteurově ulici v Olomouci, není přímo uvedeno, že se jedná o předměty z kostelů vysídleného území Libavska, ale jejich uložení na konzistoři a uložení této písemné zprávy spolu s ostatními v jedné složce tomu napovídá. Tedy do kaple chirurgického oddělení byl mj. přesunut blíže nepopsaný oltář i se sv. ostatky a kamenem, harmonium, zpovědnice, socha Božského Srdce Páně a řada dalších předmětů základního vybavení. Podobně byla 29. prosince 1948 vybavena i kaple ve vojenské věznici v Olomouci. I pro ni se našel dřevěný oltář (bez stupňů) se svatostánkem a portatile, nižší a vyšší skříň pro ornáty a alby, obrazy a svícny.

Nejvíce kostelních předmětů z libavských kostelů se do vnitrozemí odvezlo v roce 1947. Ke všem přesunům se vyhotovovaly seznamy, jejichž zhotovení si vždy konzistoř vyžadovala. Bohužel se většinou nedochovaly a vědomost o přesunutém inventáři je rekonstruována z korespondence konzistoře. Inventář a mobiliář z libavských kostelů byl převezen buď přímo nebo prostřednictvím konzistoře do celkem 116 míst.

K církevnímu životu patřila i výuka náboženství. Náboženství, tehdy již nepovinnému, se vyučovalo např. ve Městě Libavé prokazatelně ještě ve školním roce 1947/1948.

V záležitosti movitého zařízení kostelů a kaplí ve vysídleném území byla k 30. prosinci 1947 situace následující: „Do dnešního dne jsou odstěhovány všechny movité předměty kromě těchto: Město Libavá – všechno zařízení kostela. Velká Střelná – totéž. Slavkov u Lipníku – totéž. Jestřábí – varhany. Varhošť (kaple) – hlavní oltář. Stará Voda – všechno zařízení kostela“. Jak již bylo shora uvedeno, záležitostmi církevních nemovitostí se zabýval pověřenec P. Sigmund, záležitosti církevních památek a hřbitovů, systemizovaných míst duchovní správy a matrik řešily příslušné referáty na konzistoři.⁷⁵⁾

Koncem roku, resp. **10. prosince 1947** rozhodl Osídlovací úřad a Fond národní obnovy v Praze, že „veškerý majetek v obcích, které se nacházely ve stávajícím vojenském výcvikovém prostoru, bude konfiskován pro Československý stát k využití armády“.⁷⁶⁾

V prostoru Smilova byla zřízena pěchotní střelnice.⁷⁷⁾

Poznámky

1) Konečný uvádí, že velitelem VVT Moravský Beroun byl od 6. prosince 1946 mjr. pěch. František Neumann.

2) Arcibiskupský archiv, karton A 234/8.

3) Farnost Město Libavá zatím trvala, přesné zprávy o provedených odevzdávkách nemáme s výjimkou odevzdávky fary v Jestřábí, zmíněné ke 14. červenci 1947.

4) P. Stanislav Trnavský, narozen 1910, ordinován 1935, zemřel 18. srpna 1977.

5) P. František Nerad, narozen 1886, ordinován 1911, zemřel 17. srpna 1972. – V Polkovicích je farní kostel sv. Bartoloměje.

6) P. Josef Absolon nastoupil do Lešné koncem roku 1936. Narodil se v Odrlicích roku 1889, vysvěcen v roce 1912, zemřel 22. července 1963.

7) P. Josef Hruška, narozen 1908, ordinován 1935, zemřel 13. září 1968.

8) Konečný.

9) Tehdy byl farářem v Čehovicích P. Josef Studnička, narozený 4. března 1909 v Liděřovicích (farnost Vnorovy), ordinován 1935, v Čehovicích působil od 1. března 1946 nejméně do roku 1973, zemřel 13. července 1978.

10) P. František Pelíšek, narozen 1894, ordinován 1919, zemřel 12. ledna 1954. – Tamní farní kostel je zasvěcen Neposkvrněnému Početí P. Marie.

11) Vojenský správní archiv, Kronika VVP Libavá, fond 0667/1, zápis z 28. ledna 1947. – Dodejme, že 28. února 1947 byla u ONV Olomouc zřízena komise obrany státu (SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949)

a 15. dubna 1947 byla v Moravském Berouně zrušena kriminální úřadovna, její agendu převzala kriminální policie z Olomouce (tamtéž).

12) P. Inocenc Bátorla, narozen 1883, ordinován 1907, zemřel 10. května 1974. – Tam farní kostel sv. Bartoloměje.

13) Kostel v Želči dostal ještě ze Smilova basu a housle a také zachovalou monstranci s pouzderem, nějaká paramenta a oltářní zvonek.

14) P. Vincenc Vaněk, ve Slavkově u Lipníka působil v letech 1923–1935. Narozen 1875 v Budišovicích, ordinován 1900, zemřel 6. června 1957. – V Moravském Kočově je farní kostel sv. Michaela Archanděla.

15) P. Jan Strak, narozen 15. ledna 1905 v Jelenici u Vítkova, ordinován 1936, po odsunu působil v diecézi Würzburg.

16) ThDr. František Hrdlička, narozen 1893, ordinován 1918, zemřel 19. srpna 1964.

17) Některé věci se do Podhradní Lhoty odvezly ze Smilova, viz dopis učitele Františka Chytila ze 3. března 1947.

18) Přednostou duchovní služby v olomoucké věznici byl major P. Josef Macík, narozený 2. března 1906 v Podkopné Lhotě (farnost Trnava u Zlína), ordinován 1932, pozdější duchovní správce posádkového kostela P. Marie Sněžné v Olomouci, zemřel 9. ledna 1979.

19) P. František Přecechtěl, narozen 1913, ordinován 1939, zemřel 22. května 1972. – V Herčivaldu (od r. 1950 Lesy, místní část Budišova nad Budišovkou) byl farní kostel Všech svatých, vystavěný r. 1718. Farnost byla zřízena r. 1858.

20) P. Bohdan (Theodor) Lang, narozen 1898, ordinován 1923, zemřel 21. července 1967.

21) ThDr. Jan Blaschke, narozen 8. března 1894 v Rýmařově, ordinován 1917, zemřel neznámo kdy. Jde o Slezské Rudoltice u Oso-blahy, tenkrát to byla samostatná farnost.

22) Konečný.

23) P. Bedřich Hoffmann, narozen 1906, ordinován 1932, zemřel 6. června 1975. Vězněn v Dachau, autor opakovaně vydávané publikace *A kdo Vás zabije*.

24) P. Jan Kleveta, narozen 1874, ordinován 1898, zemřel 24. června 1965.

25) P. Jaroslav Franc, narozen 1913, ordinován 1937, zemřel 14. dubna 1964.

26) P. Pavel Smolka, narozen 1908, ordinován 1934, zemřel 26. května 1974.

27) P. Rudolf Weintritt, narozen 1903, ordinován 1926, zemřel 11. března 1978.

28) P. Josef Beneš, narozen 29. ledna 1911 v Nových Dvorech (farnost Hlinsko), ordinován 1935, v Lipníku nad Bečvou byl farářem v letech 1943–1950, tamtéž viceděkanem 1948–1950, v letech 1950–1952 mimo službu (vězněn?), zemřel 16. srpna 1988.

29) P. František Fučík, narozen 1893, ordinován 1922, zemřel 15. června 1956.

30) Acta ACO, 1947, č. 4.

31) Arcibiskup Josef Karel Matocha zemřel 2. listopadu 1961, pochován je v Pitíně.

32) Sdělení ZNV v Brně Spolku v Olomouci, Sokolská 7. Viz SOKA Bruntál, ONV Moravský Beroun, 1945–1949, inv. č. 30, sign. IV, Věci spolků a organizací, 1945–1948, karton 61.

33) Konečný.

34) Arcibiskupský archiv v Olomouci karton A 234/8.

35) 24. května 1947, ovšem ještě 26. dubna 1949 zplnomocnil P. Antonín Bartošík, farář v Hranicích Ludvíka Zdráhalu, aby převzal věžní hodiny z nějakého libavského kostela pro kapli v Ústí u Hranic. Ten hodiny o dva dny později vyzvedl.

36) P. Josef Hymer, narozen 6. března 1915 v Praze, ordinován 1939, zemřel 5. dubna 1992.

37) P. Gabriel Vlček, narozen 1888 ve Skrbeni, ordinován 1913, zemřel 7. října 1967.

38) P. Ignác Lakomý, narozen 31. prosince 1912 ve Vysoké, ordinován 1937, zemřel 3. října 2006 v Hanušovicích.

39) Acta ACO, 1947, č. 6, 6. května 1947.

40) O penzionování prosil 19. května 1947, v knize přijaté korespondence je k 14. červenci poznámka: „Vyřízeno“. Vyvázán z činné duchovní činnosti byla však až dnem 31. října 1947, na odpočinku mohl vést duchovní správu v Norberčanech a byla mu nabídnuto nadále vést správu děkanství.

41) Arcibiskupský archiv, karton A 233/15. I dále.

42) Gustav Pivoňka, ředitel dómského kůru a profesor hudby v Olomouci.

43) Sehnal, s. 129: „V Jestřabí měli v roce 1897 varhany staré asi 200 let. Měly steřelé měchy, dřevěné píšťaly prožrány červotočem, cínové (většinou samé olovo) byly poškozeny od fušerů zvětšováním výřezů, byly zoxidované a rozpadaly se“. Sehnal odkazuje na ZAO, ACO, G 1, k. 4591.

44) Kostel v Karolínce byl postaven až v roce 1997, 12. července ho posvětil olomoucký arcibiskup Jan Bosco Graubner a zasvětil ho P. Marii Karmelské.

45) Ještě k 21. srpnu je v knize přijaté korespondence zmínka o farním úřadu Velké Hoštice, který píše o varhanách z Barnova.

46) Konečný.

47) P. Jan Sigmund, narozen v Dolanech 30. ledna 1888, ordinován 1910, kapitulní sekretář, notář, hospodářský rada Metropolitní kapituly u sv. Václava, nesídelní kanovník. Datum jeho úmrtí nezjištěno. – Souhlas k jeho funkci udělila 4. července olomoucká metropolitní kapitula. – Arcibiskupský archiv v Olomouci, karton A 234/8.

48) P. František Vykopal, narozen 22. prosince 1907 v Dolních Nětčicích, ordinován 1933, působil do r. 1950 ve Spálově, pak vězněn, závěr života prožil jako vikář u sv. Mořice v Kroměříži. Zemřel 14. června 1977.

Tankodrom Sovětské armády v prostoru vojenského újezdu Libavá, 1968. Foto Walter Stecher.

49) P. Josef Bittner, TJ, narozen 1903, ordinován 1935, zemřel 9. listopadu 1972.

50) P. Antonín Bartošík, narozen 1912, ordinován 1937, zemřel 5. července 1969. – V Hranicích je farní kostel Stětí sv. Jana Křtitele.

51) P. Josef Lón, narozen 1882, ordinován 1905, zemřel 21. července 1952.

52) K 6. srpnu bylo u FÚ Loučka ve věci věžních hodin poznamenáno, že věc byla vyřízena 12. srpna 1947.

53) Tehdy byl v Nedašově farářem P. František Půček, narozený 1895, ordinován 1918, zemřel 21. září 1968.

54) Žádost ze 27. června 1947, 2. července sděleno, že ji nelze vyřídit.

55) Tehdy byl farářem v Korytné P. Josef Rybka, narozený 21. července 1907 ve Veselí nad Moravou, ordinován 1932, zemřel 24. ledna 1978.

56) SOKAO Olomouc, O 7–18, Archiv fary Město Libavá, 1661–1951.

57) Do Bohušova (Fulštejna) byla přidělena bohoslužebná roucha, jejich původ není znám.

58) V seznamu inventáře kostela sv. Linharta v Dolních Studénkách nejsou záznamy o předmětech dovezených z vysídleného území, ani o jiném církevním majetku zapůjčeném arcibiskupskou konzistoří ze zrušených kostelů z vysídlené oblasti. Tato praxe byla běžná, dle smlouvy s konzistoří se jednalo jen o zápůjčku. Dle seznamů církevního majetku (inventářů) nelze spolehlivě vystopovat osud zapůjčených předmětů, někteří duchovní správci tyto předměty prostě neevidovali. Jiné farnosti naopak záznam poctivě zanesly s poznámkou, odkud zapůjčené předměty pochází.

59) Žádost tamního faráře P. Josefa Ambrose o přidělení předmětů podpořil Městský národní výbor a Kostelní výbor v Drysicích, resp. jeho předseda Hanák. Z konzistoře, kde byly některé předměty soustředěny, si Drysičtí mohli odvést „jeden velký či dva prostřední kufry“, snad dostali i nějaký zvon a 4. července 1947

i křížovou cestu. Poslední zpráva o převzetí věcí je z 13. října 1947, kdy si odvezli bohoslužebná roucha, náčiní apod. pocházející z nejmenovaného kostela. Obec a její kostel patřily k těm místům, které utrpěly výrazné škody v posledních válečných dnech. – P. Josef Ambros, narozen 1899, ordinován 1923, zemřel 23. listopadu 1958.

60) V Háji je kaple Nanebevstoupení P. Marie z roku 1877, bohoslužby se tam konaly jen po dva roky, dnes je kaple využívána jako výstavní prostor.

61) V případě Osoblahy šlo vesměs o textilie.

62) Puklice, farnost Luky, tj. nyní Luká nad Jihlavou, nejvzdálenější místo od Libavska.

63) Farní úřad v Třemešné dostal přidělené různé textilie. U červeného antipendia byla poznámka konzistoře, že nápis (německý) je nutno

vypárat nebo zakrýt přišitím sametového či jiného ozdobného pásu.

64) Mešní náčiní, kaditelnice, ohříváč vína, misál, stojan na misál, lampa se zvonečkem či zvonek k sakristii, kříže závěsné, procesní, paci-fikální, korouhve, věčné světlo, svícny, koberce, baldachýny, oltářní textilie, korouhvičky, ale také klekátko,

65) Relikviář sv. Kříže a k tomu mosaznou pozlacenou monstranci a stříbrný pozlacený kalich s paténou získal farní kostel Zvěstování P. Marie ve Šternberku, ač dubský farář probošt P. J. N. Lochmann(?) žádal o relikviář 15. dubna 1947 a šternberskému kostelu byl relikviář vydán až 25. dubna.

66) Poznámky na lístečcích. Nedatována je poznámka o přidělení bohoslužebných rouch, svícnu, betlému a zvonku, jinde je zmíněno oltářní prádlo, velká socha sv. Antonína, monstrance či věžní hodiny.

67) Těšov patří do farnosti Újezdec u Luhačovic.

68) Jmenujeme jen významnější kusy.

69) Pseudogotická kaplička s gotickým reliéfem, který je nyní instalován v dómu sv. Václava v Olomouci.

70) Přiděleno až 3. února 1949.

71) ThDr. Emil Pluhař, narozen 10. srpna 1913 v Bochoři, ordinován 5. července 1938, 1950 zatčen a vězněn do 1953, posledně farář v Hovězím. Mons. ThDr. Emil Pluhař zemřel 9. července 2004.

72) 16. června 1947 psala konzistoř do Čehovic: „K tamní žádosti sdělujeme, že v kostelích ve vysídlené oblasti nejsou lavice z tvrdého dřeva. Poměrně zachovalé lavice z některých kostelů byly převezeny do Olomouce. Má-li farní úřad o ně zájem, může si je v dopoledních hodinách prohlédnouti“.

73) I v tomto případě o získání či zachránění církevního majetku usiloval učitel, tentokrát to byl Vladimír Ševeček z Pozdřehova.

74) ThDr. Antonín Šuránek, tehdejší (1928–1948) spirituál Arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci a duchovní správce Stojanovy studentské koleje pro akademiky, narozen 29. května 1902 v Ostrožské Lhotě, vysvěcen 5. července 1926, od 1946 doktor teologie, monsignorem od 1949, vězněn na Želivě, zemřel 3. listopadu 1982.

75) Arcibiskupský archiv v Olomouci, karton A 233/15.

76) Tuto skutečnost bez uvedení pramenů a podrobností uvádějí obě nedávno vydané publikace o vojenských újezdech, tj. *Vojenské újezdy Armády České republiky*. Praha, Ministerstvo obrany – AVIS 2006 a *Vojenský újezd Libavá*. B. ú. (Město Libavá, ÚÚVÚ Libavá 2007.) A tak v závěru roku 2007 bylo na Libavě vzpomenu 60. výročí konfiskace nezemědělského majetku.

Tento den je armádou považován za den vzniku Vojenského výcvikového prostoru Libavá. – Pro snazší přehled jsou v této práci tučně uvedena všechna data, která jsou pro vojenský prostor na Libavé rozhodující. – Vzhledem ke zpřístupnění dalších písemností souvisejících s Vojenským újezdem Libavá je možné, že se ještě na stránkách POODŘÍ k této problematice vrátíme.

77) Prameny nepodložený údaj převzat z publikace: *Vojenské újezdy Armády České republiky*. Praha, Ministerstvo obrany – AVIS 2006.

1948

Další žádosti o přidělení církevního majetku se již nevyskytovaly, ze zachovalé korespondence jsou v následujících letech známá jen vyrozumění konzistoře a poděkování či jiné reakce farních úřadů na dříve žádané a nyní dodané předměty z blíže neuvedených libavských kostelů. Tak například Drahanovice dostaly paramenta, oltářní plachty a běhouny, dóm sv. Václava (administrátor P. Petr Křivák) získal červenou ministrantskou komži, P. V. Bleša¹⁾ z Luk získal pro kapli v Puklicích textilie, drobné textilie převzal František Chromec pro kapli v Daskabátě, opět nějaké oltářní textilie byly přiděleny již zmíněné kapličce P. Marie na Václavském náměstí v Olomouci. Misál získal již výše zmíněný farní úřad v Želči, Ústavu pro choré v Rokytnici byla předělena monstrance, ciborium a paramenta, Boršicím u Buchlovic čtyři staré rochetky pro ministranty, Poruba u Svinova²⁾ dostala fialový pluviál a Slatinice na Hané³⁾ dva pluviály.

Komunistický puč, dříve označovaný jako „únorové vítězství pracujícího lidu“, změnil na pár desítek let životy nás všech. Římskokatolická církev, dobře organizovaná a pevně semknutá instituce, řízená ze „Západu“, odmítla se novému režimu podřídit.⁴⁾ Po neúspěšných setkáních zástupců církve a vlády vydal 18. března Ústřední akční výbor Národní fronty (ÚAV NF) prohlášení o náboženské svobodě, ale současně rozhodl zřídit v krajských národních výborech a ústředí církevní komise, o jejichž práci se dočteme níže.

Změna nastala také v osobě velitele VVT, 9. či 10. března 1948 nahradil dosavadního velitele J. Filouse, který byl odeslán na trvalou dovolenou, pplk. Ferdinand Fremund.⁵⁾ Také olomoucká arcidiecéze měla od května nového arcibiskupa, ThDr. PhDr. Josef Karel Matocha⁶⁾ přijal biskupské svěcení 2. května 1948. Nastoupil do doby, ve které své poslání nemohl plně naplnit, stal se „nekrvavým mučedníkem“.

Připomeňme ještě, že v roce 1948 byly zákonem č. 46 církvi vyvlastněny i lesy aj. pozemky. Dříve se nájemné z farních polí započítávalo do kostelních příjmů, když však polnosti převzala JZD (zde armáda), placení ustalo.

Obecní správu ve Městě Libavé vykonával k 26. březnu 1948 komisař Jiří Rumler, bez politické příslušnosti, narozen 14. května 1912, nadporučík čsl. armády, bytem ve Městě Libavé. Členy MSK byli: Stanislav Vogel, člen strany lidové, narozen 14. července 1922, hajný, bytem Město Libavá; Ladislav Pajda, člen sociální demokracie, náměstek komisaře, narozen 9. dubna 1908, obchodník koloniálním zbožím, bytem Město Libavá; Richard Pasinger, člen Národně socialistické strany, narozen 8. prosince 1889, cukrář, bytem tamtéž; Josef Pavlík, člen KSČ, narozen 15. února 1916, bytem tamtéž.⁷⁾

Nastala doba, kdy se ministerstvo národní obrany rozhodlo řešit omezení vstupu na území VVT. Proto 5. dubna 1948 zaslal Hlavní štáb Okresnímu národnímu výboru v Olomouci požadavek na vydání vyhlášky O vstupu na území vojenských výcvikových táborů. Návrh jejího textu byl přiložen k připomínkování.⁸⁾ Touto vyhláškou bylo obyvatelstvo obcí přilehlých k obvodu VVT Město Libavá vyzváno, aby zabráňovalo krádežím a lesním pýchům na území VVT. Zakázán byl jakýkoliv volný pohyb v některých místech, vstup do vyklizených obcí, osad a samot. V době, kdy prostor nebyl uzavřen z důvodu střelby, byl pohyb povolen jen po veřejných průběžných cestách a vstup do lesů za účelem rekreace a sběru lesních plodin. Nedodržení vyhlášky mělo být trestáno pokutou či vězením.⁹⁾ Přestože vyhláška vyšla na území moravskobereounského okresu tiskem již 12. dubna, ještě 20. října se velitel VVT¹⁰⁾ obrátil na Zemský národní výbor v Brně se žádostí o její doplnění. Zakázáno by mělo být i: „nosit s sebou na území chráněného prostoru MNO nebo dokonce používat fotografický nebo filmovací přístroj, amatérské radio-vysílací stanice, poštovní holuby nebo jakékoliv přístroje a zařízení sloužící k získávání a přenášení obrazů nebo zpráv“.

Zatím se Zemskému velitelství SNB v Brně jevila potřeba zřízení své stanice v Kozlově, kde „jsou usazováni lesní dělníci“, resp. přemístění

Z doby působení Sovětské armády na Libavé (vojenský objekt v Daskabátě). Foto Jan Zatloukal.

stanice ze Smilova do Kozlova. Stanice ve Městě Libavé a v Rudoltovicích měly zůstat, expozitura hlubočské stanice se plánovala zřídit v Nepřivazi. Příslušníci SNB již tehdy byli vybaveni motocykly. Z obvodu stanice ve Městě Libavé byl vyjmut Marklův mlýn u Smilova, samota sklárna a osada Heřmánky (patřily k Boškovu) a skupina chalup Bělidla (patřila k Potštátu). Z dopisu dále vyplývají další cenné informace: některé obce jsou „od civilního obyvatelstva“ vysídleny, v některých mělo být vysídlení ještě provedeno. V oblasti zůstávali jen dělníci zaměstnaní v lesích a na pilách a někteří živnostníci. Obecné školy fungovaly jen ve Městě Libavé a Kozlově.¹¹⁾ Vzápětí následoval další návrh Zemského velitelství SNB v Brně, který zaslalo bezpečnostnímu referátu Zemského národního výboru v Brně. Obce ležící mimo prostor VVT Město Libavá, tj. Trhavice a Norberčany, měly být přiděleny pod dohled stanice v Moravském Berouně a Nové Oldřůvky stanici v Budišově nad Budišovkou. „Jedině obec Heroltovice patřící do obvodu SNB Město Libavá, ač leží mimo prostor VVT, nemůže být v komunikačních důvodech přidělena jiné stanici“ a zůstala proto pod dohledem stanice ve Městě Libavé.

První zpráva o změnách místních či pomístních názvů, které připomínaly dřívější německá jména, je z 12. srpna 1948, kdy se ve správním okrese Moravský Beroun změnila názvy obce Keprtovice na Údolná a obce Zighartice(!) na Mastník,¹²⁾ což bylo vlastně zbytečné, nové názvy se totiž ani nestačily vžit.

Farnost Město Libavá měla být dle plánů konzistoře zrušena na jaře roku 1948,¹³⁾ v prosinci se ještě řešila úschova matrik bývalé slavkovské a barnovské farnosti. První měla být uložena v Lipníku nad Bečvou, druhá v Moravském Berouně.¹⁴⁾

Farnost Město Libavá zahrnující všechny zaniklé farnosti byla obnovena až dekretem olomouckého arcibiskupa Jana Graubnera 29. prosince 1993. Farní kostel ve Městě Libavé nese titul Povýšení sv. Kříže. Duchovní správa se děje z Moravského Berouna, který byl zahrnut do šternberského děkanátu. Dekret uzavírá arcibiskup slovy: „Přeji

Ubikace nad Berounskou ulicí ve Městě Libavé, součást sovětských ženijních kasáren postavených na místě bývalé továrny na dřevěné hračky. Foto Jindřich Machala.

a modlím se, aby toto mé rozhodnutí posílilo naději na obnovu duchovního života této oblasti spolu s rozvojem poutního místa Stará Voda – na přímluvu patronky zdejšího kostela svaté Anny“.

Poznámky

- 1) P. Vincenc Bleša, narozen 1892, ordinován 1922. Datum jeho úmrtí nezjištěno.
- 2) V Porubě u Svinova působil P. Alois Gec, narozen 1881, ordinován 1904, zemřel 4. prosince 1962.
- 3) Ve Slatinicích byl tehdy farářem P. Cyril Očenášek, narozen 1892, ordinován 1917, zemřel 7. ledna 1963.
- 4) Více viz Juřák. I dále.
- 5) Konečný.
- 6) ThDr. Josef Karel Matocha, narozen v Pitíně (u Uherského Hradiště) 14. května 1888, ordinován 15. srpna 1914, profesor olomoucké bohoslovecké fakulty, od Velikonoc 1950 internován, vnější pastorační činnost za něj vykonával generální vikář Josef Glogar. Arcibiskup Matocha zemřel v naprosté izolaci 2. listopadu 1961.
- 7) SOKAO, ONV Olomouc-venkov, inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zígartice, 1945–1946, karton 204.
- 8) ZAO, pobočka Olomouc, KNV v Olomouci, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.
- 9) K tomu též dopis z 12. května 1948.
- 10) Evidence jmen velitelů VVT a jejich funkčních období neexistuje. Rekonstrukci se pokusil provést Konečný: 1. května 1948 se stal velitelem v zastoupení mjr. pěch. Jan Hejtman, 13. května nastoupil nový velitel pplk. Miroslav Šitina a mjr. pěch. Hejtman se vrátil do funkce náčelníka štábu. 18. května byl jmenován velitelem plk. dělostřelectva Alois Špeta. V době jeho působení byly ustaveny oddíly ochraňující majetek před rozkrádáním, 22. listopadu založil na Libavě Vojenskou tělocvičnou jednotu.
- 11) Přípis Zemského velitelství SNB v Brně z 21. dubna 1948. – Následující přípis z 24. dubna 1948.
- 12) Vyhláška ministerstva vnitra ze dne 12. srpna 1948, č. 2.194-48 Úř. I. o stanovení nových úředních názvů míst. Vyhlášku přetiskla Acta ACO, 1948, č. 11, 20. září 1948.
- 13) Arcibiskupský archiv v Olomouci, karton 233/15.
- 14) Arcibiskupský archiv v Olomouci, karton A 234/8.

1949

S hodnotným úmyslem přišel ZNV v Brně.¹⁾ Šlo o to, že farní úřady se měly postarat o zachování památek na obnovení kostelů po válce a po vysídlení, tj. v letech 1945–1947. Tyto fotografie, doprovázené zprávami o situaci objektů před rokem 1938, změnách v letech 1939–1945 a v době rekonstrukce objektů do 31. prosince 1947, se měly zasílat arcibiskupské konzistoři.²⁾ Vítány byly i zprávy o odsunech, počtu věřících, nákladech na opravu či postavení nového kostela či fary. Práce nebyla honorovaná, celý výsledek se měl postoupit ZNV v Brně.

V roce 1949 se ještě ojediněle vyskytovaly zprávy o převzetí církevního majetku z libavských kostelů, tak např. 15. února vystavil P. Karel Juroš,³⁾ kaplan v Lipníku nad Bečvou, potvrzení o převzetí zbytku inventáře z nejmenovaného kostela pro filiální lipenský kostel sv. Františka Serafinského.⁴⁾ Starší červenou kasuli převzal pro klášter Milosrdných sester na Svatém Kopečku 19. listopadu 1949 P. Břetislav Vejborný.⁵⁾

K 1. únoru zanikl samostatný správní celek Okresní národní výbor v Moravském Berouně. Obce přináležející do jeho správy byly rozděleny mezi okresy Olomouc-venkov (Město Libavá, Barnov, Čermná na Moravě, Lupoměř pod Strážnou, Zígartice, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Velká Střelná, Keprtovice, Nová Ves nad Odrou, Stará Voda a Vojnovice), Bruntál (Heroltovice, též Norberčany a Trhavice) a Vítkov (Nové Oldřůvky). Mezi okresy následně proběhlo majetkoprávní a finanční vyrovnání.⁶⁾

Ministerstvo vnitra sdělilo 3. března 1949 Okresnímu národnímu výboru v Olomouci další změny v pomístních názvech. Na návrh Vojenského zeměpisného ústavu zrušilo v obcích Doloplazy,⁷⁾ Čermná, Milovany a Velká Střelná názvy místních částí, a to Pivovarský kopec, Růžová a Velkostřelenský mlýn v obci Velká Střelná, Františkov v obci Milovany a Bleiss a Schwarzův mlýn v obci Čermná. Mimoto Vojenský zeměpisný ústav navrhl, aby pro místní část obce Velká Střelná, v lexikonu uvedenou pod názvem Hühnerberg, byl stanoven název Kuří Hora (podle Šemberovy mapy) a pro místní část obce Nepřivaz, v lexikonu uvedeném pod názvem Uhustein, název Výrovka. Obecní správa ve Smilově neměla ke změně názvů připomínky a ONV tedy zaslalo ministerstvu vnitra své souhlasné stanovisko.⁸⁾

Dne 5. srpna obdržel Jednotný národní výbor v Olomouci (JNV)⁹⁾ od ministerstva vnitra další návrh na změnu názvu: „Místní část Liselsberg(!), m. o. Kozlov, okres Olomouc, změna názvu. Pro shora uvedenou část navrhl Vojenský zeměpisný ústav původně název Lysá Hora. Po bližším prozkoumání terénu se však zjistilo, že by tento název nebyl věcně odůvodněn. Navrhovali bychom proto pro Liselsberg(!) název Pod Pramenem, a to vzhle-

dem k blízkým pramenům Odry“. Nový název posuzovala místní správní komise v Kozlově, 2. září odpověděla její předsedkyně VI. Sigmundíková(?), že „členové nesouhlasí s Vaším návrhem na pojmenování Pod Pramenem, avšak všichni si přejí, aby tato část Kozlova se jmenovala Elištino(!), kterýžto název se zde již hodně ujal u všech zaměstnanců lesů“. Předseda JNV sdělil MNO: „Pokud se týká stanoviska JNV hlavního města Olomouce k Vašemu návrhu názvu Pod Pramenem, jest toto kladné a to z toho důvodu, že se jedná o název z hlediska filologického správný a po stránce věcné plně zdůvodněný. Název, který žádá MSK v Kozlově Elištino(!) nezdá se vhodný již proto, že se v podstatě jedná o nesprávný resp. nepřesný překlad původního německého názvu Lieselsberg“. Ministerstvo národní obrany se ke změně názvů ve VÚ vrátilo ještě 1. října, kdy pro místní část obce Velká Střelná, v lexikonu uvedenou pod názvem Hühnerberg, byl vybrán název na Kuřím Vrchu a pro místní část obce Nepřevaze(!), v lexikonu uvedeném pod názvem Uhustein, název Výrovka. Tentokrát nebylo na výboru MSK ve Městě Libavě jednáno o nových názvech, předseda JNV pouze sdělil, že se má rozhodnutí ministerstva vnitra vzít na vědomí. V Kozlově začal rozhodnutím ministerstva platit od 18. října název Pod Pramenem, postup JNV byl stejný. MNV(!) v Kozlově již nedostal šanci se k tomu vyjádřit.¹⁰⁾

Vraťme se k církevnímu majetku, jelikož KNV v Olomouci 19. května nařídil provést jeho soupis: „Podle paragrafu 38 zákona č. 50/1874 ř. z. požívá církevní jmění ochrany státní a státní správa kultová má zvlášť přihlížeti k tomu, aby se základní jmění církevní zachovala neztenčeně a zjednatí si o tom příslušné přehledy“.¹¹⁾ MNV Město Libavá, resp. předseda akčního výboru Otakar Vrba, správní komisař ppor. Vojtěch Bolf, člen Místního akčního výboru Národní fronty (MAV-NF) František Přecechtěl, jinak poštovní zaměstnanec a zástupce vojenského útvaru 5304¹²⁾ škpt. Jaroslav Gažar, informovalo o stavu církevního jmění ONV Olomouc 8. května: „Administrátor J. Nakládal odmítl provést sou-

Z oslavy Mezinárodního dne žen ve Slavkově v roce 1978. *Kronika BSP VLS ZS Slavkov (1956–1978).*

pis církevního majetku, když byl k tomu vyzván předsedou místního akčního výboru a správním komisařem a uvedl důvody: byl se informovat na děkanství v Moravském Berouně a arcibiskupské konsistoři v Olomouci, kde mu byl dán příkaz k tomu, že nesmí o své újmě poskytnouti zástupcům veřejných úřadů jakékoliv informace s hlediska soupisu církevního majetku. Administrátor J. Nakládal je však člověk třídně uvědomělý (červeně podtrženo), vyšel z nuzných poměrů z dělnické rodiny, plní však pouze příkazy svých nadřízených církevních úřadů“. Proti odevzdání soupisu církevního majetku se postavila řada kněží, kteří soupis hodlali vykonat jen se svolením svého nadřízeného, tj. konzistoře. Na Jednotném národním výboru v Olomouci, který nemohl postoupit zpracovaný seznam nadřízenému KNV v Olomouci, byla tedy pro pořízení seznamu církevního majetku sestavena 28. května šestičlenná komise.¹³⁾ Zápis o soupisu církevního majetku z Města Libavé byl sestaven až 27. června,¹⁴⁾ průvodní dopis nese datum 18. června. Soupis s připomínkami odeslala MSK do Olomouce kurýrem.

Likvidace kostelních konkurenčních výborů v obcích, která probíhala v letech 1949–1952, se Libavska již netýkala.¹⁵⁾ Proticírkevní tlak byl stále markantnější.

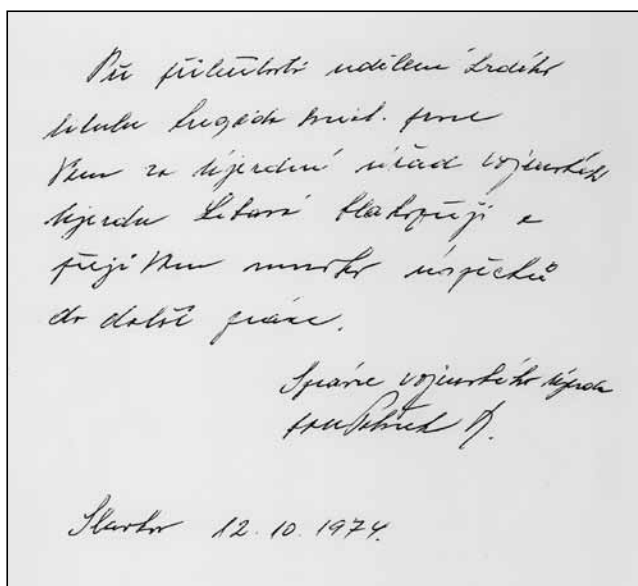
Za účelem získání pokud možno úplného přehledu o církevních poměrech v Olomouckém kraji zaslal 21. května KNV všem ONV v jeho obvodu žádost o předložení seznamu farností, všech patronátů a seznamu všech kněží. Zvláštní ochota k vyhotovení takového hlášení nebyla, protože ještě 14. června musel JUDr. Alois Nováček zprávu o patronátních právech a závazcích vůči kostelu u jednotlivých ONV urgovat. V nedatovaném seznamu farních úřadů a duchovních v okrese

Olomouc-venkov je uveden v Jestřabí P. Fran-tišek Vykopal,¹⁶⁾ kooperátor ve Velké Bystřici a ve Městě Libavé P. Josef Nakládal, administrátor.¹⁷⁾ Zprávu o tehdejším stavu patronátů si 20. června 1949 z příkazu ministerstva školství, věd a umění vyžádal přednosta IV. referátu (školství, osvěta a tělesná výchova) KNV František Lón.¹⁸⁾

Vláda začala dohlížet a omezovat i poutní autobusové zájezdy. Krajský národní výbor v Olomouci zaslal 25. června všem okresním národním výborům Olomouckého kraje instrukci: „Jelikož se stalo nutným koordinovat a řídit autobusovou dopravu poutníků, žádám Vás, abyste učinili v okrese toto opatření: objednavatel každého zájezdu je povinen podle pravdy uvést provozovateli autobusové dopravy účel zájezdu. U objednávek pouťových zájezdů a u zájezdů, o nichž se lze důvodně domnívat, že zájezd má pouťový charakter, musí objednavatel doložit objednávkou písemným vyjádřením vedoucího úředníka církevního oddělení referátu I. KNV v Olomouci,¹⁹⁾ tel. č. 3145, kl. 22. O tomto postupu nechť jsou tudíž ihned uvědoměni všichni provozovatelé hromadné dopravy osob, vyjma národního podniku ČSAD, který jest o tom uvědoměn přímo. Souhlasí se schváleným prvopisem“. Instrukci podepsal přednosta kanceláře Lakomý.²⁰⁾

Ještě koncem měsíce vydal Okresní sekretariát KSČ: „Oběžník – pouť na Velehrad. Velmi pilné. Soudruzi! Je naší povinností podporovat činnost Katolické akce, která se snaží dosáhnouti dohody mezi církví a státem, proto všechny základní organizace provedte nábor pro zájezd na Velehrad. Za provedení tohoto úkolu je odpověden předseda a kultovní pracovní referent. Se soudružským pozdravem. Práci čest: Vladimír Bernát, vedoucí tajemník, Josef Podsedník, organizační tajemník, Josef Jelínek, tajemník PPO“.²¹⁾ Krajský výbor Katolické akce (KA) v Olomouci vydal k pouti konané 5. července 1949 na Velehrad prohlášení na formátu A 1: „Nepřejeme si konfliktu se státem, věřící katolíci nedovolí, aby pod hrozbou církevních trestů se s vlasteneckými českými kněžími a s věřícím našim lidem tahalo na šachovnici ohrožení našeho státu“.

Co to byla ta Katolická akce? Šlo o volné sdružení katolíků se složkami v krajích a ústředním orgánem, které mělo uskutečňovat záměry komunistické strany a „posilovat boj proti Vatikánu“. Katolická akce propagovala sloužení mší svatých v českém či slovenském jazyce (tehdy se církevní obřady konaly v latině) a pěstování cyrilometodějského kultu.²²⁾ Proto také „národní“ pouť byla organizována na Velehrad, ale rovněž na Svatý Kopeček či Sázavu a Děvín.²³⁾ Olomoucký arcibiskup ThDr. Josef Karel Matocha byl nucen 29. května 1948 vystavit jmenovací dekry členů arcidiecézní rady Katolické akce pro Msgre Františka Jemelku (čestný předseda), ThDr. Bedřicha Vaška (úřadující místopředseda), P. Stanislava Schneeweisse (ředi-

Zdravice újezdního správce plk. Bedřicha Paťorka slavkovské brigádě socialistické práce. Kronika BSP VLS ZS Slavkov (1956–1978).

tel), P. Bruna Sklenovského, ThDr. Silvestra Brait, OP a pro olomouckého advokáta JUDr. Františka Kosatika.

Pro upevnění moci vlády nad církvemi byla již 25. dubna vytvořena církevní komise ÚV KSČ a v říjnu zřízen Státní úřad pro věci církevní. Zároveň byl přijat zákon o hospodářském zabezpečení církvi a náboženských společenstvích.²⁴⁾

Červen přinesl pro VVT Moravský Beroun zásadní změnu – **16. června 1949** vyšel a zároveň vstoupil v platnost zákon 169/1949 Sb., o vojenských újezdech, který upravoval zřizování újezdů a jejich působnost, územní změny, pobyt v újezdu, nemovitosti a práva na území újezdu, odepsání parcel v újezdu z pozemkových knih, správu újezdů, berní a poplatkové úlevy, všeobecná a přechodná ustanovení, úkoly újezdního úřadu ve všeobecné vnitřní správě, bezpečnosti, školství a kultuře, péči o pracující, zdravotní péči, hospodářství, zemědělství a dopravu a trestní agendu. Citovaný zákon platil padesát let,²⁵⁾ nahrazen byl až zákonem o zajišťování obrany České republiky ze dne 14. září 1999.

Ministerstvo vnitra zaslalo 30. září KNV v Olomouci zprávu o tom, že „bude dosavadní Vojenský výcvikový tábor Moravský Beroun přeměněn ve vojenský újezd podle zákona č. 169/1949 Sb., a to v dosavadních hranicích zmíněného výcvikového tábora. Do území vojenského újezdu, o něž jde, budou podle sdělení vojenské správy zcela pojaty tyto obce: Barnov, Čermná, Heřmánky, Jestřábí, Kozlov, Luboměř pod Strážnou, Mastník (tj. Zigartice), Město Libavá, Milovany, Nepřivaz, Nová Ves nad Odrou, Olejovice, Ranošov, Rudoltovice, Slavkov, Smilov, Stará Voda, Údolná (tj. Keprtovice), Varhošť, Velká Střelná, Vojnovice (okr. Olomouc) a částečně pojaty obce Norberčany a Trhavice (okr. Bruntál), Bohuslávky, Boškov, Dolní Újezd, Kovářov, Lipná, Loučka, Podhoří, Potštát, Staměřice, Středolesí, Uhřínov, Velký Újezd (okr. Hranice), Daskabát, Hlubočky, Hrubá Voda, Přešlavice, Velká Bystřice (okr. Olomouc), Bělá, Heroltovice (okr. Šternberk), Guntramovice a Šumvald (okr. Vítkov). Vojenskému újezdu utvořenému v prostoru Moravský Beroun budou podle ustanovení § 1, odst. 4 a 5 zák. č. 169/1949 Sb. přizpůsobeny i dosavadní hranice dotčených okresů a hranice krajů Olomouckého a Ostravského, a to tak, že újezd bude celý náležeti k okresu Olomouc a ke kraji Olomouckému. Ministerstvo vnitra žádá o urychlené zjištění, zda výčet obcí, které tvoří území vojenského újezdu, je úplný, a zejména, u kterých obcí přijde v úvahu vyhlášení jejich zániku v důsledku celého obecního území.

Výslovně poznamenáváme, že u těch obcí, které podle hořejšího výčtu jsou zcela pojaty do území vojenského újezdu, je nutno pečlivě přezkoumat zda skutečně žádná část jejich území nezůstá-

vá mimo hranice dosavadního vojenského výcvikového tábora. Dále ještě zjistěte, zda utvořením vojenského újezdu nenastává u některé z dotčených obcí (její části) potřeba přeřazení k jinému okresu, a to zejména proto, že ztrácí vhodné spojení se sídlem dosavadního okresu. Šetření proveďte se vším urychlením za účasti příslušných katastrálních úřadů.“²⁶⁾ Ve vnitřní korespondenci KNV se vyjádřil 11. října Dr. Zatloukal ze III. referátu (hospodářského) ve zprávě Dr. Matějčkovi z I. referátu, že nemá z hlediska hospodářských k úpravě hranic vojenského újezdu v oblasti Moravský Beroun připomínek. K území vojenského újezdu se vyjadřoval také Ing. R. Stránský, přednosta Katastrálního měřičského úřadu v Olomouci. Dr. Matějček pak referoval 2. listopadu ministerstvu vnitra o tom, že výčet obcí zcela pojatých do vojenského újezdu je úplný. Připojen byl přípis Katastrálního měřičského úřadu, ve kterém se uvádí, že „část obce Město Libavá zůstane dle zápisu sepsaného dne 3. června 1947 u ONV v Moravském Berouně na základě výnosu čj. 23508/Dův./hlavní štáb ženijní 1947 o definitivním stanovení hranic VVT mimo hranice VVT. Tato část ztrácí úplně spojení se sídlem dosavadního okresu a bude ji třeba připojit k obci Heroltovice, okr. Šternberk. Dále část obce Smilov, která rovněž ztrácí spojitost s dosavadním okresem, bude nutno připojit k okresu Šternberskému“. Přípravu podkladů k vydání směrnice pro vedení správy újezdních úřadů ve vojenských újezdech (§ 18, odst. 2, zák. č. 169/1949 Sb.) oznámilo MV olomouckému KNV 8. prosince. Jednotný národní výbor v Olomouci k tomuto zaslal 29 praktických připomínek, které byly postoupeny MV 5. ledna 1950. Ministerstvo vnitra 8. prosince oznámilo přednostovi I. referátu KNV, že „podle zákona č. 169/1949 Sb., o vojenských újezdech bude v každém újezdu zřízen újezdní úřad, v jehož čele bude újezdní správce, kterého jmenuje z vyšších důstojníků justiční služby v činné službě a odvolává KNV po dohodě s vojenskou správou. Újezdní úřad bude zřízen ve Městě Libavé“. S agendou „lidové správy“ se v pořadí první újezdní správce měl seznámit na školení od 15. do 31. ledna 1950, které se mělo konat na MNV v Holici.

Na závěr událostí roku 1949 uveďme neobvyklý případ. Dne 8. listopadu se JNV v Olomouci obrátil na Sbor národní bezpečnosti ve Městě Libavé ve věci žádosti o restituci, kterou vznesl jistý Kurt Pavel Eisler, t. č. v Anglii, správce pozůstalosti po Anděle Berlové z Velké Střelné, zahynuvší v koncentračním táboře. SNB odpověděla, že „obec Velká Střelná, okr. Olomouc, je dislokována v zájmovém prostoru ministerstva národní obrany, je vysídlena a není zde nikoho, kdo by o Anděle Berlové mohl podat zprávu“. JNV na základě této zprávy odkázal Eislera na okresní soud v Olomouci.²⁷⁾

Poznámky

- 1) Jeho výzvu převzala Acta ACO, 1949, č. 1, 15. ledna 1949.
- 2) Bohužel se v olomouckých archivech nic takového nenašlo.
- 3) P. Karel Juroš, kaplan v Lipníku nad Bečvou, emeritní farář, narozen 1889, ordinován 1913, zemřel 6. února 1969.
- 4) Bývalý piaristický kostel. Lipenští piaristé udržovali styky s piaristy ve Staré Vodě.
- 5) P. Břetislav Vejborný, působil u milosrdných sester. Narozen 1873, ordinován 1897, zemřel 30. března 1966.
- 6) ONV Moravský Beroun zanikl vládním nařízením z 18. ledna 1949.
- 7) Doloplazy leží mimo Vojenský újezd Libavá.
- 8) SOkA Olomouc, JNV, inv. č. 103, sign. 221, Rušení názvů obcí, změny názvů místních částí, (1948) 1949, karton 152.
- 9) Jednotný národní výbor Olomouc vznikl sloučením dosavadního Ústředního národního výboru města Olomouce a Prozatímního okresního národního výboru v Olomouci, působnost vykonával na území města Olomouce jako místní národní výbor a na území okresu Olomouc jako okresní národní výbor.
- 10) SOkA Olomouc, JNV, inv. č. 103, sign. 221, Rušení názvů obcí, změny názvů místních částí, (1948) 1949, karton 152.
- 11) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 132, sign. 293, Soupis církevního majetku, 1949–1951, karton 176. I dále. – Soupis majetku nekatolických církví, majetku diecése a kapitul pokračoval v roce 1951.
- 12) Krycí číslo útvaru VÚ 5304 bylo 6. září 1949 změněno na VÚ 8129. (Konečný.)
- 13) Náhradníkem byl i olomoucký fotograf Frajt, který byl dobře zaveden i v klerikálních kruzích.
- 14) Plný text bude publikován v autorčině příspěvku v časopise POODŘÍ v některém z dalších čísel.
- 15) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 4565, sign. 461.1, Likvidace kostelních konkurenčních výborů v obcích, seznamy členů, 1949–1952, karton 4515.
- 16) P. František Vykopal, provizor v Jestřabí, farář ve Velké Bystřici. Narozen 1907, ordinován 1933, zemřel 14. června 1977.
- 17) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 122, sign. 291, Patronátní věci, 1949–1952, karton 164. I dále.
- 18) František Lón, pozdější neslavně známý ředitel Ústavu marxismu-leninismu na Univerzitě Palackého a tamní prorektor pro politicko-výchovnou činnost.
- 19) Vedoucím církevního oddělení byl Dr. Dokoupil.

20) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 139, sign. 296.1, Poutní zájezdy a jiné náboženské akce, 1949–1950, karton 180.

21) Totéž.

22) Více viz Juřák.

23) Olomoucký arcibiskup ThDr. Josef Karel Matocha byl nucen 29. května 1948 vystavit jmenovací dekrety členů nové arcidiecézní rady Katolické akce pro Msgre Františka Jemelku (čestný předseda), ThDr. Bedřicha Vaška (úřadující místopředseda), P. Stanislava Schneeweisse (ředitel), P. Bruna Sklenovského, ThDr. Silvestra Braitu, OP a pro olomouckého advokáta JUDr. Františka Kosatíka. Jmenování neměli s komunistickým myšlením nic společného.

24) Zákon č. 218 ze 14. října 1949 stanovil, že kněží v duchovní správě budou placeni státem a k výkonu služby budou potřebovat tzv. státní souhlas. Stát se zároveň stal patronem všech římskokatolických kostelů, čímž dosavadní práva i povinnosti dosavadních patronů zanikla. Nad hospodařením far i kostelů začali státní dozor vykonávat církevní tajemníci.

25) Změnu původního zákona prosazovali v devadesátých letech minulého století senátoři Prof. František Mezihorák a JUDr. Jitka Seitlová.

26) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

27) SOkA Olomouc, JNV, inv. č. 95, sign. 193, Přiděly konfiskátů, 1949–1951, karton 150.

1950

Tři antipendia pocházející z některého ze zrušených kostelů na Libavsku zapůjčila konzistoř farnímu úřadu v Pivíně 12. března 1950. Toto je poslední zpráva týkající se námi sledovaného transferu inventářů, ač nějaké věci ze svozu z Libavska byly na konzistoři uloženy ještě v roce 1955. O jejich dalším osudu však více není známo, v dalších letech máme podchycený odvoz jen části inventáře ze Staré Vody. Z výše uvedených faktů vyplývá, že olomoucká konzistoř i v těžké době poválečných let se snažila řešit převoz inventáře libavských kostelů a kaplí a církevní majetek uchovat. Přesunem se jeho větší část zachránila. Otázkou je, jak s ním bylo zacházeno v průběhu dalších let.¹⁾

Se školením prvního újezdního správce počítalo ministerstvo přibližně v době od 20. do 28. února 1950, přesný termín, jakož i jméno důstojníka, navrženého na funkci újezdního správce, a také seznam pomocného kancelářského personálu, hodlalo ministerstvo zaslat dodatečně.²⁾ Na funkci újezdního správce Vojenského újezdu Libavá ve Městě Libavě byl nakonec ministerstvem navrhován štábní kapitán Dr. Bedřich Vilím. Jmenovaný

důstojník měl do své funkce nastoupit 1. března 1950, termín jeho školení byl přesunutý na dobu od 21. do 27. února 1950 včetně.⁹⁾

Na to, že vojenský újezd v Libavé není dosud formálně ustaven, upozornil KNV ministerstvo vnitra. To 28. února sdělilo, že je mu to známo a že příslušná vyhláška vyjde asi kolem 15. března 1950, že však již nyní jest Úřední záznam.⁴⁾ Týž den vystavilo KNV jmenovací dekret špkt. Dr. B. Vilímovi. „KNV v Olomouci jmenuje Vás v dohodě s vojenskou správou podle ust. § 18, odst. 1 zák. č. 169/1949 Sb. újezdním správcem Vojenského újezdu Libavá ve Městě Libavé a ukládá Vám, abyste se této funkce ujal dnem 1. března 1950.“⁹⁾ Pro výkon Vaší funkce platí ustanovení § 18 a násl. zák. č. 169/1949 Sb.“

Po vyhnání původního německého obyvatelstva zůstaly opuštěny nejen domy, stáje, stodoly, kostely a fary, ale i hřbitovy. Z řady obcí byli vysídleni i novoosídlenci, rabování však pokračovalo.⁹⁾ Kupodivu ministerstvo národní obrany vydalo 15. února 1950 výnos č. 662, ve kterém souhlasilo s exhumací pozůstatků zemřelých a odvozem náhrobních kamenů ze hřbitovů ve vojenském újezdu.⁷⁾ Na výnos navázala olomoucká konzistoř, která ve svých Actech upozornila, že „osídlovací úřad a Fond národní obnovy v Praze (FNO) zjistil, že některými farními úřady, zejména v pohraničí, jsou odprodávány hřbitovní pomníky po Němcích bez souhlasu Fondu národní obnovy, ačkoliv jde o konfiskovaný majetek podle dekretu č. 108/45 Sb., podléhající dispozicím a správě konfiskovaného majetku FNO v Praze“. Následovalo upozornění o trestných následcích při nezachování správného postupu.⁹⁾

Dalším rozhodujícím datem pro Libavsko je **1. červenec 1950**. Vyplývá to z přípisu ministerstva vnitra z 15. června 1950, zasláno KNV v Olomouci a Ostravě: „Usneseními ze dne **18. října 1949** a ze dne **6. června 1950** stanovila vláda podle § 1 odst. 6 zák. č. 169/1949 Sb. úřední názvy vojenských újezdů a podle § 1 odst. 4 a 5 téhož zákona přizpůsobila hranice jejich zřízení dnem 1. července 1950.“⁹⁾ Úředním názvem vojenského újezdu náležejícího do okresu Olomouc je název Libavá. Dnem 1. července 1950 zanikají podle § 2 odst. 1 zák. č. 169/1949 Sb. obce, jejichž území bylo zcela pojato do území Vojenského újezdu Libavá, a to obce Barnov, Čermná, Heřmánky, Jestřabí, Kozlov, Luboměř pod Strážnou, Mastník (Zigartice), Milovany, Nepřivaz, Nová Ves nad Odrou, Olejovice, Ranošov, Rudoltovice, Slavkov, Smilov, Stará Voda, Údolná (Keprtovice), Varhošť, Velká Střelná a Vojnovice z okr. Olomouc.¹⁰⁾ Tímto se ustanovuje vydání zvl. vládního nařízení o přizpůsobení hranic okresů a krajů vojenským újezdům podle § 1 odst. 4 a 5 zák. č. 169/1949 Sb., jakož i vydání vyhlášky podle § 4 téhož zákona“. Výše uvedený text byl dán předsedou KNV Kašpaříkem na vě-

domí všem přednostům referátů KNV Olomouci, ONV ve Šternberku, okresním soudům a krajskému soudu.¹¹⁾ Další změny jsou uvedeny v dopise MNO předsedovi KNV z 20. července: „Celý obvod VÚ Libavá přísluší od 1. července 1950 do obvodu JNV Olomouc a kraje KNV Olomouc, aniž by tato skutečnost byla vyhlášena v Úředním listě ve smyslu § 4 zák. č. 169/1949 Sb.“. Vyhlášku týkající se Vojenského újezdu Libavá publikoval KNV v Olomouci 19. srpna 1950 v č. 193 Úředního listu.¹²⁾

Vytyčením hranic byl ze zákona pověřen KNV, ale protože k němu došlo již před účinností zákona č. 169/1949 Sb., odpadlo nové vytyčovací řízení s touto výjimkou: „Po účinnosti zák. č. 169/1949 Sb. došlo jen k jediné nepatrné změně v obvodu hranic. Dne 18. července 1950 došlo mezi zástupci vojenské správy, všemi vlastníky, zástupci MNV obce Loučka a zástupci ONV v Hranicích k dohodě, podle níž se rozšiřuje obvod vojenského újezdu v katastru obce Loučka o pozemky v celkové výměře asi 27 ha. Tento prostor byl ihned vytyčen, vymeznikován a zakreslen do katastrální mapy“.

O zřízení Vojenského újezdu Libavá byli 27. července odborem I/1 informováni všichni přednostové referátů KNV v Olomouci. Součástí přípisu byl výčet jedenadvaceti obcí (k výše uvedenému seznamu byla přidána Nová Ves, tj. dříve Nové Oldřůvky). Přednostové se žádali o připomínky týkající se lidové správy, např. komunikací i otázek církevních, ve kterých již ve většině došlo k meziministerským dohodám, KNV uvedl mezi svými povinnostmi vytyčení hranice újezdu.

Újezdní správce objasnil některé otázky a uvedl, že v obcích Heřmánky, Milovany, Barnov, Mastník (Zigartice), Čermná, Vojnovice, Nová Ves nad Odrou, Olejovice, Jestřabí, Varhošť, Ranošov, Slavkov nezůstane žádné civilní obyvatelstvo. Obyvatelstvo civilní zůstane částečně v obcích Libavá, Stará Voda, Rudoltovice, Luboměř pod

III. celotrustový aktiv žen VLS pořádaný na počest Mezinárodního roku ženy ve Slavkově 26. listopadu 1975. Takové a podobné akce byly pořádané v kulturním domě ve Slavkově, který byl v roce 1965 zřízen z kostela sv. Františka Serafinského. Podobným účelům slouží objekt do dnešních dnů. Kronika BSP VLS ZS Slavkov (1956–1978).

Strážnou a Kozlov. Jedná se hlavně o zaměstnance podniků provádějících distribuci potravin a předmětů denní potřeby (Družstvo Budoucnost – obchod potravinami, pekárna, řeznictví, cukrárna, zaměstnanec pošty, vojenských lesů a statků, učitele, cestáře, kominíka a některé živnosti).

Ve Městě Libavé měla zůstat Národní škola (dvoutřídní a mateřská školka), v Kozlově rovněž Národní škola (jednotřídní a mateřská školka). Lékařskou službu měl vykonávat vojenský lékař, veterinární službu měl obstarat vojenský veterinář. Pozemky měly být využity pro pěstování zemědělských plodin jen v rámci vojenských statků, přitom bylo ještě nutno řešit otázku hubení škůdců. Osoby povinné k dodávkám měly odvádět jen med a sádlo. Dosud byly na území vojenského újezdu dvě stanice SNB, tj. ve Městě Libavé a Kozlově. Odtud měla být dle názoru vojenské správy jen jedna stanice, její sídlo se mělo určit po dohodě s ministerstvem národní bezpečnosti. Agenda vedení matrik a uzavírání sňatků měla být dle dohody s JNV vykonávána na matričním obvodu v Hlubočkách.

Sídlo dosavadního farního úřadu ve Městě Libavé mělo být dle dohody s generálním vikářem¹³⁾ v Olomouci přeneseno do Domašova nad Bystřicí, kde vojenská správa měla provést svým nákladem opravu fary. Příslušnému faráři měl být správou újezdu povolen vstup na území újezdu za účelem vykonávání náboženských obřadů (příp. též sňatků), a to v kostele ve Městě Libavé. V tomto směru bylo nutno ještě řešit otázku totožnosti farního obvodu ve Městě Libavé s obvodem Vojenského újezdu Libavá. Z kostelů měly být zachovány kostel ve Městě Libavé, ve Staré Vodě,¹⁴⁾ ve Velké Střelné a kaple v Kozlově. Tato otázka se měla ještě projednat v dohodě s vojenskou duchovní správou, stejně jako otázka zachování, příp. zboření ostatních kostelů na území újezdu.

O požární bezpečnost v újezdu se měla starat vojenská správa. Finanční otázky zaniklých obcí se měly řešit v meziministerských jednáních. Správce

Bývalý farní kostel sv. Františka Serafínského ve Slavkově z roku 1763, nyní kulturní dům. Věž byla snesena, namísto sakristie byl zřízen bar a v presbytáři jeviště. Foto Jana Krejčová.

se zmínil též o dopravní bezpečnosti na silnicích, komunikacích a poštovním styku. Pokud se týče obecních registratur a obecních archivů, zatím byl příslušný materiál po prohlédnutí zástupcem archivu JNV v Olomouci zajištěn správou vojenského újezdu do dalšího rozhodnutí příslušnými místy. Otázka spisové rozluky měla být řešena v dohodě s JNV Olomouc. O těchto bodech se dále mělo jednat 3. srpna, připomínkovat měli JNV Olomouc, ONV Bruntál, Hranice, Šternberk, soudy a ministerstvo národní obrany. Z porady zaslalo KNV zprávu ministerstvu národní obrany, Krajskému vojenskému velitelství Olomouc, velení oblasti 3 Brno a dalším. Z jednání vyplynuly tyto připomínky: „Ve vytýčení hranic byly výjimkou obce Loučka a Boškov, vše již zakresleno“. Dále měl KNV uveřejnit v Úředním listě tento text: „Dnem, který stanoví KNV podle § 8, odst. 1 a 2 zák. č. 169/1949 Sb., je pro Vojenský újezd Libavá den 1. září 1950“. Více k tomu níže. Bylo rozhodnuto o změnách užívání silnic, pokud šlo o otázky církevní, měl je projednat újezdní správce s příslušnými církevními úřady. Matriky se měly vést v Hlubočkách. Byl také vznesen požadavek na ponechání jatek v Moravském Berouně, které se měly rušit, pro potřeby vojenské správy. Další zvláštní připomínky nebyly.¹⁵⁾

Vraťme se do léta, protože v červenci se dosud každoročně naplnila Stará Voda poutníky. Také v roce 1950, když se blížil termín poutí ke sv. Anně, zaslal újezdní správce Vilím 10. července „k laskavému zaujetí stanoviska a případným opatřením“ arcibiskupské konzistoři v Olomouci, církevnímu oddělení KNV a JNV v Olomouci přípis o povolení pouti, který se zároveň dotýkal též stanovení hranic farnosti Libavá. Termín poutě byl stanoven na 23. červenec, a to výlučně. „Bratrstva sv. Anny, která si podala žádost, byla již uvědoměna a sděleny jim podmínky. Domnívám se, že by bylo záhodno vhodným způsobem jednotlivá bratrstva na vše upozornit, aby nedošlo k nedorozumění. ... Dnem 1. července 1950 byl zřízen VÚ Libavá. Při návštěvě na konzistoři jsem svého času s p. generálním vikářem a p. vládním zmocněncem jednal o tom, že by bylo záhodno hranice farnosti libavské ztotožnit s hranicemi VÚ. Jelikož VÚ podle zák. č. 169/1949 Sb. tvoří jedinou obec, bylo by vhodné, aby působnost dosavadní farnosti nezasahovala mimo prostor a naopak sousední farnosti nezasahovaly do prostoru. Pan generální vikář prohlásil, že proti takovému řešení nemá zásadních námitek“.¹⁶⁾

Na poradě, konané 3. srpna ve věci Vojenského újezdu Libavá bylo dohodnuto, že pokud jde o věci církevní, projedná i tyto otázky újezdní správa s příslušnými církevními úřady. Takto usnesení oznámil 7. srpna předseda KNV Teplý církevnímu oddělení KNV. Aby byl zachován úřední postup, byl 18. srpna sepsán koncept JNV. Jeho text informoval o zřízení Vojenského újezdu Libavá a navrhoval

ztotožnění hranic farnosti s hranicemi vojenského újezdu. Církevní oddělení JNV po slyšení církevní pětky(!) nemělo námitek, aby hranice libavské farnosti byly ztotožněny s hranicemi vojenského újezdu.¹⁷⁾ Hranice farnosti tedy měly odpovídat hranicím vojenského újezdu, jak víme ze zprávy technického referátu KNV referátu I/1 KNV z 25. července, podle které měl podrobné vytýčení hranic Vojenského újezdu Libavá provést major Ing. Bruno Hloch z MNO.

Krajský výbor národní bezpečnosti nařídil 22. července Okresnímu velitelství národní bezpečnosti Olomouc aby zjistilo, která část obce Město Libavá nebyla pojata do Vojenského újezdu Libavá a náleží k příslušnosti ONV Šternberk, protože „tuto okolnost však nebylo možno zjistiti ani u správy VÚ ve Městě Libavé, ani u ONV ve Šternberku“.¹⁸⁾ Bezpečnostní službu v celém Vojenském újezdu Libavá vykonávala stanice SNB Město Libavá, která byla náležitě personálně a materiálně vybavena pro službu v tak velkém obvodu.¹⁹⁾ Hranic se týkalo i usnesení rady šternberského ONV z 18. srpna, která se rozhodla připojit část k. ú. Města Libavé ke k. ú. Heroltovice, což oznámila tamnímu MNV. Heroltovice ještě tehdy nebyly součástí Vojenského újezdu Libavá.

Jednotný národní výbor se začal zajímat o poutě a poutní kostely a 19. července obeslal farní úřady všech církví a náboženské společnosti. Úřadující předseda JNV Josef Štěpánek a církevní tajemník Krupička vyžadovali zprávu o charakteru kostela „jde-li o kostel poutní, jakého poutního významu (místní, okresní, krajský, celostátní), kdy se u kostela pouť koná a na kterého svatého, jak je tato pouť navštěvována a z kterých obcí, příp. krajů sem poutníci docházejí“.²⁰⁾ Církevní referát JNV měl také starost o to, kolik v posledních letech P. Nakládal proinvestoval na opravy a udržování církevních budov. Ten 20. července sdělil JNV, že v době jeho administrování libavské farnosti (1947–1950) nebylo na tento účel ze strany státu přispěno a dodal, že chrámoví zaměstnanci nebyli honorováni.²¹⁾

Významným datem pro námi sledované území je i **1. září 1950**: „KNV v Olomouci stanovilo podle § 8 odst. 1 a 2 zák. č. 169/1949 Sb. den 1. září 1950 za den rozhodný pro Vojenský újezd Libavá. Den 1. září 1950 jest tedy rozhodný pro přechod nemovitostí a práv k vodám na území tohoto újezdu, náležejících státu, do oboru vojenské správy a tímto dnem se také zestátňují pro obor vojenské správy nemovitosti a práva k vodám na území újezdu, pokud náležejí jiným osobám než státu“. Celá vyhláška KNV Olomouc byla uveřejněna ve II. dílu Úředního listu ČSR č. 193 ze dne 19. srpna 1950, KNV na ni upozornil ministerstvo národní obrany, Krajské vojenské velitelství Olomouc, Velení oblasti 3 Brno a újezdního správce B. Vilíma. K datu 1. září 1950

byly odepsány i nemovitosti v Heřmánkách, zapsané v potštátské pozemkové knize. Okresní soud v Hranicích však přijal tuto informaci až 26. května 1952(!). O den později se stal velitelem VVP Libavá plk. dělostřelectva Karel Šafář.²²⁾

V září již vznikaly tzv. Pomocné technické prapory (PTP), určené pro vybrané politicky nespolehlivé osoby, první nováčci do nich byli zařazeni v rámci základní vojenské služby 1. října 1950, až do roku 1953 v nich sloužily také osoby povolané na mimořádné vojenské cvičení. V posledních letech si bývalí pětépáci z 53. praporu připomínají komunistický způsob převýchovy na svých setkáních ve Městě Libavé a Staré Vodě.

Libavský duchovní správce P. Nakládal prokazatelně 7. prosince 1950 sídlil v Domašově nad Bystřicí. Tehdy sdělil církevnímu referátu JNV v Olomouci na jeho výzvu, že byla plánována oprava parament, ale provedena nebyla a že dosud dostal farní úřad zapláceno pouze polovinu schodku schváleného rozpočtu na rok 1950.²³⁾ O den později podal JNV v Olomouci hlášení o provedené pasportizaci církevních objektů na území Vojenského újezdu Libavá, v soupisu se zabýval jen farním kostelem ve Městě Libavé, kapli v Heroltovicích jen zmínil jako existující. Ve stálém pracovním poměru uvedl jednoho duchovního a žádného kostelníka. Ve smluvním pracovním poměru uvedl zvoníka, Kalkata(?) a jednoho pomocného dělníka. Pořízení takových soupisů bylo žádáno Státním úřadem pro věci církevní (SÚC).²⁴⁾

Poznámky

1) Ke všem přesunům se písemné materiály nedochovaly, např. i kostel sv. Josefa Pěstouna v Luhačovicích má údajně mít obrazy křížové cesty „z pohraničí“, jak se Libavsku v tomto období říkalo. – Na počátku osmdesátých let jezdil cisternou n. p. Olma pro mléko na Libavsko jistý M. L., který si odtud přivezl několik dřevěných soch. Později emigroval do Švýcarska, kde žije dodnes.

2) Přípis MV adresovaný JNV z 24. ledna 1950. ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.

3) Přípis MV předsedovi KNV z 20. února 1950.

4) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.

5) Konečný mylně a bez uvedení pramenů uvádí 3. březen.

6) Nájezdy podnikali lidé z nejbližšího okolí újezdu.

7) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 4604, sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském

újezdu Město Libavá, 1950–1952, karton 4569. – S březnem 1950 je spojena roztržka ČSR s Vatikánem.

8) Acta ACO, 1947, č. 6, 6. května 1947.

9) 14. června 1950 bylo ukončeno psaní kroniky VVT Libavá.

10) V tomto seznamu není uvedeno Město Libavá a také obce Bělá, Heroltovice a Nové Oldřůvky (tj. Nová Ves), které se staly součástí vojenského újezdu až v roce 1952.

11) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále. – Konečný uvádí, že hranice byly vytyčeny na základě rozhodnutí vlády ČSR č. 161-4-9/6 1950. V šířce jednoho kilometru od vnější hranice vojenského újezdu bylo vyhlášeno Generálním štábem MNO ochranné pásmo.

12) Totéž, 1. července 1952.

13) V roce 1949 ještě byl generálním vikářem a světícím biskupem ThDr. Stanislav Zela.

14) Správce uvedl, že se jedná o historickou památku s cennými varhanami. Jak víme, v kostele sv. Jakuba Většího a sv. Anny ve Staré Vodě nebyly historické varhany, ale varhany firmy Rieger Krnov z roku 1903.

15) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.

16) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 4604, sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském újezdu Město Libavá, 1950–1952, karton 4569. I dále.

17) Sdělil Jednotný národní výbor v Olomouci 19. října 1950 církevnímu oddělení KNV v odpovědi na dopis z 18. srpna ve věci změny farního obvodu. ZAO, pobočka Olomouc, fond KNV, inv. č. 4604 sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském újezdu Město Libavá, 1950–1952, karton 4569.

Sýpka v Kozlově, 1977. Kronika BSP VLS Kozlov (1974–1988).

18) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

19) Jak sdělilo Krajské velitelství národní bezpečnosti Olomouc tajemníkovi KNV Hrubému 31. července 1950.

20) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177, 178.

21) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 122, sign. 291, Patronátní věci, 1949–1952, karton 164.

22) Konečný.

23) Pravděpodobně šlo o farní kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé. – SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177.

24) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Pasportizace církevních objektů, 1950, karton 179.

1951

Pasportizace církevních památek pokračovala, Státní úřad pro věci církevní se 2. března 1951 v této věci znovu obrátil na všechny ONV a JNV v Čechách a na Moravě, resp. na jejich církevní oddělení, „abychom mohli řádně dostáti svým úkolům daným nám vládním nařízením č. 228/1949 Sb. paragraf 2 lit. c), pokud jde o ochranu církevních památek, je bezpodmínečně nutno především tyto památky evidenčně podchytit“. Ještě 27. června byl Vládním úřadem pro věci církevní pro tento účel vydán nový oběžník s dotazníkem.¹⁾

Zpráva církevního tajemníka KNV Ladislava Horáka z 25. dubna 1951, zaslaná Dr. Hradecké z Náboženského fondu, Vladislavova 12, Praha II a za účelem rozhodnutí z hlediska politického také na vědomí s. Ekartovi, přednostovi I. odboru SÚC, nám zachovala důležité informace, navazující na výše popisovaný transfer církevního majetku z libavských kostelů: „Ve smyslu ústních pokynů Dr. Hradecké k urychlené likvidaci vybavení ř.k. kostelů ve VÚ Libavá provedl jsem dne 24. dubna 1951 návštěvu tohoto újezdu a uskutečnil příslušná jednání s újezdním správcem mj. Dr. Velimem(!). O stavu kostelů podáváme následující zprávu: Smilov. Kostel velmi zchátralý, vnitřní vybavení vůbec žádné, podlaha vytrhaná, bez varhan, zvonů a hodin, sakristie prázdná. Farnost zrušena v roce 1946. Nic k odvozu. Farní budova rovněž prázdná. – Vojnovice. Kostel i farní budova zrušena. Z vybavení a bohoslužebných potřeb nezbylo ničeho. Nic k odvozu. Farnost zrušena v roce 1946. – Rudoltovice. Totéž co u Vojnovic. – Luboměř. Kostel zchátralý, bez vnitřního vybavení. Jen čtyři lavice, neupotřebitelné.

Nic k odvozu. – Barnov. Totéž co Vojnovice. – Údolná. Kaple zničena, bez vybavení, nic k odvozu. – Mastník. Totéž co Údolná. – Milovany. Totéž co u Vojnovic. – Čermná. Totéž co u Vojnovic. – Nová Ves. Kaple, totéž co v Údolné. – Olejovice. Kaple, totéž co v Údolné. – Kozlov. Kaple zařízená. V obci bydlí dosud civilní obyvatelé, vesnice slouží jako ubytovací středisko. Správce újezdu nemá žádných námitek, aby po dobu, co tam budou civilní obyvatelé, sloužila kaple svému účelu. Nevznikají tím vojsku žádné nesnáze. – Slavkov. Kostel téměř zničen. Bohoslužebné předměty, paramenty a obrazy jsou uzamčeny na tamní faře. Vojenský správce doporučuje, aby náboženský fond vydal souhlas k odvozu těchto věcí, které patří Charitě, některým blízkým duchovním správcem, nejlépe Lipníkem n. B. nebo Jezernicí. Očekáváme Vaše rozhodnutí. – Velká Střelná. Kostel ve velmi dobrém stavu, opravený. Vnitřek kostela úplně vybaven, konají se zde příležitostně mše kněží-vojínů. Lavice v počtu 45 jsou již v desolátním stavu, prožrané červotočem. V sakristii jen nejnútnejší paramenta. V boční místnosti jest uloženo několik obrazů. Na choře(!) jsou varhany, poškozené, jeden mamel (správně: manuál), 10 rejstříků, pedálové(!), dále 10 poškozených lavic. Ve věži jsou zachovalé kostelní hodiny na čtyři strany a jeden zvon o váze asi čtyř metráků. Obec úplně vysídlená, kostel uzamčen, klíče u místního velitele. Farnost zrušena v roce 1946. Nutno počítati s odvozem inventáře. – Město Libavá. Kostel zachovalý, plně vybavený. Dosud se v něm konají každou neděli bohoslužby. Město je sídlem újezdu a bydlí zde i civilní občané. Z těchto důvodů nepožaduje újezdní správce za nutné v předepsaném termínu vybavení kostela převést. Především je nutno zrušit farnost libavskou,²⁾ aby pak mohlo býti naloženo dále s kostelem“. Popis stavu poutního areálu ve Staré Vodě z výše uvedených důvodů vynecháváme.

Text dále pokračuje: „S prohlídkou kostelů nebyly opomenuty ani hřbitovy. Zde se nacházejí skutečně desítky zachovalých a vkusných náhrobků. Újezdní správce nemá rovněž námitek, aby takovéto náhrobky byly odvezeny z újezdu, ovšem za předpokladu, že Náboženský fond tuto záležitost dojedná přímo s ministerstvem národní obrany, ježto tyto kameny se staly zákonem o újezdech majetkem vojenské správy. Rovněž upozornil, že na hřbitovech byli občané pochováni ještě v roce 1946, tudíž tlečí doba neuplynula. Bude nutno proto vydat vyhlášky aspoň v okolních okresích s tím, že se pozůstalým dává možnost do určité doby exhumovat pozůstatky, příp. si odvézt náhrobní kameny. Doporučujeme proto, aby k těmto upozorněním vojenského újezdu bylo fondem přihlédnuto a zahájeno okamžité jednání s ministerstvem národní obrany. Taktéž je nutno, aby fond rozhodl zásadně i o těch okolnostech, na které

jsme upozornil vpředu. Prosím, abych o těchto rozhodnutích byl v brzké době zpraven, abych pak mohl zahájit ihned kroky k odvozu inventáře. V důsledku těchto komplikací nahlásím zatím jména svých dvou spolupracovníků, kteří mají v újezdě provádět odvoz inventáře“.³⁾

Ke hřbitovům se vrátil církevní tajemník L. Horák 21. května 1951: „Ve věci odvozu náhrobních kamenů byli jsme upozorněni SÚCem na výnos MNO č. 662 ze dne 15. února 1950, ve kterém MNO souhlasí s exhumací pozůstalých zemřelých(!) a odvozem náhrobních kamenů ze hřbitovů ve vojenském újezdu, na náklad pozůstalých.“⁴⁾ Případný odprodej náhrobních kamenů je možný a dovolen. Na základě těchto směrnic zahájím po dohodě s příslušným národním podnikem odvoz cenných náhrobních kamenů“. Ty si odváželi i obyvatelé okolních obcí.

Pozoruhodná je následující zpráva s. Knotteho z Náboženského fondu ze 3. května, ve které stojí, že se „nesmí použití na provedení likvidace církevních objektů ve Vojenském újezdu Libavá peněžních prostředků z odprodaného inventáře ze semináře.“⁵⁾ Bude vyplacena záloha na výdaje. Pokud se týče kostela sv. Anny ve Staré Vodě, souhlasí Státní úřad pro věci církevní se zachováním pro jeho historickou cenu. Pokud jde o kostel ve Slavkově, není námitek proti převozu jmenovaných předmětů k odvozu“.

Téměř shodný fonogram obdrželo KNV v Olomouci 4. května: „1) Na likvidaci vojenského újezdu bude vyplacena záloha Náboženským fondem.“⁶⁾ Nesmí se použít peněžních prostředků z odprodaného inventáře ze seminářů. 2) SÚC souhlasí se zachováním kostela ve Staré Vodě. 3) Náboženský fond nemá námitek proti převozu bohoslužebných předmětů z kostela ve Slavkově. 4) Ministerstvo národní obrany vydalo 15. února 1950 výnos č. 662, ve kterém souhlasí s exhumací pozůstatků zemřelých a dovozem náhrobních kamenů ze hřbitovů ve vojenském újezdu. Stejný názor má SÚC. Převoz se děje na náklad pozůstalých. Případný odprodej náhrobních kamenů je možný a dovolen. To je odpověď na dotaz s. Horáka a bude též zaslána písemně“.

Církevní tajemník KNV Horák pověřil 9. května s. Josefa Bartoše z Charity „k převzetí náboženských potřeb uložených na farním úřadě ve Slavkově. Rovněž tak pověřuje jmenovaného převzetím všech náboženských potřeb, které se nacházejí v římskokatolickém kostele ve Velké Střelné. Zde mimo varhany, které si převezme vojenská správa. Toto potvrzení se vydává za tím účelem, aby vojenská správa Vojenského újezdu M. Libavá umožnila jmenovanému přístup do uvedených objektů“. Odpovědný zástupce Charity Josef Bartoš odvezl 18. května z kostela ve Velké Střelné předměty, jejichž seznam potvrdil církevní tajemník Horák, tj. např. 15 stržených soch,

velký oltářní obraz, dalších 16 obrazů, obrazy křížové cesty, křišťálový lustr, tři dřevěné lavice a množství drobného inventáře. O provedení odvozu inventáře církevní tajemník informoval újezdního správce Viléma 21. května. K transferu zbývaly ještě kostelní okna, zvon a kostelní hodiny, které měly být odvezeny v nejbližším období. Další předměty, jako poškozené lavice a různé skříně, ponechaly se k potřebě vojenské správy. O provedení úkolu informoval Horák 21. května Dr. Hradeckou z Náboženského fondu. „V odvozu dalších předmětů, jak jsem uvedl ve své zprávě ze dne 25. dubna 1951 bude pokračováno.“

Mnoho se v likvidaci vybavení církevních objektů neudělalo, neboť již 22. května přišla z Náboženského fondu urgence nesplněného úkolu či povinnost sdělení, v jakém stadiu se vyklízení nachází. Hlášení z KNV odešlo 21. května a dopisy se minuly. Proto Horák 1. června vysvětluje: „Nutno konstatovati, že odvoz vybavení kostelů nemohl být proveden tím způsobem, jak při osobní instruktaži Dr. Hradeckou bylo naneseno, totiž přímým převodem do jiných kostelů, poněvadž se v kraji nejevil o tyto předměty zájem z toho důvodu, že celé vybavení kostelů nebylo nikde třeba. Proto k akci byla přizvána Charita, zastupovaná s. Bartošem, která svoz z kostela z Velké Střelné provedla. Bylo též dohodnuto, že Charita bude ihned pokračovati v odvozu zvonu a kostelních hodin, bohužel více jak 15 dnů se s. Bartoš do našeho kraje vůbec nedostavil. K oběma montážím bude třeba odborníků, které s. Bartoš přiveze s sebou. Současně s tím bude pak odvezeno několik obrazů ze Slavkova. – Podotýkám, že vojenská správa újezdu nikterak na nás netlačí s urychleným odvozem inventáře. Totéž se týká kaple v Kozlově, kterou dosud navštěvují zemědělská dělníci, zaměstnaní na vojenských statcích. – Ve věci odvozu náhrobních kamenů bylo již jednáno s komunálními podniky kamenoprůmyslu, dosud jsme však od nich neobdrželi definitivní stanovisko. – Závěrečná zpráva bude podána, jakmile odvoz

Část areálu v Kozlově, 1977. Kronika BSP VLS Kozlov (1974–1988).

všech v úvahu přicházejících předmětů bude proveden“.

Teprve 21. května sdělil ve věci farností ve vojenském újezdu církevní tajemník Horák arcibiskupské konsistoři v Olomouci: „Zřízením vojenského újezdu byly převážně všechny ř.k. farnosti ležící v této oblasti v r. 1946 zrušeny. Do dnešního dne však trvá farnost Město Libavá. Vzhledem k tomu, že vojenská správa není dále ochotna vydávat povolení občanům přířazených obcí ke vstupu do Města Libavy(!), žádám, aby farnost M. Libavá byla s okamžitou platností zrušena a přířazené obce byly přířazené k nejbližším stávajícím farním úřadům. O tamním opatření podejte sem zprávu“. Ještě 1. června informoval Horák Dr. Hradeckou z Náboženského fondu o tom, že „kostel ve Městě Libavé nemůže být dosud deportován(!), poněvadž arcibiskupská konsistoř nezrušila dosud uvedenou farnost, ač již o to byla námi požádána. Kostel je dosud přístupný farníkům ze tří přířazených obcí, ležících mimo újezd“. V seznamu farních úřadů a náboženských společností správního okresu JNV je na údržbu kostela ve Městě Libavé k 24. květnu uvedena nulová částka.⁷⁾

Státní úřad pro věci církevní sdělil 15. června církevnímu oddělení KNV v Olomouci, že Náboženský fond v Praze, který byl pověřen likvidací církevních objektů ve vojenských újezdech, sdělil dopisem z 31. května 1951, že dal olomouckému KNV souhlas k odvozu bohoslužebného zařízení kostela ve Slavkově a ve Velké Střelné do nejbližšího obsazeného farního úřadu. Dále bylo jednáno se zástupcem státního památkového úřadu ohledně památného kostela sv. Anny ve Staré Vodě. Památkový úřad se staví za zachování kostela pro jeho velkou historickou cenu a projedná podrobnosti přímo s vojenským újezdním správcem v Libavě. Pokud jde o likvidaci hřbitovů, vydalo ministerstvo národní obrany 4. února 1951 č. 662 výnos, ve kterém dalo pokyn újezdním vojenským správcům, aby neměli námitek proti pozůstalým, kteří se přihlásili a žádají na své útraty převést pochované ve vojenském újezdě. Ministerstvo národní obrany se však staví proti zveřejňování těchto otázek veřejným vyzváním vlastníků hrobů k odvezení náhrobků, resp. exhumaci příbuzných.

Rozeborem situace vzniklé odstoupením území Libavska armádě se zabývala rada KNV v Olomouci 26. července, výsledek měl být po vyjádření příslušných MNV a ONV zaslán ministerstvu vnitř.⁸⁾

Na vyžádání arcibiskupské konsistoře jí 20. září zaslal církevní tajemník JNV Olomouc seznam církevních objektů. U farního úřadu Město Libavá a přířazených obcí Dřemovic (tj. část Města Libavé), Heroltovic, Norberčan, Skřivánkova, Trhavic, Údolné a Olejovic je poznámka: „Všechno vojenský újezd, neobydleno. FÚ ve M. Libavě je spravován z Domašova n/B“.⁹⁾

V závěru roku 1951 se konaly první kroky k rozšíření vojenského újezdu, dle úředního záznamu, pořízeném na KNV v Olomouci 26. prosince, správce vojenského újezdu Vilém z pověření MNO osobně předložil požadavek na rozšíření vojenského újezdu o celé k. ú. obcí Heroltovice a Bělá (okr. Šternberk), zbytek k. ú. Libavá, část k. ú. Smilova (zbytek), Jívová, Hrubá Voda, Hlubočky a část k. ú. Domašova nad Bystřicí. Dle jeho návrhu se měla tímto požadavkem zabývat rada KNV.¹⁰⁾

Poznámky

- 1) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293.3, Soupis církevních památek, 1951–1952, karton 179.
- 2) Farnost Město Libavá s doposud nefunkčním kostelem Povýšení sv. Kříže, zahrnující všechny zaniklé farnosti v prostoru Vojenského újezdu Libavá, byla obnovena 29. prosince 1993.
- 3) Jména dále uváděna nejsou. – ZAO, pobočka Olomouc, KNV, inv. č. 4604, sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském újezdu Město Libavá, 1950–1952, 4569. I dále.
- 4) Exhumace a odvoz ostatků se mohl týkat jen zemřelých novoosídlenců, ne původních obyvatel. V případě prvně jmenovaných šlo o ojedinělé případy.
- 5) To jest ani inventáře Arcibiskupského kněžského semináře v Olomouci, který byl zrušen k 1. září 1950. Semináře v olomoucké arcidiecézi byly tři: tzv. velký (Arcibiskupský seminář v Olomouci) a malé, chlapecké v Kroměříži a Bruntále.
- 6) Rozumí se církevních objektů ve Vojenském újezdu Libavá.
- 7) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177.
- 8) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.
- 9) SOkA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293.3, Soupis církevních památek, 1951–1952, karton 179. – Jmenované obce Norberčany, Trhavice a osada Skřivánkov nepatřily do vojenského újezdu s výjimkou části jejich katastrů, obec Heroltovice byla zabrána až v roce 1952. Více viz též 8. leden 1952.
- 10) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.

1952

Koncem roku 1951 byly v olomoucké arcidiecézi upraveny hranice arcikněžství tak, aby se kryly s hranicemi krajů. Prvním lednem 1952 pak v platnost vstoupila nová úprava hranic děkanátů.¹⁾

Na KNV v Olomouci byly 2. ledna připraveny podklady pro jednání rady o postoupení obcí Bělá a Heroltovic armádě. Situační zpráva zní takto „Obce Bělá a Heroltovice ve Šternberském okrese leží v jihozápadním cípu okresu a sousedí svými k. ú. s VVT Libavá z okresu Olomouc.

Obec Bělá: počet obyvatel 110, počet domů 45, výměra katastru 696,8389 ha, z toho 252,1442 ha rolí, 48,0850 ha luk, 1,8853 ha zahrad, 15,3875 ha pastvin a 26,8898(?) ha neplodné půdy. Výrobní typ: horské hospodářství, nadmořská výška 520 – 621 m n. m., JZD I. typu, katastrem probíhá státní silnice II. třídy č. 444 z Domašova do Libavé s autobusovou linkou č. 11062 a silnice III. třídy č. 72 spojující obec Bělou se shora uvedenou silnicí II. třídy. Obecní vybavení: obecná škola, hřbitov, hasičská stanice s motorovou stříkačkou, sportovní hřiště. Na katastru jest naleziště la břídlíce, těžba se neprovozuje. Kulturních a historických památek v obci není.

Obec Heroltovice: počet obyvatel 139, počet domů 50, výměra katastru 631,52 ha, z toho 373,50 ha rolí, 111,33 ha luk, 2,55 ha zahrad, 23,67 ha pastvin a 104,70 ha lesů, 3,22 ha zastavěné plochy, 12,51 ha neplodné půdy. Výrobní typ: horské hospodářství, nadmořská výška 596 – 641 m n. m., JZD I. typu, katastrem probíhá silnice II. třídy č. 444 z Domašova do Libavé s autobusovou linkou č. 110 62. Kulturních památek zde není.“²⁾ Plánovací oddělení KNV nemělo proti vyčlenění těchto obcí námitky a doporučovalo, aby obyvatelstvo bylo „ovšem po důkladné přípravě přesídleno do neosídlených oblastí na okrese Bruntálském, Jesenickém nebo Rýmařovském“. A dále: „Žádáme, aby při vytýčení hranic bylo dbáno, aby nebyly dotčeny provoz na železnici Olomouc – Bruntál a aby zůstala event. možnost jejího zdvojkolejení do budoucna, dále provoz na silnici č. 46 Olomouc – Opava, 444 Šternberk

Brigáda socialistické práce mechanizační skupiny zemědělského správy Slavkov připravuje vybudování přístřešku u stanice PHM, 1977. Kronika VLS BSP ZS ve Slavkově (1956–1978).

– Dvorce, Šternberk – Libavá a zájmy n. p. Moravia v Hlubočkách“.³⁾ K tomu sdělil 4. ledna plánovací referent Dr. Jurečka MNO a správci VÚ Vilímovi, že proti vysídlení Bělé a Heroltovic není námitek, po újezdním správci požadoval jen sdělení počtu rodin, určených pro vysídlení.

Seznam a přehled církevních zařízení všech církví v obvodu JNV Olomouc zaslalo 8. ledna církevní oddělení II. referátu (plánovacímu), v němž je uvedeno: „Město Libavá s obcemi Dřemovice, Heroltovice, Norberčany, Skřivánkov, Trhavice, Údolná a Olejovice jsou dnes vojenský újezd. V Městě Libavé nachází se kostel, který jest spravován excurrento z Domašova. Farní budova byla předaná vojenskému újezdu. Také kostely, které se nacházejí ve vojenském újezdu jsou spravovány resp. používány vojenskou správou.“⁴⁾

Po zrušení farnosti Město Libavá byl písemný materiál přemístěn do Domašova nad Bystřicí a uložen na tamější faře, „spravované ex kurendo farářem z Jívové. Zde zůstal materiál uložen ještě roku 1959, kdy tehdejší šternberský archivář Josef Valíček provedl průzkum písemností a jejich rozdělení podle provenience, totiž na materiál FÚ Město Libavá a FÚ Domašov nad Bystřicí. Současně byl proveden záznam, v němž bylo zachyceno zhruba množství libavských archiválií. V roce 1960 však budova domašovské fary byla místním národním výborem určena k obydlí, a proto jírovský farář přestěhoval písemný materiál obou farních úřadů do Jívové. Oba fondy byly uloženy odděleně v suchých skříních v přízemí jírovské fary a řádně zabezpečeny. Nový průzkum a důkladný soupis písemného materiálu libavské fary provedl v září 1961 archivní pracovník Okresního archivu v Olomouci, pracoviště ve Šternberku prom. ped. Josef Král a na základě tohoto soupisu pak byly archiválie farního úřadu Města Libavé převzaty dne 27. září 1961 do Okresního archivu v Olomouci“. Dále o způsobu pořádání. „S pořádáním tohoto fondu bylo započato v polovině června 1963 a 1. července t.r. bylo pořádání dokončeno a k fondu byl vyhotoven

Zemědělská správa Slavkov. Koně ve volném výběhu chované pro vlastní potřebu v lesním a zemědělském provozu. (Převzato z publikace: Merta, Antonín – Lipský, Zdeněk: 25 let výrobní hospodářské jednotky Vojenské lesy a statky. Vydavatelství Magnet, n.p., Praha 1978. Foto Alexander Tóth.)

prozatímní inventurní seznam. Časový rozsah celého fondu je dán léty 1661–1951. Podle některých znaků (dochovány jen mladší účetní knihy kostela, ohláškové knihy mší nedochovány vůbec) lze usuzovat, že materiál tohoto farního úřadu byl buď částečně zničen nebo lze předpokládat pozdější nalezení chybějícího materiálu mezi písemnostmi okolních far, resp. některé z okolních far“.⁵⁾ Některé materiály z bývalých kostelů na Libavsku byly skutečně 9. května 1993 objeveny ve farním kostele sv. Anny v Domašově nad Bystřicí. Součástí nálezu byla např. i kniha o evidenci předplacených mší původního kostela sv. Anny ve Staré Vodě z roku 1557. Jak se písemnosti dostaly do farního kostela sv. Anny do Domašova nad Bystřicí, není známo. Nyní je tzv. Domašovský nálezný (resp. bohužel jen jeho část) uložen ve Státním okresním archivu v Olomouci.

Podobně tomu bylo s písemnostmi farního úřadu v Milovanech. Ty byly po zániku farnosti odvezeny a deponovány v budově farního úřadu v Drahotuších, a to až do roku 1961, kdy jejich soupis provedl potštátský archivář PhDr. Ivan Krška. V Potštátu zůstaly až do jejich převzetí Okresním archívem v Olomouci 25. září 1961.⁶⁾ Archiv fary ve Slavkově u Lipníka byl po zrušení farnosti převezen na farní úřad v Lipníku nad Bečvou. Jeho soupis také v roce 1961 provedl PhDr. I. Krška. Na jeho upozornění převzal materiál Okresní archiv v Olomouci 25. září 1961, fond byl uspořádán v roce 1963. Zachoval se jen zbytek původního množství archiválií.⁷⁾ Ještě část je doposud uložena v Římskokatolické farnosti v Lipníku nad Bečvou.

„Za účelem zajištění úspěšné práce spojené s rozšířením prostoru VÚ Libavá“ uložilo MNO 8. ledna 1952 újezdnímu správci skončit vysídlení do 15. května 1952. Změny ve Vojenském újezdu Libavá byly na programu schůzky zástupců KNV Olomouc, KNV Ostrava, KV KSČ, ONV Šternberk, vojenské stavební správy a dalších, která se konala 16. ledna.⁸⁾

S vysídlováním novoosídlenců se započalo již 28. ledna, tehdy Dr. Jurečka zapsal: „Podle informací předsedy ONV ve Šternberku s. Štolfy probíhá akce přesídlení obyvatelstva z obcí Bělá a Heroltovice bez jakýchkoliv závad. V přítomné době se provádí prostřednictvím HD odběr dobytka a užitkový dobytek je disponován k JZD, příp. hospodářstvím ČSSS (Čs. státní statky). Šest podřadných dojnic (váha asi 3 q) bylo předáno soukromému sektoru, poněvadž ani JZD ani Státní statky o tyto dojnice zájem neměly. Seřové dávky obilí jsou přebírány HD za normální cenu, totéž se provádí u bramborové sadby. Případné přebytky budou přesunuty HD za cenu volného trhu. Seno, které tvoří krmivovou základnu pro převzatý dobytek je rovněž přebíráno HD za cenu 250,- Kč za 1 q. Zemědělcům z těchto obcí byla nabídnuta převzetí usedlostí v obcích Medlov, Hlásnice,

Chabičov, Šternberk a v úvahu přichází asi šest rodin. Čtyři rodiny přešly na ČSSS. Ostatní nemají o převzetí usedlostí zájmu a budou umístěni v průmyslových závodech v rámci okresu a kraje. Celkově je u místního obyvatelstva uspokojení, že mohou obce opustiti. V jednotlivých případech projevuje se snaha vyzískati na tomto přesídlení co nejvíce. Celkové vyúčtování s místními usedlíky má být provedeno do 15. února t.r. za účasti zástupce VII. referátu, OSAZ a HD. Přesídlovací akce může být narušena jen nepříznivým počasím, které by zabránilo odvozu, jinak není potíží a není také třeba nějakého zásahu nebo pomoci ze strany KNV. Předseda ONV kontroluje průběh celé akce a je snad každého týdne v těchto obcích. Asi v osmi až desíti případech budou povoleny domácí zabíjačky i zemědělcům, kteří nesplnili dodávky. Návštěva obcí Bělé a Heroltovic nemohla být uskutečněna pro nesjízdnost silnice“. V kopii určené správci újezdu poznamenal: „Vzhledem ke stavu věcí nehodláme prováděti zvl. přesvědčovací akci a neshledáváme také důvodu ke svolání přesídlovací komise. Tato komise by byla svolána teprve v druhé polovině února t.r.“.

Se zpětnou platností **1. února 1952** vstoupilo v účinnost usnesení vlády z 5. února o rozšíření Vojenského újezdu Libavá „o území obce Heroltovice z okresu Šternberk, o celé území Města Libavé z okresu Olomouc, o celé území obce Nové Oldřůvky z okresu Vítkov a dále o části území obcí Hlubočky, Hrubá Voda a Daskabát (ten škrtnut) z okresu Olomouc a část území obce Boškov z okresu Hranice, o část území obce Bělá, Jívová a Domášov(!) nad Bystřicí z okresu Šternberk a o části území obcí Staré Oldřůvky a Klokočov z okresu Vítkov, a to v rozsahu, jak s ním projevil souhlas zúčastněné krajské a okresní NV, po příp. dotčené MNV“. Celé území bylo začleněno do okresu Olomouc v kraji Olomouckém, takže příslušnost ONV a KNV v Olomouci se vztahovalo v celém oboru správy vykonávané národními výbory na ty části, které byly do něho pojaty z okresů Šternberk a Hranice v kraji Olomouckém a z okresu Vítkov v kraji Ostravském. Ministerstvo vnitra sdělilo tuto skutečnost KNV Olomouc 10. března 1952.

Přípravy k vystěhování obcí Bělá a Heroltovice byly provedeny 11. března, akci bylo možné ukončit, ovšem ještě bylo třeba, aby vojenská správa přikročila k proplacení náhrad za provedenou zimní orbu, osivo a ostatní již provedené podzimní práce. Již 17. března dostalo KNV od ONV Šternberk vyčíslení náhrad z vysídlených obcí Heroltovic a Bělé. „Náhrada za Heroltovice: náklady na oziminy(!), podzimní orbu, odvoz hnoje 20.957,- Kčs, za domek pí Cieharschové M. 43.721,- Kčs, za usedlost Josefa a Josefy Piekarzových včetně lesa 343.079,- Kčs, postavení sporáku a položení nové podlahy u Karla Ševčíka 8.000,- Kčs, jiné 8.000,- Kčs, cel-

kem 608.775,- Kčs. – Náhrada za Bělou: náklady na oziminy, orbu a odvoz hnoje 130.331,- Kčs, různé opravy pro Viléma Pohanku č. 35 3.071,- Kčs, opravy střechy č. 31 František Lochmann⁹⁾ a adaptace kravína Josef Bartoš 70.070,- Kčs, různé opravy domku č. 24 Anežky Salačové a opravy na domku č. 11 Hynka Cholasty 2.660,- Kčs, jiné 70.000,- Kčs, celkem 286.300,- Kčs. Do celkové částky nebyla zahrnuta půdní rezerva MNV v Heroltovicích ve výši 78.056,- Kčs“.

Teprve 20. března zaslalo ministerstvo vnitra k rukám předsedů KNV rozsáhlé pokyny k vysídlení obyvatelstva z vojenských újezdů a pokyny pro stanovení a vyúčtování náhrad za zestátněný movitý(!) majetek. „Aby se naše armáda mohla přiblížit svému vzoru armádě sovětské a aby byla dokonale připravena na své úkoly, je nutno zajistit pro ni ve větším rozsahu než dosud možnost provádění bojové přípravy za podmínek, které se co nejvíce přibližují podmínkám v boji. Za tím účelem se usnesla vláda dne 5. února 1952 podle §§ 3 a 1 zák. č. 169/1949 Sb. na rozšíření některých dosavadních a na zřízení nových vojenských újezdů.“

Odškodnění za majetek zanechaný přesídleníci při přemístění obyvatelstva ze zakázaného pásma se řešil přípisem ministerstva vnitra z 31. března, adresovaným národním výborům všech úrovní. Agilní újezdní správce Vilím již 28. dubna zaslal KNV dohody sepsané ve věci náhrad za zemědělské investice na zestátněných pozemích v k. ú. Heroltovice a Bělá s poznámkou, že „s hlediska třídního nebude zajisté námitek, jelikož se jedná o novoosídlenec“. Náhradu měli dostat občané Bělé: František Lochmann, čp. 31; Vilém Pohanka, čp. 33; Hynek Cholasta, čp. 11; Anežka Salačová, čp. 24; Theodor Mitura, čp. 45; Martin Jurtám, čp. 21; Ignác Dostál, čp. 20; Jindřich Navrátil, čp. 18; Alois Hanzlík, čp. 2; Růžena Poláčková, čp. 47; N. Faltýnková, čp. 41; Antonín Klein, čp. 1; Josef Hejníček (Horníček), čp. 41(!) a Antonín Faltýnek, čp. 48. Z Heroltovic Vojtěch Čech, čp. 41. Nějak se zapomnělo na Františka Hubeného, vystěhovaného z Bělé do Moravského Berouna, který původně bydlel ve Frélichově, okr. Mikulov. Odtud byl (stejně jako i ostatní příslušníci chorvatské národnosti) přestěhován 16. října 1949 do Bělé na náhradní usedlost a za tu teď nedostal žádnou náhradu. Jeho případ postoupilo KNV Olomouc k vyřešení ONV Šternberk.

Protože se ukázalo, že některá ustanovení a vyúčtování náhrad za zestátnění majetek jsou tvrdá, byl 5. května ministerstvem vnitra k pokynům pro vysídlení obyvatelstva a pro stanovení a vyúčtování náhrad za zestátněný nemovitý(!) majetek¹⁰⁾ vypracován dodatek. Účtování mělo být vedeno na jednotlivých výborech na zvláštním účtu. Výbory později měly dostat na proplácení odškodnění úvěr. Vysídlení obyvatelstva Libavska bylo dle Konečného ukončeno k 15. květnu. Zhodnocení

vysídlovací akce bylo provedeno na poradě KNV 18. června. Tam bylo na 26. června stanoveny převzetí lesů z kraje Ostrava v katastrálním území Klokočov, Nové Oldřůvky, Staré Oldřůvky a Podlesí. „Pokud jde o převzetí lesů v katastru okr. Šternberk, poukazuje se na zápis z 24. dubna 1952. Zástupce Krajské správy státních lesů uvádí, že není námitek proti převzetí, avšak s výhradou, že bude převzat i les v katastru obce Véska, okr. Bruntál, který s lesním masívem bezprostředně souvisí.“ A dále: „V katastru obce Smilov, Jívová, Hrubá Voda jde o menší korektury hranic, s nimiž Krajská správa lesů souhlasí. Pokud jde o převzetí zemědělské půdy v obcích Klokočov, Nové Oldřůvky a Podlesí, poukazuje se na zápis o jednání z 25. dubna 1952. Pokud jde o zemědělskou půdu v okrese Šternberk, převzetí fakticky již nastalo. Pokud jde o zemědělskou půdu v katastru obce Jívová a Smilov, jde o půdu obhospodařovanou soukromě, která byla vyňata z dodávkové povinnosti. Pokud jde o hranice vojenského újezdu v katastru obce Hrubá Voda, MNV s hranicemi souhlasí tak, jak jsou uvedeny v nákresu a dále souhlasí s tím, aby v prostoru stanice Hrubá Voda byla hranice tvořena řekou Bystřičkou, při čemž do prostoru spadají p. č. 72 a 19. Mimo zůstává pozemek p. č. 279/4 a hranice půjde po západním ohraničení tohoto pozemku, dále po severní hranici p. č. 261 až dosáhne řeky Bystřičky. V katastrálním území Hlubočky a Daskabát nebyly vzneseny žádné požadavky a proto vojenská správa prozatím v těchto katastrálních územích nemá žádných nároků a hranice zůstávají ve starém stavu. V katastrálním území Boškov se rozšiřuje vojenský újezd nepatrně v dohodě s MNV a vlastníkem. Nové hranice vojenského újezdu jsou již zakresleny, jen u stanice Hrubá Voda bude zákres proveden neprodleně a předložen při jednání o vytýčení hranic. Závěrem zástupci vojenské správy navrhuje, aby definitivní vytýčení hranic bylo provedeno ve čtvrtek 26. června 1952 v 9 hodin dopoledne v technickém referátě, Nešverova 1“.

V určený den a dobu došlo k vytýčení hranic Vojenského újezdu Libavá, které bylo vyznačeno na jednotlivých sekčních listech katastrálních map dotčených obcí. O provedených změnách byl vydán doplněk k vyhlášce KNV v Olomouci, který doplnil vyhlášku uveřejněnou v Úředním listu II ze dne 19. srpna 1950 takto: „Vzhledem ku změnám ve smyslu § 3 zák. ve vyhlášce citovaného stanoví se pro tyto změny, jako den rozhodný den **1. července 1952**. Tato vyhláška bude uveřejněna v Úředním listě na nenápadném(!) místě. Pokud jde o komunikace procházející územím Vojenského újezdu Libavá, není námitek proti tomu, aby všechny komunikace s výjimkou níže uvedených byly trvale uzavřeny. Dočasně mohou býti uzavírány komunikace: silnice Velký Újezd – Boškov, Domašov

– Město Libavá, Trhavice – Město Libavá, Staré Oldřůvky – Nové Oldřůvky – Čermná, pokud probíhají územím vojenského újezdu. Matriční povinnost bude vykonávat počínaje 1. únorem 1952 MNV v Hlubočkách. Církevní zařízení, tj. zařízení kostelů, jelikož kostely a kaple v nově rozšířeném prostoru nebudou používány, bude v dohodě s arcibiskupskou konzistoří, příslušnými církevními odděleními a Charitou likvidováno. Zjišťuje se, že částečná likvidace již nastala“. Měla být vydána nová vyhláška o zákazu vstupu na celé území VÚ, a to v obdobném znění jako minulá vyhláška. „Hranice VÚ Libavá je v přírodě vytýčena a bude omeznována, pokud se tak dosud nestalo péčí vojenské správy.“ Za KNV byli na poradě přítomni soudruzi Jurečka, Ing. Krejčířík, za vojenského správce mjr. Ing. Hloch, pplk. Prokop, pplk. Žváček, mjr. Dr. Vilím, kpt. Inderka, npor. Ing. Zdeněk Našinec a z Krajského soudu v Olomouci Dr. V. Tomáško.

Přízpůsobení hranic okresů Vojenskému újezdu Libavá, resp. změny hranic Vojenského újezdu Libavá a úprava příslušnosti vešly v platnost 1. července 1952. Redakci Úředního listu v Praze odešel následující den návrh na toto oznámení: „KNV v Olomouci doplňuje vyhlášku uveřejněnou v č. 193 Ú. I. ze dne 19. srpna 1950 takto: Vzhledem ke změnám ve smyslu § 3 ve vyhl. cit. zákona stanoví se pro tyto změny jako den rozhodný den 1. červenec 1952“. Tehdy také byl cyklostylovaný text rozeslán ONV Šternberk, Hranice, Vítkov, JNV v Olomouci, KNV v Ostravě a příslušným soudům. Jedna z kopií byla adresována zeměměřičskému oddělení KNV, do rukou jeho přednosty Ing. Veselého, se žádostí, aby podle výsledků jednání z 26. června 1952 bylo do pracovních plánů zemědělského oddělení příslušného ONV zařazeno zaměření hranice vojenského újezdu a vyhotovení podkladů pro změnu hranic katastrálních území. „V další etapě bude třeba zařídit reprodukci katastrálních map těch území, z nichž část zůstává mimo vojenský újezd, aby na příslušných technických referátech a v pozemkových knihách byly veřejnosti přístupny mapy, na nichž by nebyl patrný průběh hranic z oněch katastrálních území, z nichž část připadá do vojenského újezdu.“

Vysídlovací akci zhodnotil referent Dr. Jurečka 2. července 1952, který informoval ministerstvo vnitra, Újezdní úřad Vojenského újezdu Libavá a sekretariát KV KSČ o tom, že přesídlení bylo provedeno ve stanovených lhůtách. „Obyvatelstvo obcí, které byly připojeny k vojenskému újezdu, nemělo a neuplatňovalo žádné stížnosti, ale naopak byl s povděkem přijat postup správce vojenského újezdu, který v mezích svých možností vycházel přesídlencům všemožně vstříc.“ A dále: „Příslušníci armády, kteří při provádění akce byli zúčastněni vystupovali velmi ukázněně, vůči obyvatelstvu ohleduplně a měli plné porozumění pro jejich potřeby“.

Od 16. července připadla na KNV agenda Vojenského újezdu Libavá do kompetence referátu pro vnitřní věci KNV, tj. referátu III, korespondenci od té doby podepisoval jistý Hanák.

Ke kuriózní situaci došlo 19. července, kdy ONV Bruntál postoupil KNV Olomouc anonymní žádost o převzetí obce Norberčan do vojenského újezdu. K připojení Norberčan sdělilo své stanovisko KNV ministerstvo národní obrany již 3. července s tím, že rozšíření nepřipadá v úvahu. Uvedlo, že pokud byl odesílatelem anonymu Místní národní výbor v Norberčanech, nechť se mu toto sdělí.

Do funkce velitele VVP Libavá nastoupil plk. Žváček.¹¹⁾

Potvrzení o přiměřenosti ceny jako náhrady za zestátněné pozemky ve Vojenském újezdu Libavá přiděloval JNV Olomouc žadatelům ještě v listopadu, akce ještě zdaleka nebyla u konce. Náhrady přesahující 10.000,- Kčs a náhrady vesnickým kulakům (boháčům) měly být předkládány přímo radě JNV.¹²⁾ Dne 17. listopadu přišla JNV instrukce od ministerstva národní obrany: „Ve Vojenském újezdu Libavá je nutno ještě dokončit náhradové řízení a vyplatit bývalým vlastníkům náhrady podle zákona č. 169/1949 Sb. v rámci starých hranic prostoru ve 239 případech. Byl proto dán správci vojenského újezdu příkaz, aby se všemi bývalými vlastníky sjednal urychleně řádné dohody o náhradě a aby je před zasláním k proplacení předložil JNV v Olomouci o potvrzení, že sjednaná výše náhrad v jednotlivých případech odpovídá obecné hodnotě zestátněných nemovitostí a je přiměřená i z hlediska třídního. Podle hlášení újezdního správce z 29. září 1952 byly také již ve většině případech dohody s bývalými vlastníky sepsány a předloženy Vašemu úřadu k vyjádření o přiměřenosti náhrady. V dalších případech byl Váš úřad požádán o rozhodnutí stanovení náhrady podle par. 11 citovaného zákona“.

Vzhledem ke značnému časovému odstupu ode dne zestátnění a také z důvodu, „aby opožděným vyplácením náhrad nebyl zbytečně narušen dobrý poměr občanstva k naší armádě, má MNO pochopitelný zájem, aby vypořádání s bývalými vlastníky bylo provedeno v čase co nejkratším a to ještě do konce tohoto roku. MNO by proto uvítalo, kdyby JNV v Olomouci přes své pracovní zatížení újezdním správcem předložené dohody o náhradě vyřizoval přednostně a umožnil tak vojenské správě dokončení náhradového řízení v plánovaném čase. Jindřich Štál v. r.“. Na rubu přípisu je poznámka rukou, že referent učiní vše, aby likvidace proběhla nejpozději do konce roku. V přípisu referátu pro vnitřní věci JNV v Olomouci z 10. prosince stojí, že výše náhrady bývala posouzena i „s přihlédnutím k třídnímu hledisku“. V praxi to vypadalo tak, že někteří vlastníci si nechali zaplatit, někteří žádali (a přijali) náhradní pozemek a jiní se náhrady vzdali. Akce skončila počátkem následujícího roku.

Když se Libavsko opět vylidnilo, některá jednotná zemědělská družstva si tam pronajímala louky pro pastvu.¹³⁾ K hospodářským zařízením pracujícím v prostoru vojenského újezdu patřila i umělá pstruží líheň zřízená u Bělského mlýna na řece Bystřici. Za její existenci mimo prostor VÚ Libavá se postavili zástupci Jednoty rybářů, krajské pobočky v Olomouci, kteří 12. února osobně na KNV požadovali, aby otázka trvání líhně byla projednána s ministerstvem zemědělství. O jednání byl posléze informován správce vojenského újezdu Vilím.¹⁴⁾ Ten 19. února sdělil KNV, že má-li být líheň pojata do vojenského újezdu, mohla by být uzavřena dohoda mezi MNO a MZ. Domnívá se, že lze nalézt způsob, aby líheň mohla na dosavadním místě za určitých podmínek existovat. Ministerstvo národní obrany sdělilo 25. května ministerstvu zemědělství své stanovisko ve věci požadavku na vypuštění objektu pstruhového hospodářství v Bělé z prostoru rozšiřovaného území Vojenského újezdu Libavá. Hospodářství sice leží na okraji prostoru, avšak poblíž mají být založena určitá vojenská zařízení a cesta vedoucí k rybářskému hospodářství bude vstupní cestou k těmto zařízením. „Vojenské zájmy plně vyžadují, aby hranice vojenského prostoru tvořilo těleso železniční trati.“ Zapojení pstruhového hospodářství do vojenského prostoru nemělo znamenat jeho likvidaci, o jeho začlenění se mělo jednat 16. června 1952 na KNV. Kauza líheň se rozvíjela. V hlášení ze 4. června o výsledku šetření umělé líhně, tj. chovu pstruhů v Bělé u Domašova nad Bystřicí, bylo uvedeno, že „v umělé líhni jest 2.763 matek a 1.100 mlič(!). Množství oplozených jiker až dosud činí 857.000“. Zástupce ministerstva zemědělství byl pozván na poradu KNV, kdy se hodnotilo vysídlení novoosídlenců, tj. 18. června, důraz na dořešení kauzy kladl 2. července Dr. Jurečka. Ve věci chat postavených na katastrálním území Bělá zaslal 23. července újezdní správce Vilím přípis KNV, k němuž přiložil seznam inventáře líhně aj. materiály. Z reakce KNV ze 30. srpna je jasné, že zmíněné chaty se podle zák. č. 169/1949 Sb. staly majetkem vojenské správy. A tak na základě dohody mezi ministerstvem

Zgartice, svěcení kamenného kříže – památníku zaniklé obce, 1995. Foto Jan Zatloukal.

národní obrany a ministerstvem zemědělství ze dne 16. září 1952 měla být líheň předána do vlastnictví a pravomoci ministerstva národní obrany. Fakticky se tak stalo dnem 22. září, což bylo sděleno předsedovi Lidového rybářského spolku – umělý chov ryb, Josefu Zamazalovi, Polská ul., Olomouc. Ředitelství Vojenských lesů v Lipníku n/B. bylo dáno na vědomí, že „KNV v Olomouci rozhodl podle zákona č. 169/1949 Sb., § 8 odst. 5, že dnem 22. září 1952 přechází spolkový majetek, nacházející se na katastrálním území obce Bělé (nyní vojenský újezd) do vlastnictví a správy Ředitelství Vojenských lesů v Lipníku nad Bečvou. Tento majetek spočívá v nemovitosti – domů, polnosti, pevného rybníkářského zařízení, příslušného strojního zařízení a inventáře tam se nacházejícího. Rozhodnutí KNV v Olomouci je podloženo vládním usnesením ze dne 5. února 1952 vydaným podle § 3 a 1 zákona č. 169/1949 Sb. Ředitelství vojenských lesů se bude starat o další činnost líhně, v tom mu mají pomáhat zástupci dosavadního majitele (spolku). Finanční záležitosti budou řešeny dodatečně“.¹⁵⁾ Vojenské lesy měly dle přípisu ze 4. prosince proplatit rybářskému spolku cenu za nemovitý majetek. A 8. prosince 1952 odeslal KNV Lidovému rybářskému spolku, resp. předsedovi Oskaru Vinklarčíkovi upozornění, že výměr KNV z 30. září 1952 se pro vadnost ruší podle ustanovení správního řádu č. 8/1928 Sb., protože k zestátnění došlo již ze zákona č. 169/1949 Sb.

V roce 1952 se také řešily otázky spojené s církevním životem. Tak např. 18. února újezdni správce Vilím oznámil církevnímu oddělení KNV následující: „S odvoláním na svoji rozmluvu ze dne 15. února u KNV v Olomouci sdělují, že se dosud nenašla vhodná osoba, která by byla ochotna vyučovat náboženství¹⁶⁾ jako externí učitelka. Nebude lze tedy na zdejší škole náboženství vyučovat. Věc byla prodebatována zde i na hovorech s občanstvem a přesto, že v některých rodinách jest o vyučování náboženství zájem, nenašlo se řešení. Podle mého názoru i podle názoru ředitelství školy

Město Libavá v roce 1978 – úprava komunikace a toku Libavského potoka. Foto Jindřich Machala.

by bylo neúnosné, aby náboženství vyučoval kterýkoliv člen učitelského sboru, i kdyby (čemuž ale tak není) projevil ochotu náboženství vyučovatí“.¹⁷⁾

Ve věci plánované údržby církevních budov sdělil 21. dubna soudruh Krupička z JNV církevnímu oddělení KNV: „K Vašemu přípisu ve věci výše citované sdělujeme, že z politických důvodů nebylo by únosné, abychom jednotlivým farním úřadům a církvím snižovali příspěvek na údržbu církevních budov“. Z původně plánovaných 500.000,- Kčs totiž obdržel JNV sníženou částku 440.000,- Kč.¹⁸⁾ Na politické úrovni se řešily obecně i patronáty nad kostely, resp. patronátní právo bylo zrušeno. Metropolitní kapitula u sv. Václava v Olomouci se 25. dubna ohradila u církevního oddělení JNV ohledně bývalého farního kostela Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé: „Na Vaši výzvu ve věci přenesení kapitulního patronátu nad kostely na stát, sdělujeme, že všechny kapitulní statky společné(!) byly nám odebrány ministerstvem zemědělství ku dni 1. října 1948 zákonem č. 142/Sb. o revisi pozemkové reformy“. V příloze k přípisu byl uveden seznam platů Metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci ve prospěch farnosti Město Libavá z titulu patronátu v letech 1918–1938.¹⁹⁾

Poznámky

1) Charouz, Jindřich Zdeněk: *Biskup-vyznavač. Josef Karel Matocha 1888–1961*. MCM, Olomouc 1991.

2) K vystěhovávání Heroltovic viz též SOKA Olomouc, ONV ve Šternberku, inv. č. 399, sign. vnitř./16, Vystěhování občanů z obce Heroltovic ve vojenském újezdu, 1950–1952, karton 580.

3) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

4) Více též 20. září 1951. – SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293.3, Soupis církevních památek, 1951–1952, karton 179. – Obec Norberčany a jejich část Trhavice nejsou součástí Vojenského újezdu Libavá.

5) SOKA Olomouc, O 7–18, Archiv fary Město Libavá, 1661–1951.

6) SOKA Olomouc, O 7–19, Archiv fary Milovany, 1744–1946, Vladimír Spáčil, úvod.

7) SOKA Olomouc, O 7–24, Archiv fary Slavkov, 1792–1946, Vladimír Spáčil, úvod.

8) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

9) František Lochmann se po vystěhování usadil v Chabičově (u Šternberka), viz dopis z 9. dubna 1952.

10) Náhradní les za jejich zestátněný nedostali např. Vincenc a Františka Richterovi z Velkého Újezdu, viz jejich dopis z 26. května a další korespondence ve věci Richterových, Anny Zikmundové, Marie Dobisíkové, Rudolfa Nováka, Stanislava a Marie Kleinových, všichni z Velkého Újezdu. Jmenovaní dostali později peněžní náhradu.

11) Konečný.

12) SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 78, sign. 149.9, Potvrzení o přiměřenosti ceny jako náhrady za zestátněné pozemky ve Vojenském újezdu Libavá, 1952–1953, karton 82. I dále.

13) Např. JZD Milostovice a JZD Jamnice si pronajalo 50 ha luk, ale pro nedostatek pracovních sil muselo od hospodaření v tomto prostoru upustit. (Písková, Milada: *Milostovice včera a dnes*. Obecní úřad Milostovice, Milostovice 2005).

14) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

15) Členem Lidového rybářského spolku byl též akad. sochař Karel Lenhart, působící v Olomouci.

16) Ve Městě Libavé.

17) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 4604, sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském újezdu Město Libavá, 1950–1952, karton 4569.

18) SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177, 178. – Do této částky byl započítán i díl určený na údržbu kostelů na Libavsku.

19) SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 122, sign. 291, Patronátní věci, 1949–1952, karton 164.

1953

Peněžitá náhrada za vyvlastněné lesy na území Vojenského újezdu Libavá byla žadatelům přiznána do 31. ledna 1953.¹⁾

V lednu a únoru byla otevřena jednání o zřízení nového cvičiště na území Olomouckého kraje, jednalo se o zřízení cvičiště pro školu Pohraniční stráže, které mělo být vybudováno v Huzové²⁾ v rýmařovském okrese. S tímto souhlasili byro OV KSČ, rada ONV v Rýmařově a Klub komunistů při KNV v Olomouci.³⁾

V červenci začaly starosti s mandelinkou bramborovou, na nového újezdního správce pplk. JUDr. Lubomíra Kročka⁴⁾ se 14. července obrátil předseda KNV Josef Drmola. Dozvěděl se totiž, že „na území Vojenského újezdu Libavá nejsou prováděna opatření proti mandelince bramborové“. Žádal o potřebná opatření, aby se man-

delinka bramborová nedostala za hranice vojenského újezdu. Kroček obratem odpověděl: „Vážený soudruhu, k Vašemu dopisu sděluji, že v neděli dne 12.(!) července byla z podnětu JNV Olomouc provedena na území VÚ Libavá generální hledací akce na mandelinku bramborovou. Byly prohledány kultury brambor i místa, ke se brambory divoce vyskytují (u smetišť). Akci prováděly vojenské jednotky, vojenské lesy a vojenské statky a kontroloval ji přednosta zemědělského referátu JNV Olomouc s. Tománek spolu se čtyřmi dalšími soudruhy, kteří se rozjeli po prostoru. Mandelinka bramborová nebyla na území újezdu zjištěna. Věci bude u nás i nadále věnována patřičná péče.“

Již výše zmíněný prelát P. Petr Křivák⁵⁾ odkázal dómu sv. Václava pro kostel Povýšení sv. Kříže ve Městě Libavé, „kde nyní nejsou bohoslužby“ starší a defektní brokátovou kasulí v ceně 30,- Kčs.

Pro léta 1953 a 1954 nebyly do „Návrhu plánu oprav investiční povahy a nestavebních investic“ zahrnuty ani kostely ve Staré Vodě a Městě Libavé.⁶⁾

Poznámky

1) ZAO, pobočka Olomouc, KNV Olomouc, inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. I dále.

2) To jest v bývalé Německé Huzové.

3) Tehdy byl jeho předsedou Josef Drmola.

4) Pplk. Kroček se podepisoval jako Lumír, jméno Lubomír uváděla korespondence s ministerstvem národní obrany. – Konečný uvádí, že správcem újezdu byl jmenován 1. září, což se zde popírá. Těž uvádí, že ve funkci byl do 1. dubna 1959. Dále mylně uvádí, že VVP Libavá vznikl v roce 1953.

5) SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 126, sign. 292.4, Osobní věci kněží, abecedně, 1950–1952(1954!), karton 165.

6) SOKA Olomouc, JNV Olomouc, inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177, 178.

1954–1957

Postupně písemných dokumentů ubývá, z uvedených let se písemné prameny, týkající se námi sledovaného území, nezachovaly, výjimkou je situace ve Staré Vodě.

V roce 1956 k 1. únoru došlo ke změně na velitelském postu VVP Libavá, jeho velitelem se stal pplk. Josef Balcařík. V prostoru se budovaly nové střelnice,¹⁾ ve Městě Libavé byla zřízena kanalizace a čistící stanice.²⁾ V roce 1957 vznikla řada nových staveb, např. tanková střelnice Přáslavice, pěchotní střelnice Daskabát, součinnostní střelnice

Brána, střelnice bojových vozidel pěchoty Smilov, tankodrom Libavá a vodní nádrž Barnov.³⁾

Poznámky

- 1) Konečný.
- 2) SOkA Olomouc, ONV v Olomouci, inv. č. 108, sign. 251.2, Zřízení kanalizace a čistící stanice v M. Libavé, 1956, karton 106.
- 3) Konečný. Údaje přebrala i publikace *Vojenské újezdy Armády České republiky*.

1958

První schůze osadních výborů svolal újezdní správce v červnu roku 1958, a to podle článku 10 Statutu pro osadní výbory ve VÚL. Na těchto schůzích členové osadních výborů učinili prohlášení podle cit. čl. a funkcionáři byli zvoleni takto: v Luboměři pod Strážnou dne 23. června 1958 předseda Miroslav Dobisík, zástupce předsedy Jan Pažitný, tajemník Josef Janíček. V Kozlově dne 25. června 1958 předseda Vladimír Slavík, zástupce předsedy Ondřej Suchý, tajemník Vlastimila Kročová. Pozvánku podepsal major Ing. Oldřich Pojmon,¹⁾ který újezdního správce Kročka zastupoval.

Pravděpodobně k XI. sjezdu KSČ, který se konal v červnu, byly vyhodnoceny delimitační práce ve VVP Libavá. Půda (16.512 ha) byla rozdělena do třech kategorií: 1) výlučně k vojenskému využívání (9.445 ha), 2) ke společnému využívání vojsky a Vojenskými lesy a statky (4.384 ha) a 3) k intenzivnímu hospodářskému využívání Vojenskými lesy a statky (2.683 ha). Tehdy existovaly Vojenské statky (VS) Kozlov (dvě výrobní střediska, tj. Kozlov a Slavkov se 164 dojnícemi a 244 kusy ostatního skotu), VS Luboměř pod Strážnou (160 dojnic, 237 ostatního skotu a 270 prasat) a VS Libavá a hospodářství Heroltovice (140 dojnic, 218 ostatního skotu a 36 koní).²⁾

Poznámky

- 1) Újezdní úřad Vojenského újezdu Libavá informoval odbor pro vnitřní věci ONV Olomouc 25. června 1958. SOkA Olomouc, ONV Olomouc, inv. č. 172, sign. 603.2, Jména funkcionářů osadních

Město Libavá, 1978. Foto Jindřich Machala.

výborů ve Vojenském újezdu Libavá, sdělení, 1958, karton 160.

2) ZAO, pobočka Olomouc, KNV, inv. č. 1271, sign. 207.1, Ekonomické vyhodnocení delimitačních prací ve VVP Libavá, karton 487. Jiné údaje, získané z Vyhodnocení využití VVP Libavá z ledna 1959, uložené ve VSA, uvádí Konečný.

1959

Krajská vojenská územní správa vypracovala 17. ledna 1959 dokument „Vyhodnocení využití VVP Libavá“. Stanovila úkoly do konce roku 1960 s výhledem do konce roku 1965. Začaly se vytvářet podmínky pro to, aby se obnovilo hospodaření v Heroltovicích a Slavkově u Lipníka. Součástí zprávy je vyjádření generálmajora Streculy, který doporučoval posunout prostor VVP Libavá směrem k Domašovu nad Bystřicí a Moravskému Berounu, jihovýchodní část prostoru postoupit civilním potřebám, asanovat Město Libavou a Domašov nad Bystřicí ustavit sídlem újezdního úřadu.¹⁾

Újezdního správce plk. Dr. Lubomíra Kročka zastupoval kpt. Václav Filip. Od 1. září byl VVP Libavá podřízen Západnímu vojenskému okruhu se sídlem v Táboře, na území Libavska se budovaly nové cvičné objekty a komunikace.

Poznámky

- 1) Konečný. I dále.

1960

Krajská vojenská správa v Olomouci požádala 1. března 1960 KNV v Olomouci o souhlas s ustanovením pplk. Rajnolda Miškáře do funkce správce Vojenského újezdu Libavá. Proto Petřek z KNV žádal náměstka ministra národní obrany generálmajora Ludvíka Svobodu¹⁾ o sdělení, zda tato žádost má být považována za návrh na jmenování Miškáře a současně za návrh na odvolání Kročka. Svoboda požádal obratem předsedu KNV Aloise Michnu o jmenování Miškáře správcem Vojenského újezdu Libavá. Dne 1. dubna následoval dotaz Petřeka na náměstka Svobodu, z jakého důvodu nemůže být ustanoven správcem dosavadní zastupující správce kpt. Filip a s jakým zařazením se u něj počítá. Miškář byl jmenován správcem k 1. květnu a k věci kpt. Filipa bylo 6. dubna ministerstvem sděleno: „Kapitán je vládní voják, a to je u armády kádrová závada. V době působení na ÚÚ ve funkci zástupce na Libavě měl několik vážnějších závad s pitím alkoholu a několik nesrovnalostí se zaměstnanci ÚÚ. Byl potrestán během služby na Libavě pro zneužívání služebních vozidel k soukromým účelům, např. odjel služebním autem na ryby a celý den nebyl ve službě“. Před jeho nástupem do funkce zástupce mu bylo sděleno, že nebude obsazen do funkce správce, zůstane na újezdním úřadu a jeho nadřízeným bude Miškář. Předseda KNV byl 6. dubna informován o tom,

že „MNO souhlasí s tím, aby účinnost jmenování nového újezdního správce byla stanovena dnem 1. května 1960“. Týž den „Rada KNV v Olomouci odvolává dle ustanovení § 18 zákona č. 169/1949 Sb. dnem 30. dubna JUDR. Lubomíra Kročka z funkce správce VÚ Libavá a s účinností od 1. května 1960 jmenuje újezdním správcem pplk. Rajnolda Miškáře“.²⁾ Dále ministerstvo navrhlo 19. dubna radě KNV odvolání Kročka, poněvadž byl přeložen na ministerstvo národní obrany a současně navrholo Miškáře do funkce. R. Miškář byl dosud náčelníkem Okresní vojenské správy v Přerově. Narodil se 4. dubna 1911 v Přerově, původním povoláním byl úředníkem. Jako člen KSČ (od roku 1957) a člen ONV Přerov měl zkušenosti ze stranických i veřejných funkcí, byl oddán lidově-demokratickému zřízení, vždy prosazoval politiku strany a měl řadu jiných „předností“.

Poznámky

1) Ludvík Svoboda, narozen 25. listopadu 1895 v Hroznatíně, ministr národní obrany v letech 1945–1950, prezident republiky v letech 1968–1975, zemřel 20. září 1979 v Praze, pohřben původně na Vítkově, v roce 1991 byla jeho urna uložena do rodinného hrobu v Kroměříži.

2) ZAO, pobočka Olomouc, KNV, i. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967. – Miškář se vl. jménem jmenoval Reinhold Köhler, to se ovšem v jeho osobních materiálech neuvádělo. Ve funkci újezdního správce byl do 30. září 1968. – Konečný mylně uvádí, že do funkce Miškář nastoupil 10. května.

Doslov

Prvního března 1961 byl novým velitelem VVP Libavá jmenován pplk. Kymák,¹⁾ ale ještě v tomtéž roce ho vystřídal pplk. Balcařík.²⁾ O Vojenském újezdu Libavá v letech 1962–1967 mnoho nevíme, zachovaly se jen dokumenty týkající se Staré Vody.³⁾

Počátkem ledna 1968 vyvrcholila krize ve stranickém i státním vedení, jeho změnou začalo Pražské jaro, prezidentem republiky se stal armádní generál Ludvík Svoboda. O svá práva se svým memorandumem o nápravu křivd po roce 1948 přihlásila i církev. Euforie netrvala dlouho, 21. srpna byla ČSSR obsazena vojsky SSSR, NDR, Polska, Maďarska a Bulharska. VVP Libavá přešel v souladu se Smlouvou o podmínkách dočasného pobytu sovětských vojsk na území ČSSR ze 16. října 1968, kterou schválilo naše Národní shromáždění, do společného užívání našich i sovětských vojsk, přičemž velitel VVP Libavá bohužel neměl pravomoc ovlivňovat počínání sovětských vojsk, která se mnohdy chovala, mírně řečeno, živelně. Pro po-

třeby obsluhy raket vznikly rozsáhlé stavební komplexy zvané točka sever, točka jih a točka západ,⁴⁾ které od roku 1983 sloužily útvarům raketového vojska Sovětské armády.⁵⁾

Novým správcem VÚ Libavá byl 1. října 1968 jmenován pplk. Bedřich Pařok, který ve funkci vytrval do 31. března 1988. Po celou dobu svého působení vyvíjel nezvyklé úsilí o demolici kostela sv. Jakuba a sv. Anny ve Staré Vodě. Nezakročil také když v roce 1969 Sověti nepietně zrušili libavský hřbitov.⁶⁾

Roku 1969 se politická situace znovu otočila, nastoupila těžká doba normalizace. Na Libavsku zatím naše armáda dokončila některé své nové stavby, mezi nimi též autodrom Stará Voda.

Poznámky

1) Konečný.

2) Dopis R. Miškáře na MNO z 23. listopadu 1964. Archiv ÚÚVÚ Libavá.

3) Viz Krejčová, Jana: *Stará Voda. Osud poutního areálu po roce 1945. II. část*. In: POODŘÍ, č. 2, roč. 2007. – Naše údaje doplňuje Machala, Jindřich: *Kronika Libavska*. Olomouc, Danal 2007. Autor vychází ze svých vzpomínek a vzpomínek jiných pamětníků. Publikace je doplněna mnoha fotografiemi.

4) Konečný.

5) Sovětská vojska byla z Vojenského újezdu Libavá stažena v roce 1991.

6) Na místě někdejšího hřbitova následně postavili tělocvičnu.

Poznámka na závěr

Několikaleté pátrání po zachovalých písemných dokumentech bylo obtížné. Ukázalo se, že písemností z celkem nedávné doby se paradoxně zachovalo neporovnatelně méně než starších pramenů, ale nakonec se přece jen podařilo přinést něco světla do nedávné minulosti vojenského prostoru na Libavě. Ještě obtížnější bylo vyhledávání fotografických dokumentů. Připomeňme si, že od dubna 1948 platil ve vojenském prostoru přísný zákaz

Město Libavá, demolice budovy (bývalá kasárna PTP) poblíž školy. Foto Jindřich Machala.

fotografování a filmování. Z obavy před postihem si tento zákaz málokdo dovolil obejít. Ze strany státních úřadů je známé pouze dokumentování památného kostela ve Staré Vodě, které provádělo tehdejší dohlížející Krajské středisko památkové péče a ochrany přírody v Ostravě.¹⁾

Proto bych na závěr chtěla poděkovat paní Martě Valachové a panu Jindřichu Machalovi za jejich ochotu a poskytnutí některých zde publikovaných fotografií. Pánům Janu Zatloukalovi a Waltru Stecherovi²⁾ již bohužel poděkovat nemohu, jejich památku zde tedy alespoň připomínám.

Poznámky

1) Reprodukcí pohlednic z doby před rokem 1945 jsem se záměrně vyhýbala a za vhodnější jsem považovala publikovat zde fotodokumenty vypovídající o době, o které již text nemluví, tj. ze 70. a 80. let minulého století a jejichž atmosféra je popisovanému období blízká.

2) Bez povolení (tzv. načerno) navštěvoval vojenský prostor spolu se svou manželkou Ludmillou, narozenou ve Staré Vodě, již v 60. letech minulého století. Manželé Stecherovi žili v tehdejším NSR.

Archivní prameny

Státní okresní archiv Olomouc

M 1–30, Okresní národní výbor Olomouc-venkov, 1945–1949

Inv. č. 111, 1, Personální spisy místních správních komisí Barnov, Nová Ves nad Odrou, Čermná, Keprtovice, Luboměř p/S, Město Libavá, Milovany, Olejovice, Rudoltovice, Smilov, Stará Voda, Velká Střelná, Vojnovice, Zigartice, 1945–1946, karton 204.

Větrný mlýn ve Městě Libavé před rekonstrukcí.
Foto Jan Zatloukal.

Inv. č. 132, sign. IV, Zastavení činnosti německých spolků a zajištění jejich majetku a písemností, 1945–1948, karton 231.

M 1–31 Jednotný národní výbor Olomouc, (1930) 1949–1954 (1970)

Inv. č. 78, sign. 149.9, Potvrzení o přiměřenosti ceny jako náhrady za zestátněné pozemky ve Vojenském újezdu Libavá, 1952–1953, karton 82.

Inv. č. 95, sign. 193, Příděly konfiskátů, 1949–1951, karton 150.

Inv. č. 103, sign. 221, Rušení názvů obcí, změny názvů místních částí, (1948) 1949, karton 152.

Inv. č. 122, sign. 291, Patronátní věci, 1949–1952, karton 164.

Inv. č. 126, sign. 292.4, Osobní věci kněží, abecedně, 1950–1952(1954!), karton 165.

Inv. č. 132, sign. 293, Soupis církevního majetku, 1949–1951, karton 176.

Inv. č. 133, sign. 293, Údržba církevních staveb, 1950–1954, karton 177, 178.

Inv. č. 133, sign. 293, Pasportizace církevních objektů, 1950, karton 179.

Inv. č. 133, sign. 293.3, Soupis církevních památek, 1951–1952, karton 179.

Inv. č. 139, sign. 296.1, Poutní zájezdy a jiné náboženské akce, 1949–1950, karton 180.

M 1–32, Internační středisko Olomouc-Nové Hodolany a odsuvné středisko Lutín-Olšany, 1945–1948

M 1–34, Okresní národní výbor v Olomouci, (1926) 1954–1960 (1968)

Inv. č. 108, sign. 251.2, Zřízení kanalizace a čistící stanice v M. Libavé, 1956, karton 106.

Inv. č. 172, sign. 603.2, Jména funkcionářů osadních výborů ve Vojenském újezdu Libavá, sdělení, 1958, karton 160.

O 7–27, FÚ Stará Voda

Korespondence s konzistoří, 1927–1946, karton 6.

O 7–18, Archiv fary Město Libavá, 1661–1951

Š 1–7, Okresní národní výbor ve Šternberku, (1921) 1945–1960

Inv. č. 265, OSK ve Šternberku, 1945–1946, karton 8.

Inv. č. 266, Pracovní program obcí na rok 1946, karton 8.

Inv. č. 267, Ustanovování Místních správních komisí a MNV, 1945–1946, karton 8.

Inv. č. 399, sign. vnitř./16, Vystěhování občanů z obce Heroltovic ve vojenském újezdu, 1950–1952, karton 580.

Státní okresní archiv Bruntál

Nezpracovaný fond písemností z let 1946–1948, kdy byly spisovány škody způsobené sovětskou a americkou armádou.

Okresní národní výbor Moravský Beroun, 1945–1949

Inv. č. 30, sign. IV, Věci spolků a organizací, 1945–1948, karton 61.

Inv. č. 50, Revizní zprávy o likvidaci národních správ, Město Libavá a Rudoltovice, 1946, karton 113.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc
Krajský národní výbor v Olomouci, (1857)
1949–1960

Inv. č. 1271, sign. 207.1, Ekonomické vyhodnocení delimitačních prací ve VVP Libavá, karton 487.

Inv. č. 1667, sign. 602.2, Vojenské újezdy, rozšíření VÚ Libavá a zřízení VÚ Březiny, jmenování správce VÚ Město Libavá, 1948–1953, 1960, karton 967.

Inv. č. 3060, Příděly nemovitostí vojenské správě v oblasti Města Libavé, soupisy nabízeného majetku, I, 1946–1951, karton 2709.

Inv. č. 4565, sign. 461.1, Likvidace kostelních konkurenčních výborů v obcích, seznamy členů, 1949–1952, karton 4515.

Inv. č. 4604, sign. 464, Zrušení farností ve Vojenském újezdu Město Libavá, 1950–1952, karton 4569.

Vojenský správní archiv v Olomouci

VVP Libavá, fond 0667/1

1. Kronika 1946–1950.

2. Spisy z let 1947–1950.

Archiv Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá

Korespondence.

Arcibiskupský archiv Olomouc

Korespondence.

Konzistorní archiv Olomouc

Korespondence.

Jiné prameny

Konečný, Martin: *Bakalářská práce na téma: Vývoj vojenských výcvikových prostorů v pohraničních oblastech s důrazem na VVP Libavá*. Brno, Vojenská akademie Brno, Fakulta velitelská a štábní (po roce 1994).

Kronika BSP VLS ZS Slavkov (1956–1978).

Kronika BSP VLS Kozlov (1974–1988).

Literatura

Acta Curriae archiepiscopalis Olomucensis.

Různé ročníky. (V textu zkratka Acta ACO.)

Bartoš, Josef: *Osvobození olomouckého okresu Sovětskou armádou*. In: Okresní archiv v Olomouci, roč. 1974.

Bieberle, Josef: *Olomoučtí Němci. II. Poválečný rozchod*. In: Střední Morava. Kulturněhistorická revue, roč. 1997, č. 4.

Glonek, Jiří – Papajík, David: *Dějiny obce Hlubočky*. Olomouc, Locus, Alda 2006.

Charouz, Jindřich Zdeněk: *Biskup-vyznavač. Josef Karel Matocha 1888–1961*. Olomouc, MCM 1991.

Juřák, Petr: *Katolická akce v Olomouckém kraji. Vývoj vztahu státní moci a katolické církve v Československu od února 1948 do dubna 1949*. In: Olomoucký archivní sborník, roč. 2005, č. 3.

Krejčová, Jana: *Stará Voda. Osud poutního areálu po roce 1945. I. část*. In: POODŘÍ, č. 1, roč. 2007.

Krejčová, Jana: *Stará Voda. Osud poutního areálu po roce 1945. II. část*. In: POODŘÍ, č. 2, roč. 2007.

Machala, Jindřich: *Kronika Libavska*. Olomouc, Danal 2007.

Sehnal, Jiří: *Barokní varhanářství na Moravě. 1. Varhanáři. 2. Varhany*. Brno, MVS v Brně, UP v Olomouci 2003, 2004.

Varhošť – Haslicht. Olomouc, Společnost přátel vesnice a malého města 1994.

Vojenské újezdy Armády České republiky. Praha, Ministerstvo obrany – AVIS 2006.

Vojenský újezd Libavá. B. ú. (Město Libavá, ÚÚVÚ Libavá 2007.)

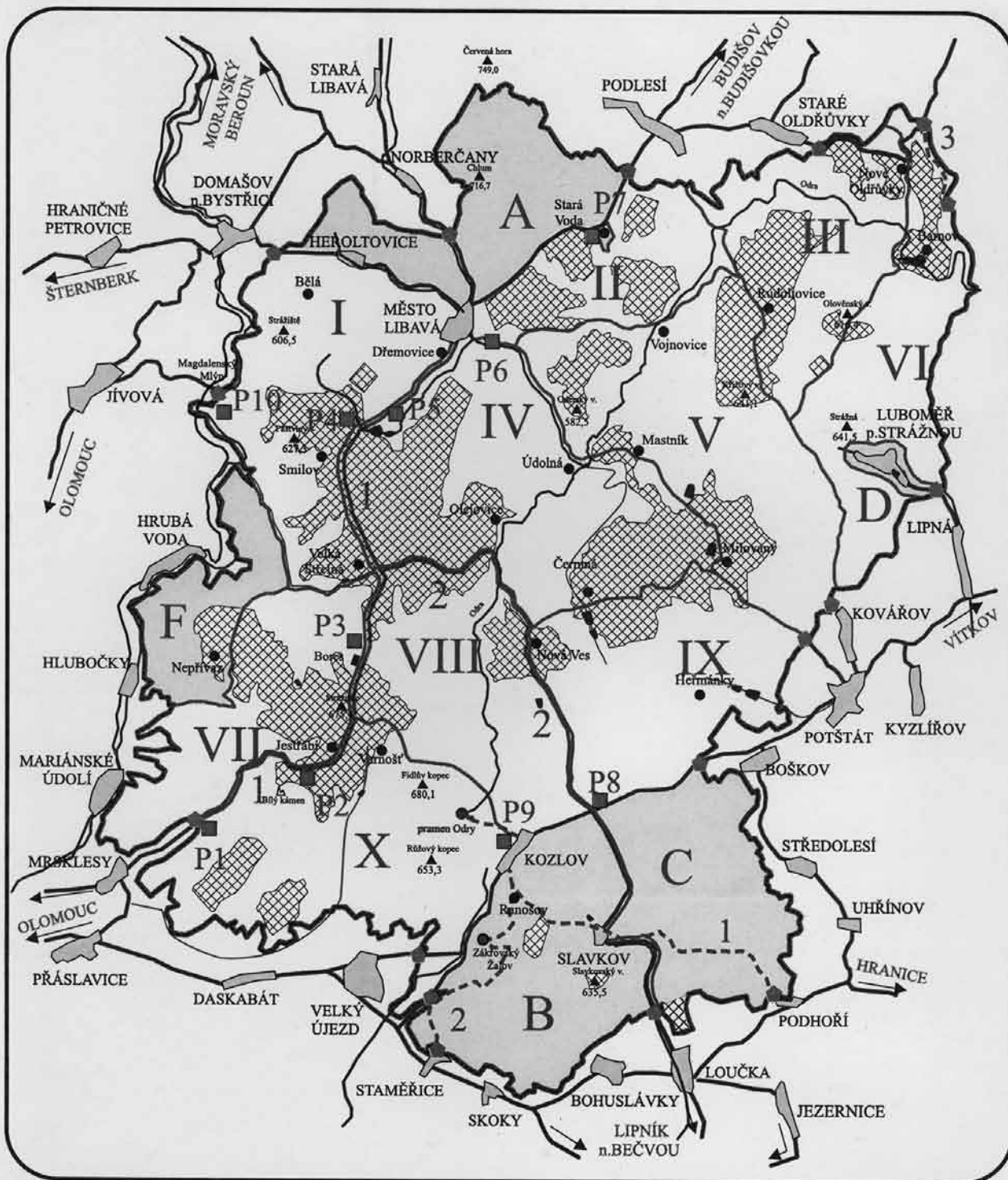
Grafickou značku v záhlaví (i u předchozích čísel věnovaných vojenskému újezdu) navrhla autorka.

Za ověření formulace týkající se VÚ a VVP děkuji současnému přednostovi ÚÚVÚ panu plk. Ing. Vladimíru Kubisovi.

Oprava větrného mlýna ve Měste Libavé v roce 1996. Mlýn je zapsán v seznamu nemovitých památek. Foto Jindřich Machala.

Vojenský újezd LIBAVÁ

- cílové a dopadové plochy - zákaz vstupu
- uzavřená (režimová) část
- nutné povolení ke vstupu, vjezdu
- vodní toky a plochy
- veřejné komunikace
- vyhrazená parkoviště
- vjezd na území vojenského újezdu

- zpřístupněné prostory (není nutné povolení ke vstupu, vjezdu)
- vstup pouze v So, Ne, státní svátky
- sídelní útvary - vstup bez omezení
- turistické stezky - vstup pouze v So, Ne, státní svátky
- 1. Podhoří - Peklo - Slavkov - Ranošov - Kozlov - pramen Odry
- 2. Staměřice - Vrchní Pila - Zákřovský Žalov - Ranošov - Kozlov - pramen Odry
- 3. Čermenský Mlýn - Hadinka
- režimová komunikace:
- 1. M.Libava - V.Střelná - Mrsklesy
- 2. V.Střelná - N.Ves - Zelený kříž